

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ
BİLİM DALI

KİŞİSEL GELİŞİMİN DİN EĞİTİMİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hilal GÜMÜŞ
098310011008

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR

KONYA 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hilal GÜMÜŞ
	Numarası	098310011008
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Kişisel Gelişimin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

20.../06/2019

Hilal GÜMÜŞ

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hilal GÜMÜŞ
	Numarası	098310011008
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar
	Tezin Adı	Kişisel Gelişimin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Kişisel Gelişimin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi başlıklı bu çalışma 27/ 05 /2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Mustafa Tavukcuoğlu	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra Bilecik	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hilal GÜMÜŞ
	Numarası	098310011008
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar
	Tezin Adı	Kişisel Gelişimin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi

ÖZET

İnsanların gelişimle olan ilişkisi insanlığın ilk gününden beri var olagelmıştır. Çünkü insan gelişmeye müsait bir canlıdır ve geliştiğini fark etmek insanın daha da fazlasını istemesine neden olmaktadır. Günümüzde gelişme için seçilen yollardan biri de kişisel gelişimdir. Son dönemlerde hızla yayılan ve kendini her alanda hissettiren Kişisel gelişim bireylerin hayatında büyük bir değişim iddiasındadır. Bu çalışmada da kişisel gelişimin din eğitimi ile olan bağlantısı ele alınmıştır. Çünkü kişisel gelişim hayatın her alanını etkilediği gibi din ve ahlak öğretileriyle şekillenmiş olan alanları da etkilemektedir. Ayrıca kişisel gelişim yazınlarının herhangi bir incelemeye tabi tutulmadan piyasaya sürülmüş olması da bu konuda çalışma yapılmasının nedenlerindedir.

Araştırmada ilk olarak Kişisel gelişim ve NLP kavramları öncelikle bu konuda yazılmış kaynaklar baz alınarak incelenmiştir. Bu olgulara yönelik yapılan tanımlamalardan sonra çalışmanın ikinci bölümünde ise kişisel gelişim ve NLP öğretileri, Din eğitimi açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Modern dünyada bireyin eğitim yönünden eksik kalan yönlerini kendine tamamlama hedefi de koyan Kişisel gelişim öğretileri ile Din ve ahlak eğitimi verileri karşılaştırılmıştır. Karşılaştırılan bu veriler arasındaki olumlu ve olumsuz ilişki bulunmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın sonunda görülmüştür ki kişisel gelişim pek çok veride din eğitimi için yarar sağlamakla beraber, özellikle bazı ahlaki öğretilerde olumsuz hatta zararlı sonuçlara da yol açabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelişim, Kişisel Gelişim, NLP, Din Eğitimi, Ahlak Kuralları

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hilal GÜMÜŞ
	Numarası	098310011008
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar
	Tezin İngilizce Adı	The Analysis Of Personal Development In Religious Education

SUMMARY

The relationship between people and development has been existed since first days of mankind. Because man is a living being who is inclined to develop and so realizing his / her own development causes that man wants more than this. Today, one of the ways favoured for development is personal development. Recently fast-spreading and making its presence felt in all respects, personal development claims that it causes a big change in people life. In this research, it was investigated the connection between personal development and religious education. Because personal development affects also the fields which are formed by religion and moral doctrine as well as affects every part of life. Also, one of the reasons why it was studied on this field is that personal development literatures have been released without any analysing.

In this research, firstly the notions of personal development and Neuro-Linguistic Programming (NLP) based on the resources written on this field were analysed. After the definitions about the phenomenon, in the second part of the study, the doctrines of personal development and NLP in Religious Education were tried to be examined. The doctrines of personal development which also aim to complete one's inadequacies in education in modern world and data related to Education of Religion and Ethics were compared. The negative and positive relationships between the compared data were tried to be found out. At the end of this study, it was understood that personal development brings about not only adverse but also detrimental outcomes especially in some moral doctrines apart from benefits in Religious Education in several data.

KEYWORDS: development, personal development, Neuro-Linguistic Programming, Religious Education, Moral Principles

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Bilimsel Etik Sayfası	i
Tez Kabul Formu	ii
Önsöz/Teşekkür	iii
Özet.....	iv
Summary.....	v
İçindekiler	vi
Kısaltmalar.....	x
Önsöz	xi
GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu.....	1
2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıklar	2
4. Araştırmanın Yöntemi	2

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL GELİŞİM VE NLP

1. Gelişim Kavramı	4
1.1.Gelişim Kavramının Tanımı	4
1.2.Gelişimle İlgili Diğer Kavramlar	4
1.3.Gelişimi Etkileyen Diğer Faktörler.....	5
1.3.1.Kalıtım	5
1.3.2.Çevre	6
1.4.Gelişimin İlkeleri	6
2. Kişisel Gelişim.....	7
2.1.Kişisel Gelişim Kavramı.....	7
2.2. Kişisel Gelişimin Tanımı	7

2.3. Kişisel Gelişime Duyulan İhtiyaç	8
2.4. Kişisel Gelişimde Yer Alan Konular	10
2.5. Kişisel Gelişimin Özellikleri	11
2.5.1. Kişisel Gelişimde Gönüllülük Esası Vardır	11
2.5.2. Kişisel Gelişim Dinamik Bir Yapıdır	12
2.5.3. Kişisel Gelişimin Temelinde Kendini Bilmek Vardır	12
2.6. Kişisel Gelişimin Faydası	14
2.7. Kişisel Gelişim Kitapları	15
2.7.1. Kişisel Gelişim Kitaplarının Tarihsel Gelişimi	17
2.7.2. Kişisel Gelişim Kitaplarının Gelişimini Hazırlayan Koşullar	17
2.7.3. İnsanlar Kişisel Gelişim Kitaplarına Niçin İhtiyaç Duyarlar.....	19
2.8. İslam Medeniyeti ve Doğu Toplumlarında Kişisel Gelişim	20
2.9. Kişisel Gelişim Açısından Batı ve İslam Medeniyeti	22
2.9.1. Batı ve İslam Medeniyetinin Sahip Olduğu Kişisel Gelişim Anlayışının Özellikleri.....	23
2.10. Türkiye’de Kişisel Gelişim Kitaplarının Gelişimini Hazırlayan Koşullar.....	26
2.10.1. Türkiye’deki Kişisel Gelişimciler.....	28
3. NLP ve Tarihçesi	30
3.1. NLP Nedir?	30
3.2. NLP’nin Tarihçesi.....	32
3.3. NLP’nin Faydaları	32
3.4. NLP’ nin İlkeleri	33
3.4.1. İlişki:	33
3.4.2. Ne İstedğini Bilmek	34
3.4.3. Duyusal Keskinlik.....	34
3.4.4. Davranış Esnekliği	34

İKİNCİ BÖLÜM
KİŞİSEL GELİŞİM ve NLP’NİN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1.Kişisel Gelişimin Din Eğitimde Kullanılabilecek Yönleri	35
4.1.1.Dinin- Olumlu Düşünmenin ve Duanın Başarı Üzerindeki Etkisi	35
4.1.2.Başarı İçin İnanmak ve Çalışmak	37
4.1.3.Öfke Kontrolü’nün Din Eğitimi Açısından Önemi.....	39
4.1.4.Çözüm Yollarını Kendi İçinde Bulmanın Bireye Kazandırdıkları	40
4.1.5. Anı Değerlendirmenin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi	41
4.1.6. İyi Çevrenin Din Eğitimi İçin Önemi	43
4.1.7. Mantıksal Düzeydeki Değişimlerin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi.....	44
4.1.8. Din Eğitiminde Ayak Uydurma ve Öncülük Etme.....	46
4.1.8.1. Beden Dili- Düşünme Tarzı-Ses-Dil ve İnanç ve Değerlerdeki Uyum Yönünden.....	47
4.1.9. Din Eğitiminde İç Uyum Sağlamanın Önemi.....	49
4.1.10. Hedef Koymanın Önemi	51
4.1.11. Din Eğitiminde Öz Modelleme.....	54
4.1.12.Ruh Haline Bağlı Öğrenme ve Güdülemenin Din Eğitiminde Önemi	55
4.1.13. Davranış Esnekliği –Modellemenin Din Eğitiminde Önemi	56
4.2. Kişisel Gelişimin Din Eğitimde Kullanılamayacak Yönleri.....	57
4.2.1. Kişisel Gelişimin Dinin Yerine Geçmeye Çalışması.....	57
4.2.2.İstemekle Her Şeyin Elde Edilebileceği Düşüncesi.....	60
4.2.2.1 Kader İnancı Yönünden	61
4.2.2.2.Tevekkül İnancı Yönünden.....	62
4.2.2.3. Hayırlısını İstemek Yönünden	63
4.2.3.Ahlakla İlgili Kuralların Yok Sayılması	65

4.2.3.1. Ahlak Kurallarıyla İlgili Yaklaşım Yönünden.....	65
4.2.3.2 İntihara Bakış Açısı Yönünden.....	67
4.2.4. Kişinin Sadece kendini Düşünmesi- Kendini Çok Önemsemesi- Bireysellik.....	68
4.2.4.1. Bireysel Zararları Yönünden	69
4.2.4.2. Toplumsal Zararları Yönünden.....	71
4.2.4.3. Eğitim Yönünden.....	74
4.2.4.4. Narsistik Özellikler Yönünden	77
4.2.5. Kendini Beğenme- Kendine Güvenme Kendi Görüşlerini Kabul Etme	79
4.2.5.1. Kibre Neden Olması Yönünden.....	81
4.2.6. Şartlara Göre Davranmak ve İnsanları Etkilemek	83
4.2.6.1. Kişisel Çıkarlar Yönünden.....	83
4.2.6.2. Önemli Biri Gibi Görünmeye Çalışmak Yönünden	85
4.2.7. Tüketim Toplumu ve İsraf	87
4.2.7.1. İsrafın Yasak Olması Yönünden.....	90
4.2.7.2. Başkasını Kendine Tercih Edebilme Yönünden	91
4.2.8. Ne İsterse Ona Ulaşmanın Hakkı Olduğuna İnanmak.....	92
4.2.8.1. İsteddiği Şeye Ehil Olma Yönünden	92
4.2.8.2. İstemenin Sınırı Yönünden	93
Sonuç ve Öneriler	95
Kaynakça	97
Özgeçmiş	102

KISALTMALAR LİSTESİ

bkz: Bakınız

çev: Çeviren

edt: Editör

haz: Hazırlayan

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

t.y: Tarihi yok

vb: Ve benzeri

vd: Ve diğerleri

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında Kişisel Gelişim öğretileri Din Eğitimi açısından incelemeye tabi tutulmuştur. Kişisel gelişim bireyin başkalarının yardımına başvurmadan kendisini pek çok yönden geliştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Kişisel gelişim eğitim alanında da varlık gösteren bir olgu olduğu için bu çalışmada din ve ahlak eğitimine ne tür etkilerde bulunduğu üzerinde çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde ‘Gelişim’ in ne olduğu anlatıldıktan sonra Kişisel gelişim ve NLP kavramları hakkında bilgi verilmiştir. Kişisel gelişimin ne olduğu, kişisel gelişimin ortaya çıkış sebepleri ve kişisel gelişim kitapları vb konular genel hatlarıyla incelendikten sonra İslam Medeniyetindeki ‘tekamül’ kavramıyla Batı kişisel gelişimi arasındaki farklar incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma NLP’ nin tanımıyla devam etmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise kişisel gelişim ve NLP öğretileri İslam Din eğitimi açısından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme ayet, hadis ve Hz Muhammed’in hayatından örnekler eşliğinde yapılmaya çalışılmıştır.

Tez çalışmamda planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Prof. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ad SOYAD

Hilal GÜMÜŞ

(KONYA 2019)

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu

İnsan gelişmeye karşı koyabilir mi? Kişisel gelişim her konuda faydalı sonuçlar mı sağlar? Cevapları merak edilen bu ve benzeri sorular bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Gelişim insanın karşı duramayacağı bir kavramdır. Dünyaya gelen her varlık bu süreçle karşı karşıyadır. Kişisel gelişimdeki gelişim kavramı ise tercihe bağlıdır. Kendisini geliştirmeye karar veren insan hangi konularda gelişip, hangi bakış açısını kullanacağına da karar vermelidir.

Eğitim insan hayatında yadsınamayacak bir öneme sahiptir. Kişisel gelişim eğitimde eksik kalan yönlerin tamamlanması hedefindedir. Din eğitiminin gayesi ise bireye kabul ettiği dinin önerdiği yaşam biçiminde yardımcı olmaktır. (Okumuşlar,2016:60)

Bu çalışma kişisel gelişim ve din eğitimi arasındaki ilişkiyi olumlu ve olumsuz yönleri açısından incelemektedir.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kişisel gelişim farklı iş dallarının gelişip, en iyilerin seçildiği bir dünyada ortaya çıkmış bir kavramdır. Hızla popüler olan kişisel gelişim, çok geniş bir alanda fikir üretip, toplumun farklı kesimlerine hitap etmektedir. İnsanların mutluluk ve başarılarını artırma hedefindedir. Dünya yaşamının amaç ve huzurunu bulmayı hedefleyen din eğitiminin ise kişisel gelişim hakkında diyecekleri vardır elbette. Bu çalışma Kişisel gelişim ile Din eğitimi arasındaki ilişkiyi incelemeye çalışmıştır.

Popüler olan görüşler toplum tarafından kabul edilmeye daha yatkındırlar. Kişisel gelişim Batı kökenli olmasından dolayı beslendiği medeniyetin özelliklerini taşımaktadır. Bu çalışma popüler bir görüşün olumlu yönlerinden faydalanmayı tavsiye

ettiği gibi, bireye okuduklarına dini ve ahlaki kurallar çerçevesinde eleştirel bir bakışa sahip olmayı da tavsiye etmektedir.

Türkiye de kişisel gelişim üzerine yazılmış kitaplarla birlikte bu konuda hazırlanmış tezler de mevcuttur. Füsun Ekşi tarafından 2012 yılında yayınlanan ‘Kişisel Gelişim Kitaplarının Kritik Bir Bakış Açısıyla İncelenmesi’ isimli kitap kişisel gelişimin eleştirilen yönleri üzerinden hazırlanmış bir kitaptır. Kişisel gelişimin Batı dışında da bir tarihe sahip olduğu iddiasıyla “Kişisel Gelişim Medeniyeti” isimli kitabı hazırlayan Turgay Şirin de Doğu dünyasındaki kişisel tekamülü incelemiştir. Kemal Topçu tarafından yazılan ‘Ayet ve Hadislerle Kişisel Gelişim’ kitabında ayet ve hadisler, Batı kaynaklı kişisel gelişimle bir bağlantı kurulmadan müstakil şekilde incelenmiştir. Behlül Tokur tarafından hazırlanan tez de ise Kişisel gelişim ile Din arasındaki ilişki incelenmiştir. Ancak Kişisel gelişim ile Din ve Ahlak eğitimi arasındaki ilişkiyi araştıran müstakil bir çalışmaya rastlanmamıştır.

3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Kişisel gelişim literatürü oldukça geniştir. Kişisel gelişim literatürü iş hayatındaki başarıdan meslek seçimine, akademik başarıdan yöneticilik becerisini geliştirebilmeye, evlilik hayatında mutluluğu kazanmaktan bireyde kendine güven duygusuna kadar yayılan geniş bir alandır.

Kişisel gelişim ve NLP ile ilgili kitaplar, eğitim seminerleri, videolar gibi farklı ürünler mevcuttur. Bu çalışma ise kitaplar baz alınarak hazırlanmıştır. Ancak geniş bir literatüre sahip olan kişisel gelişim kitaplarından, bireye özgüven kazandırma, başarıya ulaşmada büyük (ve olumlu) düşüncenin önemini fark edebilme ve başarıya ulaşmada kendi gücünden faydalanma konularıyla ilgili yazılan kitaplardan faydalanılmıştır. Ayrıca Kişisel gelişimin teorik yönü de denilebilecek bazı NLP kaynaklarına da başvurulmuştur. Bu kitaplardaki fikirler, dini ve ahlaki eğitim yönünden incelenmiştir. Bu fikirler olumlu ve olumsuz yönleriyle iki ana başlık altında tahlil edilmiştir. Bu tahlil esnasında Kuran ayetleri, hadisler ve Hz Muhammed’in hayatındaki uygulamalar kriter olarak kullanılmıştır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, herhangi bir olgunun eleştirel bir gözle incelenerek, yeni sonuçlara ulaşılabilmesi için gerçekleşen çalışma ve sorgulamaların tümüdür.(Altunışık ve vd., 2004)Akar, araştırmalarda bulguların doğru ve geçerli olması yanında farklı kaynaklardan yararlanılmasının önemli olduğunu da belirtmektedir. (2016)

Bu araştırma ise Nitel araştırma yöntemlerinden ‘doküman analizi tekniği’ kullanılarak hazırlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e göre dokümanlar nitel araştırmada yararlanılması gereken önemli kaynaklardan biridir. Doküman incelemesi yazarlara göre, araştırılmak istenen konuyla ilgili olgu ve olaylara yönelik yazılı materyallerin incelenmesiyle ilişkilidir. Hangi dokümanların araştırmaya dahil edileceği araştırmanın problem durumuna bağlıdır. (2011) Anlaşılmaktadır ki doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabildiği gibi, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarayabilir. (www.academia.edu/11019563/Hazırlayan Metin)

Doküman incelemesi yaparken izlenebilecek bir dizi aşama vardır. Ancak, bu aşamalar daha çok genel bir yönerge olarak dikkate alınmalıdır. Her araştırmacı bu aşamaları araştırma probleminin niteliğine, doküman incelemesi sonucunda elde etmeyi hedeflediği veriye veya dokümanları ne kadar kapsamlı ve derinlemesine incelemek istediğine bağlı olarak yeniden yorumlayabilir. Doküman incelemesi beş aşamada yapılabilir: Dokümanlara ulaşma, Dokümanın orijinalliğin kontrol edilmesi, Dokümanların anlaşılması, Elde edilen verinin analiz edilmesi ve elde edilen verinin kullanılması.(www.academia.edu/11019563/Hazırlayan Metin)

Sonuç itibari ile bu araştırma doküman inceleme tekniği aşamaları kullanılarak tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL GELİŞİM VE NLP

1.GELİŞİM KAVRAMI

1.1.Gelişim Kavramının Tanımı

- Gelişim bilimsel olarak organizmada döllemeden yaşamın sonuna kadar ki sürede meydana gelen ve belirli bir yöne doğru olan aşamalı ve sürekli değişikliklerdir.(Baymur, 1985:45)
- Gelişim bireyin hareketlerinde, ileriye dönük ve olumlu bir şekilde gerçekleşen bir değişimdir.(Arı, 2005:36)
- “Gelişim öğrenme, yaşantı ve olgunlaşma yoluyla bireyde gözlemlenen düzenli ve sürekli değişikliklerdir.”(Selçuk, 2004:13)

Tanımlardan da görüldüğü üzere gelişim kavramı “büyüme, olgunlaşma, öğrenme ve hazırbulunuşluk” kavramlarıyla da ilişkilidir.

1.2.Gelişimle İlgili Diğer Kavramlar

Günlük yaşamda sıklıkla kullanılan bazı kavramlar, gelişim alanında da kullanılan kavramlardır. Ancak yüklenen anlam yönünden bakıldığında farklılıklar mevcuttur.

- Büyüme; Gelişimin anlaşılması için açıklığa kavuşturulması gereken ilk kavram olarak kabul edilir. Büyüme, bireydeki gözle görülen artışın adıdır.(Arı, 2005:36) Baymur, Gelişim ve büyüme kavramları arasında bir yakınlığa dikkat çekerek, gelişimin büyüme oranla daha kapsamlı bir kavram olduğunu ve büyümeyi içerdiğini belirtir.(Baymur, 1985: 45)
- Olgunlaşma; her birey belli bir potansiyel ile dünyaya gelir. Olgunlaşma doğuştan gelen bu potansiyeli kişinin yeteneklerine uygun şekilde kullanmasıdır.(Arı, 2005:36) Ayrıca herbireyde kendiliğinden meydana

gelen anatomik ve fizyolojik gelişmeler vardır. Dönemem özelliklere bağlı olarak gözlemlenen bu değişime de olgunlaşma denir.(Baymur, 1985: 46)

- Öğrenme; İnsanın duygu, düşünce ve davranışlarıyla elde ettiği deneyimlerinin sonunda kişide bağlı ve kişide kalıcı şekilde değişiklikler oluşturma sürecidir. (Ataman, 2004:12) Sosyal bir varlık olan insan her an çevreden gelen uyarılarla karşı karşıyadır. Doğaldır ki bu uyarılar bireyde bir değişiklik meydana getirir. İşte bu değişiklik öğrenme olarak adlandırılır. (Baymur,1985:47)

Ayrıca Baymur bu konuda, bireyin gelişiminde olgunlaşma ve öğrenme süreçlerinin bir arada gerçekleştiğini ve bu süreçler sonunda meydana gelen değişimleri de ayırt etmenin kolay olmadığı kanaatindedir.(Baymur,1985:47)

- Hazırbulunuşluk; Olgunlaşma ve öğrenmenin sonunda bireyde bir değişiklik meydana geldiği belirtilmişti. İşte olgunlaşma ve öğrenmenin sonucunda, daha önce gerçekleşmemiş bir davranış ve becerinin birey tarafından artık yapılabilir olması için gerekli şartların oluşmasıdır. (Arı,2005:37)

İnsanın doğuşundan son anına kadar hiç kesilmeden devam eden sistemli değişiklikler vardır. Doğuştan itibaren aşamalı şekilde insanın ağırlığında,boyunda, beden oranlarında değişimler gözlenir. Zihinsel görevlerinde çeşitlilik olduğu gibi, duygusal yaşamı da zenginleşir.Bütün bunlara ise ‘Gelişme’ denir.(Baymur,1985:46)

1.3. Gelişimi Etkileyen Faktörler

Eğitim psikologları tarafından 2 başlık altında incelenmektedir.

1.3.1.Kalıtım

“Yaşamın döllenmiş bir yumurta hücresiyle başladığı kabul edilir. Döllenmeyi sağlayan yumurta ve sperm hücrelerinin taşıdığı özellikler doğacak bebeğin taşıyacağı kalıtsal özellikler açısından anahtar olmaktadır. Ayrıca anne ve babadan kromozom yoluyla bebeğe geçen “gen” ler doğacak bebeğe kalıtım yoluyla geçecek özellikleri belirleyen oluşumlardır.” (Erden ve Akman, 2001: 27 ve 28)

Kalıtım- çevre etkileşiminin gelişim üzerine etkisi uzmanlar tarafından şöyle açıklanır. Kalıtsal olarak getirilen özelliklerin, olması gereken seviyeye çıkıp- çıkamamasında çevrenin etkisi çok fazladır. Bireyin değiştirilemeyecek iki temel kalıtsal özelliği vardır. Genotip olarak isimlendirilen bu özelliklerden ilki bir bireyin, bir insan olarak tüm insanlarla ortak olan genetik özellikleridir. Fenotip olarak isimlendirilen ikinci özellik ise bireyin kendi atalarından getirdiği kalıtsal özellikleridir. Örneğin kalıtsal olarak zeka bölümü 130 olan bir bireyin olumsuz çevresel değişkenler sonucunda daha düşük performans göstermesi imkan dahilindedir. Diğer yandan olumlu çevresel değişkenler ile zeka bölümü 130'a çıkabilir ancak 131'e çıkamaz. Yani çevre faktörü doğuştan gelen yeteneklerin geliştirilmesi ve şekillendirilmesi açısından önemlidir. (Arı, 2005: 41 ve 42)

1.3.2. Çevre

Bireyin ana rahminde ilk oluşumundan itibaren içinde yaşadığı ve etkilendiği tüm dış uyarıcılar çevreyi meydana getirmektedir. Çevre doğum öncesi, anı ve sonrası tüm durumları kapsayan bir kavramdır. Annenin hamilelikte yetersiz beslenmesi, psikolojik gerginlikler ve geçirdiği kaza gibi faktörler, bebeğin anne karnındaki gelişimini etkileyen doğum öncesi faktörlere örnek olarak gösterilebilir. Doğumda yanlış yöntem kullanılması, bebeğin travmaya maruz kalması ise doğum anında karşılaşılabilecek çevreyle ilgili etkenlerdir. Doğum sonrası etkenlerden en önemlileri ise aile çevresi, hastalıklar, beslenme, kazalar, kitle iletişim araçları olarak örneklendirilebilir. (Selçuk, 1992: 22)

Gelişim psikologlarının, gelişimi etkileyen faktörler konusunda gündemde tuttukları bir takım önemli problemler vardır. Bunlardan ilki gelişimi sağlayan etkenlerin temelini ne olduğudur. Bu sorun kalıtım- çevre, doğa-kazanım ya da başka isimlendirmelerle yapılan tartışmalarda ortaya konmuş ve “hangisi” ve “ne kadar” sorularının, sorunu çözmedeki yetersizliği anlaşılmıştır. Bunların yerine davranıştaki biyolojik ve toplumsal etkilerin “nasıl” birleştiği sorusu sorulmaktadır. (Onur, 1986: 4) Çünkü gelişimin bazı alanlarında kalıtım bazı alanlarında ise çevre daha etkili olabilmektedir.

Anlaşılmaktadır ki insan gelişiminde kalıtım da çevre de birlikte rol almakta ve bu ikisinden herhangi birini ihmal etmek mümkün görünmemektedir. (Selçuk,1992:22)

1.4.Gelişimin İlkeleri

1. “Gelişim yordanabilir bir sıra izler
2. Yaşamın değişik dönemlerinde belli türden gelişmeler önem kazanır
3. Gelişimde bireysel farklılıklar vardır”(Erden ve Akman, 2001:38ve39)
4. “Belli bir alandaki gelişim ilkeleri birbirinden kesin sınırlarla ayrılmaz. Gelişimin belli bir evresi tamamlanmadan bir sonraki dönemin özellikleri görünmeye başlayabilir.
5. Gelişimin bir diğer ilkesi de “gelişim alanlarının birbirini etkilemesidir.” (Arı, 2005: 38)

Var olan problemlerin çözümü ve sonunda yeni problemlerin ortaya çıkışı ‘Gelişim’i olduğu yerden ileriye götürür. Onur’a göre: Bireyin yaşamındaki farklı yaklaşımlar arasındaki çarpışmanın sonucu bir uzlaşma değil, tümüyle yeni bir üründür. (1986:4)

2. KİŞİSEL GELİŞİM

2.1.Kişisel Gelişim Kavramı

Bu günün insanı kitapçılara gittiğinde kitapçı raflarının büyük bir kısmının “kişisel gelişim” kitaplarına ayrıldığını görmektedir. Bu gözlem başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm dünyanın bir gerçeğidir. Türkiye’de de bu eğilim son yıllarda oldukça ivme kazanmış, bu türdeki yabancı kitapların çevirileri yanında kişisel gelişim türünde yerli ve kendi içinde çeşitlilik bakımından zengin bir literatür okuyucuya sunulmuştur.(Ekşi, 2012:11) Artan bu ilgi kişisel gelişimi toplumsal yönden incelenmeye uygun bir konu haline getirir. O halde kişisel gelişim nedir?

Sorunun cevabını daha iyi anlamak için önce kişisel gelişim kavramının ne olduğunu söylemek gerekir. Kişisel gelişim kavramı; İnsanın içindeki sınırsız gücün farkına varılabilmesi, varılan potansiyelin neler olduğunun bilinmesidir. Daha sonra bu gücün bileşenlerini bulma ve kendi karakterinde nelerin yer aldığını tespit edip o yönde hareket etmeyi gerektirir. (Sezik, 2003:11)

2.2. Kişisel Gelişimin Tanımı

Kişisel gelişimin birçok tanımı vardır. Kişisel gelişimin sözlük tanımı başkalarının yardımı olmadan kendine yardım ve kendini iyileştirme eylemidir. Psikoloji kitapları açısından ise kişisel gelişim, profesyonel bir yardım almadan bir kimsenin kişisel ya da duygusal problemleri ile başa çıkmasıdır. Bu yüzden pratik amaca hizmet eden tüm kitaplar kişisel gelişim kitabı olarak kabul edilir. (Aktaran Ekşi, 2012:12)

‘Kendine yardım’Kişisel gelişim kavramının doğuşuna aracılık eden kavramlardan biridir. Hümanistik psikolojiden etkilenerek ortaya çıkan kendine yardım kavramının bireylerin ekonomik hayatlarında, entelektüel bakış açılarında ve duygusal yaşamlarında gelişime imkan veren her türlü ilerlemeyi ifade ettiği söylenebilir.(Tat, 2007:149)

Türk yazarlardan Özkan ise kişisel gelişimi bir “değişim” süreci olarak görür ve şöyle der: İnsanın iç dünyası ve dış dünyası durmadan değişir. Çünkü hayat bir değişim sürecidir ve bu değişiminsanın gelişmesini sağlar. Bir varlığın tüm özelliklerininaynı anda ve olumlu yönde değişmesi gelişmeyi anlamlı kılacaktır. ‘Kişisel gelişme ise, insanın az iyi olduğu düşünülen bir durumdan, daha iyi olduğu düşünülen başka bir duruma doğru değişmesi demektir’. Ayrıca Özkan’a göre bu değişme sürecindeki insan, içinde gizli kalmış yetenekleri keşfetmekle ve kendi gayreti ile kendi gücünü sürekli fazlalaştırma ile sorumludur.(2006:46)

Yani kişisel gelişim profesyonel yardım almadan kişinin davranışını değiştirmek ve amaçlarına ulaşmak için çabalamasıdır.

2.3.Kişisel Gelişime Duyulan İhtiyaç

Her insanın dünyada yerine getirmesi gereken bir görevi vardır. Bunun için de kendi gücünü, kendi kapasitesini bilmek ve ona göre gelişmek zorundadır. Bu gelişmeyi başarabilecek olan da insanın kendisidir. Yazar bunu şöyle anlatır; İnsan doğumundan ölümüne kadar, öğrenme ve gelişme ile karşı karşıyadır. Her yeni gün kendine bir şey katamayan insanın ise gelişmesi bir yana, bir parçası ölür. (Özkan, 2006: 77) Peki insanlar kendilerinde veya başkalarında hangi konuda eksik görmüşler de bu eksikliği gidermek için yeni öğretiler geliştirme ihtiyacı hissetmişler. Bu soruya verilen yanıtlardan biri Sekman'dan gelir. Ona göre İlerlemenin temeli yapabildiğinden fazlasını yapmaya çalışmaktır. İnsan gelişiminde son noktayı bilmelidir. Bunun yolunu ise şöyle anlatır; “İnsan yapabileceklerinin sınırını zorlamadan, gerçek kapasitesinin neye yeteceğini tam olarak bilemez. Kendi sınırlarıyla yüzleşmek, gelişmektir.” (Sekman, 2010, s.32)

Özkan insanın kendini ve kendi özelliklerini tanıması gerektiğinin yeni bir fikir olmadığını iddia ederek şöyle der; Tarih boyunca insanlar hep ‘kendini tanı’ tavsiyesine muhatap olmuşlardır. Bu tavsiyedeki kendini tanı öğüdü kişisel gelişimden bahsetmektedir. Özkan’a göre hep var olan Kişisel gelişim, sürüp giden hayat yolculuğunda yaşamdan daha fazlasını almak için gösterilen gayrettir. (2006:74)

‘Kendimizi tanıyabilmek’ bunun nasıl olacağını anlamak için de aşağıdaki paragrafa bir göz atmak lazım; “Ne istediğimizin farkına varmalıyız, nerede olduğumuzu fark edip, kaynaklarımızla duyularımızla istediklerimize ulaşmaya çalışmalıyız. Duyularımız çok önemli. Dünya ile bağlantı kurduğumuz beş duyumuz var. Duyuyoruz, görüyoruz, dokunuyoruz, kokluyoruz ve tadıyoruz. Dış dünyayla başka türlü bağlantı kurabilmemiz mümkün değil. Hasta olduğumuzda ‘sağlıktan başka hiçbir şeyin önemi yok’ dediğimiz gibi. Ya da kaybettiğimiz insanların arkasından onları ne kadar çok sevdiğimizi hatırladığımız gibi. Her şeyin farkına hemen varmaya başlamanızı istiyorum, sadece kendi mutluluğunuz ve huzurunuz için. Kendimizin hayatımızın, çevremizdeki değerlerin, kaynaklarımızın, beynimizin ve duyularımızın farkına varabilmemiz için kaybetmemize gerek yok.” (Eren, 2001:27-29) Bu düşüncelerden de anlaşıldığı üzere gelişime duyulan ihtiyaç, gelişim için kişinin kendini ve kapasitesini bilmesidir.

Kişisel gelişime ihtiyaç duyulmasının bir diğer sebebi de kişisel gelişimin bize bilgileri nasıl kullanacağımızı öğretmesidir. Kişinin bildiklerimizi uygulayış biçimi kişisel gelişme için çok önemlidir. Öğrenilen bilgiler daha ileri gitmenin bir basamağı olarak kullanılmalı. İyi bir öğretmen olmak isteyen kişi, eğitim konusundaki bilgisini artırmak için bu yönde kitaplar okur ve uygulayabilirse, iyi bir öğretmen olur ve bu davranışı onun kişiliğini de geliştirir.(Özkan,2006:75) İşte insanın içindeki potansiyel gücü nelerin oluşturduğunu kavrama ve kendi karakterinde nelerin yer aldığını tespit ederek gelişimini o yöne doğru yapmasını sağlamak da 'kişisel gelişime' ihtiyaç duyulmasebeplerindedir. (Şirin, 2005:11)

Sedikides'e göre "bireyler benliklerinin kişilik özellikleri, performans, tutum, fikir, hayata bakış ve davranış gibi bazı yönlerini geliştirme isteğiyle sık sık motive olurlar." Bu motive bireylerin, şimdi ya da ilerdeki kendileriyle ilgili algılarının geliştirmesini sağlar. Bu gelişme kişide canlı, enerjik ve yaşam dolu hissetmek için fayda sağlaması gibi diğer insanları daha iyi anlamak, ilişkilerini düzenlemek, iş hayatını düzenlemek gibi konularda da farklılık oluşturur.(Aktaran: Ekşi, 2012:16)

Bütün bunlar bireylerin kişisel gelişime neden ihtiyaç duyduğunu ve bu eğitimlerin neden popüler olduğunu anlamamızı sağlamaktadır.

2.4.Kişisel Gelişimde Yer Alan Konular

Kişisel gelişim insan hayatındaki pek çok konuda kolaylık sağlama iddiasındadır. Bu yüzden de kişisel gelişimin ilgilendiği, üzerine fikir ürettiği saha oldukça geniştir. İlk basamak da "Kişisel gelişim; insanın verimliliğini ve performansını artırmaya yönelik arayışları ve çözüm yollarını, hedef müşteri kitlesine ulaştıran hizmet sektörüdür ve günümüz hızlı, seküler dünyada yaşamaya çalışan insanların bir takım eksikliklerini tamamlamakta veya tamamlamaya çalışmaktadır."Yani anlaşılmaktadır ki kişisel gelişim, modern insanın çözüm bulamadığı bazı problemlerine çözüm bulma iddiasıyla ortaya çıkan popüler bir kültürdür ve bu kültürün gelişimini toplumdan gelen talepler belirlemektedir.(Şirin, 2005:12)

Kişisel gelişim insanın verimliliğini ve performansını artırmaya yönelik takipçilerine sunduğu alanların başlıcaları şunlardır. “Çocuk eğitiminden, yöneticiliğe, verimli ders çalışma tekniklerinden, güzel konuşma ve sunum tekniklerine, pazarlamadan, zaman yönetimi ve hızlı okumaya, motivasyona kadar birçok alan kişisel gelişimin ilgi ve faaliyet alanına girmektedir.”(Şirin,2005:11) Sezik’in Kişisel gelişimle ilgilenmek isteyenlere şöyle bir tavsiyesi vardır. Kişisel gelişim gibi geniş bir literatürde bütün başlıklar hakkında genel bir bilgi sahibi olmaya çalışmakla beraber; kişinin ihtiyaç duyduğu bir veya birkaç başlık üzerinde daha fazla odaklanmak, kişisel gelişimin ta kendisidir.(2003:11)

Şirin, kişisel gelişim bir diğer faydasının resmi eğitimde tamamlanamayan alanların giderilmesiyle beraber, asıl olarak dinin toplum gündeminden kaldırılmaya çalışıldığı bu günlerde yeni ahlaki öğretileri dünyevi olan isteklerden vazgeçmeden hayatın içine taşımak olduğunu söyler. Ayrıca Batı da maddeye yöneldiği için manevi boşluklarını doldurmaya çalışan insanların öncelikle kişisel gelişim kanalıyla başta konsantrasyon ve meditasyon teknikleri olmak üzere, ruhsal huzur ve şifa teknikleri, stres yönetimi, duygusal kontrol, iç huzuru yakalama teknikleri gibi birçok yönetime yönelmeye başladıklarını (2005:12) söyler.

Bunların dışında kişisel gelişimle ilgilenen kişiler, günlük yaşamlarında hedeflerini belirleme, duygularını kontrol altında tutma, davranışlarını iyiye yöneltme, olumlu olma ve olumlu davranmayı öğrenme, düşünme, öğrenme, okuma, güzel konuşma, hafıza teknikleri vb. konular”da kişisel gelişim hizmetlerinden faydalanırlar. (Sezik, 2003:11)

Kişisel gelişiminin çok fazla konuyu ihtiva etmesi geniş bir literatüre de sahip olmasını sağlamıştır.

2.5.Kişisel Gelişimin Özellikleri

2.5.1. Kişisel gelişimde gönüllülük esası vardır

Seçim, otonomi ve özgürlük gibi kavramlara dayanan kişisel gelişim, bireysellik prensibiyle öz değişimi ve gelişimi gerektirir. Bütün bunların

oluşabilmesikişisel gelişimin gönüllülük esasına dayanmasıyla ilişkilidir. (Aktaran Ekşi, 2012:15)

Başarılı olmak insana zorla öğretilmez ama gönüllü olarak öğrenilebilir. Bu yüzden ‘Kişisel geliştirme’ değil, de ‘kişisel gelişim’ denmiştir. Bu gönüllülüğün vurgusudur. Aslında başarılı olmak, bir gönüllülük işidir ama çoğu kişi zorda kalınca nasıl başarılı olacağını düşünmeye başlar. Başarısız kalmanın en önemli nedenlerinden biri başarı hakkında yeterince (b)ilgi sahibi olmamaktır. Dikkat ederseniz, ‘bilgi’ beş harflidir, beşte dördü ‘ilgi’dir. Başarı olan ilginiz ölçüsünde, başarı bilginiz de artacaktır.(Sekman, 2010:81)

2.5.2. Kişisel gelişim dinamik bir yapıdır

Kişisel gelişim dinamik bir yapıdadır, bu da onun en temel özelliğidir. Kişisel gelişim, içinden çıktığı toplumun ihtiyaçlarına cevap vermek üzere doğan bir akımdır. Bu yüzdentoplumun ihtiyaç ve taleplerikişisel gelişim akımının yönünü ve değerini belirlemektedir.İşte bundan dolayıdır ki bir toplumda yeşermiş olan kişisel gelişim ürünleri ve alanları başka bir toplumda kök tutmayabilir. Bunun nedeni ise her toplumun ihtiyaçlarının, değerlerinin ve kültürünün farklı olmasında kaynaklanır.(Şirin,2005:35)

Müstakil bir bilim olarak kabul edilmeyen kişisel gelişim bir hayat anlayışıdır. Popüler bir kültürdür. Birçok bilimin verilerinden faydalanarakgeniş bir alana yayılan bir harekettir.(Şirin,2005:11)

Ancak globalleşen kültürle başta Amerika’dan yayılan kişisel gelişim ürünleri, özellikle kitapları diğer ülkeler gibi Türkiye’de de hızla çevrilmekte ve bir dönem popülerlik kazanmaktadır. Çıktığı kültürün eğilim ve ihtiyaçlarını yansıtan kişisel gelişim kitapları okunduğu diğer kültürlerde de eğer ihtiyaçları karşılayabiliyorsa kabul görmektedir. Bu kabulde kitapları okuyan kültürlerin, toplumsal değişim hızı, değerlerin arasındaki uyum ve o dönemde talep edilen ihtiyaçlar belirleyici olmaktadır. (Ekşi,2012:16)

2.5.3. Kişisel gelişimin temelinde kendini bilmek vardır

Kişisel olarak gelişmek isteyen ilk önce kendini tanıyıp kendisiyle barışık olmalıdır. Böylece kendi özelliklerini, eksiklerini görüp yol haritasını belirleyecektir.

Kendini bilen kişinin özellikleri şunlardır;

-“kendini bilen kişinin kendine güveni vardır.

-kendini olduğu gibi kabul edecek güce sahiptir

-kendi gücünü bildiği için altından kalkabileceği işlere girer, Böylece programındaki işleri yapacak zamanı ve enerjisi her zaman olur

- kendini tanıyan kişi gerçekçidir. Her zaman doğru bildiği değerleri hayatına geçirir

- kendini geliştirecek imkanları görür ve değiştirilmesi mümkün olmayanlar durumlara da teslim olur

- kendini tanıyan ve kabul eden insanın, duruşu ve bakışı güven verir. Başkaları onun yanında kendilerini değerli ve onurlu hisseder

- Kendini olduğu gibi kabul edenler, paylaşmayı seven insanlardır. En çok paylaşmak istedikleri de bilgidir.”(Özkan, 2006:57-64)

Kişisel gelişim yolculuğuna çıkan bir kişinin ‘kendini tanıma’ kavramına bakışı çok önemlidir. Çünkü Özkan’a göre kişinin kendini bilip, kendini tanıması bir yolculuktur ve sonu olmayanbu yolculuğudevam ettirmeklazımdır; çünkü insan kurtuluşu ancak böyle kavuşabilir. Kişinin kendini tam ve mükemmel olarak tanıması uzun sürer çünkü kişiliğin oluşması hayat boyu sürenbir yolculuk hikayesidir. Bu uzun yolculuğu göze alıp, öğrenmek için her fırsattan faydalanan insanın, gelişmesi ve kendini tanıması devam eder. Bunun faydası ise kendinden sürekli haberdar olmaktır. Bu da karşımızdakilerle gerçekçi ilişkiler kurabilmemizde etkili olur.(Özkan, 2006:64 ve 71)

Sekman ise bu konuda şöyle bir benzetme yapar;Bir tohum nasıl içinde gizli olanı gösterebilmek için emek vererek sonuna kadar savaşıyorsa, insan da içindekicevheri tüm insanlığa gösterebilmek için varoluşsal bir sadakatle emek

harcamalıdır. Sekman, Allah tarafından insanın içine gizlenen yetenekleri yaşamadan, insanın gerçekte kim olduğunu tam olarak anlayamayacağı iddiasındadır. Yani insan dünyada neyi gerçekleştirmek için yaratıldıysa büyüebildiği kadar büyüüp o görevi gerçekleştirmeli, böylece fabrika ayarlarındaki görevi gerçekleştirmiş olsun. Çünkü ‘kendi olabilmek’ başarılı olmaktan daha üstün bir değerdir.(2010;43)

Eğer insanın amacı hayatta mutluluğu ve başarıyı yakalamaksa, kişi nelere sahip olduğunun farkına vararak ve kendini ve çevresini olduğu gibi kabul edebilme sanatına vakıf olmalıdır.(Özkan, 2006;62)

2.6. Kişisel Gelişimin Faydası

Özkan kişisel gelişimin faydasını şöyle anlatır; “Harekette bereket vardır, zaten kişisel gelişimi için çaba harcayan insanda olumlu yönde değişimler kaçınılmazdır. Çünkü kişisel gelişim sürecindeki insan, her şeyi uyanık bir zihinle araştıran, hayatın bir değişim süreci olduğunu fark ederek, hem iç dünyasının, hem de dış dünyasının değişeceğinin bilincindedir. Bu yüzden belli bir olaya veya kişiye takılıp kalmaz. Hem kendi birikiminden hem de başkalarının deneyimlerinden faydalanır. Kimseye düşmanlık beslemediği gibi, her insanın acılarını, çaresizliklerini ve sevinçlerini anlar. Aynı zamanda başkalarının fikirlerinden de faydalanırken zihnini onların düşünceleri ile doldurmaz. O bir yöntem dahilinde amacına ve hedefine doğru hareket eder.(2006;47) Ancak hedefe giderken insan pek çok engelle de karşılaşır. Çünkü belirlenen hedefin yolu dikenli, karmaşık ve meşakkatlidir. Eğer insan kendine hedef olarak etrafındakilerin yaptıklarını yapmayı tercih ederse umduğu büyük hayata kavuşamaz. O büyük hayata kavuşup, aklına koyduğuna erişebilmek için, zekasını normalin üstünde çalıştırıp, gerekirse çevreye kafa tutmalı ve alay edilmeyi bile göze almalıdır.(Sekman, 2010;38) Bu kafa tutma olumsuz bir durum gibi görünse de kişiye katacağı pek çok yeniliğin de olduğunu düşünen Sekman busüreci ‘kendi kanatlarıyla uçmak’ olarak adlandırır. Ayrıca bu süreçteki yeniliklerona göre şöyledir. “Kendi kanatlarıyla uçan insan, özgürlüğü ve kendi ayakları üzerinde durmayı tercih eder. Böylece her gün yeni bir şeyler öğrenen cesur insan bilgi ve becerilerine eklemeler yaparak daha iyi bir yerde

olmak için cesaret gösterir. Elinden gelenden daha iyisini yapmaya çalışırken bilginin gücünü kabul eder, fikretmeyi sever, kendi iç hallerini tanır.(2010;50)

Kişisel gelişim kişiye yapabileceklerini gösterirken bir yandan dakişiye sınırlarını gösterir. Şirin bu konuda şöyle der: Kendini, içindekicevherleri, yetenek ve sınırlarını iyi bilen insan, büyümek ve gelişmek için en önemli atmış demektir. Bundan sonra atılacak adım ise kendi güçlerinizi ortaya çıkartarak, zayıf noktalarınızı geliştirmektir.(Şirin, 2005;17) Yukarıda anlatılanlar kişisel gelişimin insana kazandırdığı faydaları, kişisel gelişime nasıl yaklaşılması gerektiğini göstermesi açısından önemlidir.

2.7.Kişisel Gelişim Kitapları

“Kişisel gelişim kitapları başarılı bir yaşamın formülüne sahip oldukları iddiasındadırlar. Bunların bazıları çok satan kitaplar olmuşlar ve aylarca listelerde kalmışlardır. Çünkü bu kitaplar; insan potansiyeli hareketinin en başarılı temalarını kodlayarak bunları günlük yaşamın pragmatik/faydacı değerlendirmelerine göre uyarlamışlardır. Bu özelliği sayesinde de 19. Yüzyılın ikinci yarısında ve 20. Yüzyılın başlarında iki temel tür kişisel gelişim kitabı çok satanlar listesinde yerini korumuştur; davranışla ve başarıyla ilgili olanlar. Bu kitaplar şehirleşmenin ve orta sınıfın yaygınlaşmasının bir parçasıydılar.” (Aktaran Ekşi,2012:9 ve 17)

Kişisel gelişim kitaplarının popüler olma sebebi:

Britt kişisel gelişim kitaplarının popüler olma sebeplerini şöyle sıralamıştır:

- Eleştirel düşünme yapmak zorunda bırakmayan bu kitapları okumak ya da dinlemek insanda rahatlatama duygusu sağlar,
- İnsanlar yaşamlarında düzenli devam tekrarlar ararlar,
- İnsanlar yaşamın bir anlamı ifade ettiğini fark etmek isterler vb.(Aktaran Ekşi,2012:20)

Kişisel gelişim kitaplarının ‘olumlu yönü’ öne çıkarttığını düşünen yazarlar da vardır.Kişisel gelişim kitaplarını, her biri olumlu bir şekildeki tavsiyeleriyle,

okurunuolumsuz mesajlar hakkında uyarıp, yaşamı olumlu bir hale getirmeye ve kolaylaştırmaya çalışan kitaplardır. Günlük yaşantımızdaki ilişkilerimizi düzenlemek için ayrıntılı reçeteler sunar ve yeni yollar gösterir. (Özdemir,2010:64)

Özdemir sözlerine şöyle devam eder; “Kişisel gelişimle ilgili iddialar, okuyucunun zihnini karıştırıp yormayacak ve düşündürmeyecek şekilde tasarlanmıştır. Bunun sonunda da -özellikle- basitleştiren bir iletişim kavramını ortaya çıkmış ve insanlar düşüncelerini daha basit bir şekilde ifade eder olmuştur. Zaten inkar edilmeyen bu basitlikte bilgiler, sanki öz ve derinlerden süzölmüş gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu kitapları ard arda okuyan herhangi bir kişinin anlatımlardaki sığılığı ve benzerliğin yinelendiğini fark etmemesi oldukça zordur.(2010:72) Sanki sadece ticari bir kaygıyla kaleme alınmış, birbirinin nerdeyse kopyası denebilecek kadar birbirine benzer kitaplar olduğunu belirtmek gerekir.

Richardson göre bu kitaplar bir hayal alemi yaratarak okuyucuyu yanıltırlar. Yazar şöyle devam eder;Kişisel gelişim kitapları zamandan ve bağlamdan bağımsız şekilde tasarlanmış, insana ideal bir ortam sunan kitaplardır. Kişisel gelişimin ideal dünyasında her talebine kavuşan bireyle toplum arasında hiçbir çatışma yoktur hiçbir zorluk yaşamaz, verdiği bir karar sonucunda bir şeyleri kaybetmek zorunda kalmaz. Kişisel gelişim kitaplarının dünyası tanıdık doğal ve evrensel görünür ama bu bir mittir. Kitaplardaki bu olumlu anlatı şeklinden dolayı yazar kişisel bu metinleri doğu hikayelerine ve insanın sadece olumlu yönlerine yaptığı övgülerden dolayı 19. Yüzyılın popüler dinlerine benzetir.(Aktaran Ekşi, 2012:22-23)

Bütün bu eleştirilere rağmen bu kitapların neden rağbet görmektedir. Elbette ki bir şeylerin eksikliği, insanların bir arayış içinde olmaları bu ilgi de etkilidir. İşte aydınlanmayla üretilen bu ahlaki öğretiler, güçten düşen dinin yerine entelektüel bir temel bulmak için harcanan umutsuz bir çabadır.(Horkheimer ve Adorno,1995:103) İşte tam da bu manevi eksiklik yüzünden kişisel gelişim kitapları, toplumdaki bireyler tarafından kabul görüp, yaşanan bir inanç sisteminin eksikliğinde bu zamanın bireyine sunulan bir öğreti haline gelmiştir.

Kişisel gelişim kitapların da olaylar bilimsel bir gerçekliğe dayandırılmadan ve örnek olarak verilen hayat hikayeleri belgelendirilmeden okuyucuya

sunulmaktadır. Bu da kişisel gelişim kitapları sözlü kültür ürünleri olarak kabul görmektedir denilebilir.

2.7.1.Kişisel Gelişim Kitaplarının Tarihsel Gelişimi

Hommand kişisel gelişimin tarihinin, beklenendendahaeskiye dayanan karmaşık bir süreç olduğunu söyler. Amerika'nın tarihiyle pek çok yönden benzerlik gösterdiğini iddia ettiği bu sürecin, dininyaşanış tarzı, takip edilen ekoller ve toplumlarda meydana gelen değişimlerde kendini belli ettiğini söyler.(Aktaran Ekşi,2012:101)

Ekşi, Kişisel gelişim kitaplarına ait kabul edilen 17. yüzyıldaki ilk kişisel gelişim metnininin New England'daki Protestan Püriten fikirlerini ve inançlarınısimglediğini söyler.(2012:106)

Kişisel gelişimin tarihini incelemeye devam ettiğimizde şöyle tablolarla karşılaşmaktayız: 1970'lerdeki kişisel gelişim kitapları ve terapistler, belki de ilk kezbaşka insanları ve fikirleriniönemsemeden yaşamayı tavsiye etmeye başladılar. Twenge'ye göre bahsedilen döneme ait metinlerdeki, 'kimsenin tasvip etmesine gerekmez,hedeflediğiniz her şeyi yapın, herkes yaptıklarınızı benimseyecektir' mealindekitavsiyelerin sebebi budur.(Twenge, 2009;39 ve 40) Yine bu dönem metinlerinde kişilerin, pozitif tutumları, toplumla ilişkiler, kendi çıkarları için insanları nasıl yönlendirebilecekleri, olmayan bir beceriyi nasıl var gibi göstermeye çalışacakları gibi konular hakkındayazılar kaleme alınmaya başlamıştır. Bu metinlerde yüksek bir başarı içinpratik çözümler ve tekniklerin nasıl kullanılacağına da yer verilmiştir. (Aktaran Ekşi, 2012:118)

20. yüzyılın ikinci yarısında kişisel gelişim kitaplarına olan rağbetle ilgili pek çok neden vardır. "2. Dünya savaşının yarattığı hayal kırıklığı, sosyal düzendeki değişiklikler, dini kurumlar ve ailenin öneminin azalması, mistik ve egzotik kültürlerin yaygınlaşması, modern insanı yeni fikirler ve yabancı olgulara maruz bırakan medyayla ilişkinin artması gibi sebepler bunların başında gelir." (Aktaran Ekşi, 2012:114)

2.7.2.Kişisel Gelişim Kitaplarının Gelişimini Hazırlayan Koşullar

Aklın ve düşünme yetisinininsanlık tarihinde en güçlü beceri olarak iş başına geçtiği dönemAydınlanma çağı dönemidir. Bu çağda aklın ve düşünme yetisinin

amacı ilahi kaynaklı olan dünya anlayışına meydan okuyarak, kabul görmüş bilgi edinme yollarını ve toplumsal kabulleri ortadan kaldırmaktı. İşte bu anlayışın yayılması ile iktidardünyevileşti ve insan ürünü olan bu düşünce kabul görüp bir yayılmaya başladı.(Çiğdem, 2008:21 ve 22)Geleneksel kabullerden ve geçmişten gelen ilişkilerden kopma anlamına gelen aydınlanma ve kapitalizm süreci kabul gördükten sonrayeri sarsılmaz bir otorite haline gelmiş, yok ettiği değerlerin yerine geçmiştir. Beklentilerin aksine aydınlatılmış yeryüzü bugün muzaffer bir felaketin habercisidir. (Horkheimer ve Adorno, 1995:19 ve 30)

Bu dönemin özelliklerini Sayar şöyle özetler; Kapitalizmin yoğun şekilde yaşandığı rekabet dönemi içinde kişisel ve kültürel hayat hızlanırken, duygu ve arzular ile insanlar arasındaki ilişkinin doğası değişiyor. Kişiliğin de benlik vurgusu ile tekrar tekraryeniden oluşturulması ile Batı postmodernitesindeki insanlar kafa karışıklığı ve hayal kırıklığının yanı sıra heyecan, arzu ve kişisel gelişim durumlarını bir arada yaşıyor. (2017, s.127 ve 128)

Bu dönem insanların neden bu kadar kişisel gelişime yöneldiğini Tat şöyle anlatır. Postmodernitede bireyin geçirdiği büyük dönüşümler onu kişisel gelişime yönlendirmektedir. 20. yy'nin son on yılında ekonomik küreselleşme ve teknolojik devrim çağa damgasını vuran en önemli gelişmelerdi. Bilginin dünyayı yönlendirici en önemli güç ve unsur haline gelmesiyle insanlar yeni değerlerle şekillenen bir medeniyetle karşı karşıya kalmışlardır. Bu yeni medeniyet hem farklı yaşam biçimlerini meydana getirmiş, hem de farklı bir bilinç oluşturmuştur. Teknolojik gelişmeler yaşamı kolaylaştırıp, yaşanabilir ve sürdürülebilir hale getirirken, bir yandan da alışkanlıklar, ideoloji, kahramanlık, moda ve eğlence tarzları hızla oluşturulup ve aynı hızla tüketilmektedir. Bu durum insan- nesne ilişkisinde degeçerli hale gelmiştir. İnsan – nesne ilişkisindeki geçicilik ve tatminsizlik duygusu, 21. yy'nin tüm nimetlerinden yararlanma peşinde koşan, bunun için tüm yolları meşru gören, çıkar amaçlı ve geçici ilişki örüntüleri ortaya çıkmaktadır. Bu çağdaki gelişmelerle yeniden şekillenen insan, anlamını yitirdiği düşünülen bu dünyada kendi kalabilmek, özüne ulaşmak, yaşamını katlanır ve anlamlı kılmak, geride daha mutlu bir insan topluluğu bırakmak amacıyla kişisel gelişime yönelmektedir. (2007,s.139 ve 140)

Ancak tüm bu anlam arayışlarıyla beraber bencillik,kendi çıkarlarını önceleme, hızlı yaşama hızlı elde etme ve hızlı tüketme yollarının artışı, haz duygusunun yaşam tarzı haline gelmesi gibi etkenlerin baskın hale gelmesi sonucunda hayattan almak istediklerini tatmin ve başarı duygusunu yaşayamayan insan modelini ortaya çıkarmıştır. Ama anlam arayışından vazgeçmeyen insanın kendi yaşamını planlarken yeni ihtiyaçları da ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaçlar medya ve sosyal medya aracılığıyla giderilmeye çalışırken eskisinden de yalnız bir insan profili belirlemektedir. İşte bu yalnız insana farklı konularda yardım danışmanlar, yaşam koçları, psikiyatristler tarafından sağlanmaktadır. Tabi ki kişisel gelişim kitapları ekonomik ve ulaşımının kolay olması ile bu danışma ihtiyacını giderme bir diğer seçenektir.(Ekşi, 2012:45)

2.7.3.İnsanlar Kişisel Gelişim Kitaplarına Niçin İhtiyaç Duyarlar

Bunun sebepleri şöyle sıralanabilir;

“Fiyat: Başarı vadi olmaksızın profesyonel yardım sunan hizmetlere oranla kişisel gelişim kitapları oldukça ucuzdur.

Ulaşılabilirlik: Profesyonel yardım hizmetleri birden fazla görüşme ve zaman isterken, kişisel gelişim kitaplarına kitapçı ve süpermarketlerden ulaşılabilir.

Mahremiyet: Profesyonel yardım ilişkisinde başvuranın sorununu bir başkasıyla paylaşması gerekir. Oysa kişisel gelişim kitapları tamamen mahremiyet içerir.

Duygulandırma/ Heyecan: Kişisel gelişim kitapları okuyucularında bir gruba dahil olma duygusu ve heyecanı oluşturur.”(Aktaran Ekşi;216ve 217)

Dökmen danışmanlık konusunda kişisel gelişimin danışanlarına ‘yol’ değil “yollar” gösterdiğini belirtir. Kişisel gelişimin bu noktada psikolojik danışma ve rehberliğin etkisinde kaldığı açıktır. Çünkü kişilere psikolojinin desteğiyle üretilen bilimsel bilgilerle ve kişisel gelişim kitapları ile hayatın sunduğu seçenekler arasından seçim yapma yeteneğini geliştirilmesi amaçlanmaktadır. (2016:29)

Dökmen sözlerine şöyle devam eder; ‘Kendi kendine yardım’, ‘Kendini geliştirme’, ‘Kişisel gelişim’ kavramları özellikle Batıdaki kabul görmüş ve rağbet yeni bir sektörün oluşmasını sağlamıştır. Bugüne kadar kişisel gelişimin en önemli faydası bireyselleşip, kendine güvenen girişken insanlar yetiştirmede katkıda bulunduğu kabul edilmiştir. Bunun yanında artık kabul edilen bir diğer faydası da özellikle yetişkinlerin ruhsal sorunlarını uzman kişiye başvurmadan okuyarak çözmeleridir. (2016;72)

İnsan yaşamında düşünce, his ve davranışların ilişkisi önemlidir. Kişisel gelişim okuyucularının bu kitaplarda aradığı bir diğer fayda ise düşünceler, hisler ve eylemler arasındaki bağlantıyı kurup kendilerini bu konuda geliştirmektir. Zaten kişisel gelişim ve NLP kitapları bireye sıkıntılarla kendi başına çözüm üretme yollarını gösterdikleri iddiasındadırlar. Sonuç olarak bu da kişilere istediklerini özgürce yapabilecekleri bireyci bir kültürün yolunu açmaktadır. (Aktaran Ekşi, 2012;218)

2.8. İslam Medeniyetive Doğu Toplumlarında Kişisel Gelişim

Şirin, Kişisel Gelişim Medeniyeti isimli kitabında İslam Medeniyetindeki kişisel gelişim faaliyetlerini incelemiştir. Şirin’e göre: Günümüzde kişisel gelişim her ne kadar Batı kaynaklı bir ekol olarak kabul edilse de kişisel gelişimin Batı dışı bir tarihi de vardır. Çünkü her toplum bireylerinin gelişiminden sorumludur. Ancak İslam Medeniyetinde kullanılan yöntemlerle bugünkü modern kişisel gelişim yöntemler bir tutulamaz. İslam medeniyeti kişisel gelişiminden kastedilen tarihin belli devirlerinde, dönemlerinin şartlarına uygun olarak kullanılan yöntemlerdir. Bu yöntemler ‘camiler- tekke zaviyeler- medreseler-kıraathaneler- ulema evleri gibi kurumlarda muhatapların her konuda kendilerini geliştirmelerine katkı sağlamıştır.’ (2005:57)

Şirin, İslam medeniyetinde kullanılan kişisel gelişim yöntemlerini ise şöyle açıklar; İslam medeniyeti kişisel gelişim yöntemlerinin insana bakışını şöyle özetleyebiliriz. Bu medeniyet, insanı bir bütün olarak kabul görmekte ve birey merkeze alınmaktadır. ‘İçten dışa’ gelişimi ön gören İslam Medeniyeti kişisel gelişimi, muhataplarını iletişim kurma, beden dilini kullanabilme ve güzel konuşma

gibi beceriler kazanmaları için desteklemektedir. İslam medeniyetinde öncelik iç dünyanın düzeltilip geliştirilmesidir. Çünkü önce iç dünya düzelir, gelişirse zaten dış dünyayı da düzeltip, geliştirecektir. (2005:57)

İslam Medeniyeti kişisel gelişiminin beslendiği önemli kaynaklar sohbet ve kıssalardır. Hem eğitim hem de ortak bir bilinç sağlamak için kullanılan sohbet yöntemi önemli şahsiyetlerin yetişmesine de vesile olmuştur. Medeniyetin beslendiği diğer önemli kaynak da kıssa geleneğidir Şifahî(sözlü) gelenekte yer edindiği gibi yazılı kaynaklarda kendine yer bulan Kıssa ve Hikayeler medeniyetin ve kültürün gelişiminde önemli bir yer tutar. Kıssa ve hikayelerin, insanın nefsi arzularını terbiye edip, başkalarına acı vermekten uzaklaşma gibi yüce özellikleri kazandırma becerisi bilinmektedir. (Şirin, 2005:59ve 60) İşte bu sayılan faydalarından dolayıdır ki İslam’ da kıssa geleneğinin başlangıcını Hz Muhammed’ e dayandırabiliriz. Çünkü Hz Muhammed kıssa anlatımının eğitimdeki rolünü bilerek bu yöntemi bolca kullanmıştır. Zaten Müslümanların kutsal kitabı olma yanında bir eğitim kitabı özelliği de taşıyan Kuran-ı Kerimde de kıssalara bolca yer verilmiştir. (Özbek, 1994:189)

Yukarıda da bahsedildiği üzere İslam medeniyeti kişisel gelişim geleneğinde ‘hikaye anlatma’ nın önemli bir yeri vardır. Orta Doğu halk psikyatrisinde hikaye anlatmanın rolü üzerine çalışma yapan Peseschkian bu konuda şunları söylemektedir; “Doğu ülkelerinde hikayeler ‘kaynak ve iletişim’ amacıyla kullanılmakla beraber, psikoterapi için de işlev görür. Yaşanan güçlüklerle mücadelede insanlara yardımcı olan hikayelerin mutluluk verme ve eğlendirme işlevleri de vardır. Neşeli karakterleri, fanteziye, sezgiye ve akıldışılığa yakınlıklarıyla bu hikayeler, modern endüstri toplumlarının akılcı ve teknolojik modelleriyle tam bir zıtlık içindedir. Modern endüstri toplumlarının başarı yönelimleri bu hikayelerin özüyle çelişir. Doğu toplumlarında insan ilişkileri ön planda tutulurken, endüstri toplumlarında başarı daha önceliklidir”.(Peseschkian, 2005, xii)

Peseschkian hikaye anlatmanın şeklini ve önemini şöyle anlatır. Hikayenin etkili olabilmesi için anlatan ve anlatım tarzı çok önemlidir. Eğer inanmadan ve ahlak dersi vericesine anlatılırsa umulmadık sonuçlara bile sebebiyet verebilir. Ama

uygun zaman ve uygun yerde anlatılan hikayeler -iyileştirme amaçlı kullanılmış olup-olumlu tutum ve davranışlar oluşturmayı başarabilir, der ve Yazar sözlerine şöyle devam eder; “Beklenmedik bir hızda ve şaşırtıcı bir gerçeklikle çözümler üretebilmeyi öğreten hikayeler, kıssalar fıkralar, şiirler ve mesellerruhsal sıkıntıların çözümü olarak kullanılmıştır. Halk terapisinin araçları olarak kullanılan bu yöntemler insanların gereksinim duyduğu bilgiyi ve örnekliği sağlıyordu. (Peseschkian, 2005, xvi ve 6-10-15)

Hikaye anlatmanın önemini sadece Doğu Kültürüyle sınırlamak doğru değildir. Hikaye anlatmanın ve bu işin her kültürde değerli bulunduğunu şu cümlelerden anlamaktayız. Birçok kültürde hem yetişkinler hem de çocuklar için hikaye anlatma geleneği ayrı bir öneme sahiptir. Zaten geçmişten günümüze öğretmek, örnek olmak ve heyecan vermek için hikaye hep kullanıla gelmiştir. Ancak teknolojik hayatın ilerlemesi ve toplumsal değişimler hikaye'nin bireyin hayatına kattığı değer önüne geçmiş bulunmaktadır. (Adler- Heather, 21 2001:195 ve 196)

2.9. Kişisel Gelişimin Açısından Batı ve İslam Medeniyeti

Bütün dinlerin, ahlak öğretilerinin bir hedef ve gayesi vardır. Bütün din, ahlak ve inanç sistemleri insanlar için hem bu dünya hem de öbür dünya mutluluğunu kazandırma amacındadır. İnsanın ruhsal, bedensel ve duygusal yönden gelişimini ve tatmin edici bir hayatı nasıl yakalayacaklarıyla ilgilenmişlerdir. Ancak doğaldır ki, her medeniyet ve kültürün kendine has bir eğitim, gelişim ve insan anlayışı vardır. Kişisel gelişim işte bu nokta da medeniyetlere yardım ederek yol ve yöntemler belirler. İşte kişisel gelişimi belirlediği bu yol ve yöntemler içinden çıktığı medeniyetten beslenir. (Şirin, 2005:35)

İşte tam da bu nokta da aklımıza Doğu'nun ve Batı'nın gelişmekte olan insanın nasıl bir yaklaşım sergilediği sorusu geliyor. Şirin bu soruyu şöyle cevaplamaktadır: Bir toplumun kendi bireylerinin gelişimi için oluşturduğu kriterler, o toplumun temel taşları olan manevi değerlerden ayrı düşünülemez. Kişisel gelişim de yüzyıllardır insanlığın oluşturduğu evrensel değerlerden ayrı düşünülemez. Bu nedenle Batı da 'Kişisel Gelişim'in, Doğu'da da 'Manevi Gelişim'in, insanı tatmin eden bir yaşam çabasında olduğu farkedildiğinde, bu iki medeniyet arasında özellikle

yaşamındağeri, uygulamalar, uygulamaların beslendiği kaynaklar, tatbik edilen yöntemler ve hedeflenen insan ve toplum anlayışları gibi birçok husus açısından farklılıklar bulunmaktadır.(2005:36)

Peki Batı kişisel gelişimi ile Doğu Manevi gelişimini birbirinde taban tabana zıt oluşumlar mıdır? Şirin bu konu da şunları söyler;Batı Kişisel Gelişimi ve İslam Medeniyeti -özellikle de Tasavvuf- ‘insanların yetenekleri doğrultusunda en üst seviyeye çıkabilmeleri’(yani kendilerini gerçekleştirebilmeleri), tatmin eden, mutlu ve huzurlu bir yaşama kavuşup, bu sayede de başarıyı yakalamalarını’ isteme noktasında birleşirler. Özellikle son dönem psikologları tarafından ortaya atılan “kendini gerçekleştirme” kavramı toplumda kabul görmüş bir kavramdır. Ancak modern psikoloji “kendini gerçekleştirme” kavramını ortaya attığında, bir bilim olarak, Batı toplumlarında, görev ve sorumlulukları yerine getirmede başkalarından daha iyi olan insanların özelliklerini tanımlamaktan öteye geçememiş ve o yüksek mertebeyi nasıl kazanabilecekleri konusunda yol gösterememiştir. Literatürdeki belgeler de ‘kendini gerçekleştirme’ becerisini elde etmede başarı göstermiş hiçbir yöntemden bahsedememektedir. Yani anlaşılmalıdır ki kavram ortaya atıldığı halde ona ulaşabilme yolunda Psikoloji ilmi de insanlara nasıl yardımcı olunacağını bilmemektedir. Çünkü böylesi yüce bir mertebeye erişim için ruhsal ve metafiziksel yollar bilimden daha yol göstericidir.(2005:36ve37)

“İslam medeniyeti tarihinde bugünkü anlamda kişisel gelişim kitabı olarak kabul edebileceğimiz değişik risale, kitap ya da kitap bölümlerine rastlamak mümkündür. Bunlara örnek olarak filozof el Kindi’nin “Def’ülAhzan” isimli eseri sayılabilir.” (Şirin, 2005:37)

2.9.1.Batı ve İslam Medeniyetinin Sahip Olduğu Kişisel Gelişim Anlayışının Özellikleri

1. Batı kişisel gelişimin hedeflediği insan modeli, ‘sadece başarıya odaklanan ve kendi gücünün zirvesine çıkmaya çabalayan’ insandır. Bu insan modeli başarıya ulaşmak için pek çok şeyi mübah görür ve ailesi de dahil etrafındaki herkesi ve her şeyi kendi başarısı için bir araç olarak kullanır. Bu yüzden iyi giyinmeli, iyi konuşmalı, iyi bir arabası

olmalı, iyi beslenmeli vb. Bütün bunların sonunda başarı araçlarını düzgün kullandığı kabul edilir ve bu insan Batı'ya göre hedeflediği başarıyı yakalamış insandır. Halbuki İslam'ın öngördüğü insan modeli farklıdır. İslam medeniyetin de başarıya ulaşmak için dış etkenler 'araç' yerine 'destekleyici' olarak görülür. Mesela ticaret gibi rekabetli bir ortamda bile, yanımızdaki insanların ve rakiplerin de kazanması sağlanır. *"Sabah saatlerinde yeni gelen müşteriye ben siftoh yaptım, ancak yandaki esnaf siftoh yapmadı. Siz ondan satın alın"* diyen düşünce yapısı gibi.(Şirin, 2005, s.38)

2. İki medeniyet arasındaki bir diğer fark da tavsiye edilen metodun 'bireysel olması' ya da herkes için 'aynı olmasıdır'. Şirin bu durumu şöyle özetler: Batı kişisel gelişim anlayışında her başvurana aynı yol ve yöntem gösterilir. Bu durum, kişisel gelişim uzmanlarının, kendini gerçekleştirme kavramının içini neye göre doldurduklarıyla alakalıdır. Başarılı, kendini gerçekleştirmiş ve mutlu bir hayata sahip insanlar Batılı kişisel gelişimcilerce tarif edilirken, sadece kendi toplumlarında karşılaşılabilecekleri insanları modeller ve herkese aynı modeli örnek verir. İşte bu noktada da Müslüman Kişisel Gelişimciler farklı bir yol izlemektedirler. İlk olarak Doğu kültüründe 'kendini gerçekleştirme' ve 'başarı' kavramlarının içi farklı doldurulmuştur. Bir diğer fark da insanların birbiriyle tamamen aynı kabul edilmemesidir. Onun için her başvurana aynı yol ve yöntemlerin yerine her insana ve her duruma özgü, şartlara göre yöntemler olmalı. Zaten İslam Medeniyetindeki bire bir eğitim buna en güzel örnektir.(Şirin,2005:39) Ayrıca Hz Muhammed'inkendisine yöneltilen aynı soruya,soran kişiye göre cevap vermesi de İslam'ın kullandığı metodu göstermesi açısından manidardır.(Hadis için bkz Ebu Davud, Zekat, 40)(Özbek, 1994: 131)
3. Sözü geçen iki kültür arasındaki bir diğer fark da kişisel gelişim için seçilen başlangıç noktası ve izlenen yöndür. Batı kişisel gelişimi bireyde 'dıştan içe' bir gelişim yönünü takip eder. Dış dünyanın düzenlendikten sonra iç alemin de ona uyması beklenir. Bu anlayışın sonunda da ilk

olarak dışını, giyimini, konuşmasını, kendini nasıl takdim etmesi gerektiğini düzenler. İslam Medeniyetinde ise durum tam olarak bunun tersidir. İslam Medeniyetinde gelişim içten dışa doğrudur. İnsanın önce iç dünyası, düşünceleri ve hisleri gelişmelidir ki bu gelişim dışı da etki etsin.(Şirin, 2005:39)

4. Batı kültüründe bir işte elde edilen başarı ya da başarısızlık sadece insanın kendisine yüklenen bir sorumlulukken, Doğu'da kültüründe bu durum biraz farklıdır. Doğu kültüründe, özellikle İslam'ın da etkisiyle insanın başarı ya da başarısızlığından sorumluluğu sadece cüz-i bir iradeyle insana yüklenir. Bu anlayış doğu kültürüyle yetişen bir kişinin yeni bir işe niyetlendiğinde, Allah'ın sınırsız gücüne kendi gücünden daha fazla güvenmesini sağlar. Pasif bir insan anlayışı gibi görünen bu durum aslında aşkın bir varlığa güven duyan insanın insanüstü başarılarla ulaşmasını kolaylaştırır. Halbuki kendine aşırı ve yersiz güven Batı kültüründeki insanı belli bir seviyeye getirmekte ancak istenilen sonuç elde edilemediğinde gereğinden fazla bir ümitsizlik insanı kaplamaktadır.(Şirin,2005:40)Doğu kültüründeki kadercilik anlayışının insana faydası burada da kendini belli eder. Çünkü doğu insanları daha az strese başa çıkmaya çalışırken, 'hayatımdaki her şeyin kontrolü benim elimde olmalı'düşüncesindeki Batı kültürü yoğun bir strese maruz kalmaktadır.(Sekman,2007:39)
5. Bu iki kültür arasında 'başarı'ya bakış açısından da farklılıklar vardır. Doğu kültüründe bir insan başarısız olunca 'kısmetinde yokmuş' diye düşünülüp insanın başarısızlığı üzerinde çok durulmaz. Batı kültüründe ise başarısızlık kişinin 'başaramadığı' anlamındadır ve bu insan yetersiz olarak kabul edilir. (Sekman,2007: 40)

Şirin'in belirttiği farklılıklardan da anlaşıldığı üzere medeniyetlerin insana-insanın gelişimine bakışları beslendikleri kültürden etkilendiği için bariz farklılıklar göstermektedir. Doğu kültürüyle yoğrulmuş bir kişi Kişisel gelişim yolculuğuna

başlamaya niyet ettiğinde kullandığı kaynaklara başvurduğu kitaplara bahsedilen farklılıklara dikkat ederek yönelmelidir.

Şirin, İslam'ın kendini geliştirme anlamında nasıl bir insan hedeflediği sorusuna da cevap arar ve şöyle der; Müslüman kişisel gelişimi, kendi özelliklerini bilip, etrafındakileri anlayabilen, düşünce ve davranışlarını kontrol altında tutarak hareket eden, çevresiyle düzgün ilişkiler kuran, sosyal ve özel hayatında başarıyı sağlayıp mutlu ve doyum veren bir hayata ulaşmış insanı hedefler.(Şirin, 2005:43)

2.10. Türkiye’de Kişisel Gelişimi Hazırlayan Koşullar

Bu bölümde Türkiye'nin kişisel gelişimle ilk ne zaman ve hangi olaylardan sonra tanıştığı ve Türk kültürüne ne gibi etkiler yaptığı incelenecektir. Tabidir ki bugünkü Türk toplumunun kültürel yapısını doğru şekilde analiz edebilmek için Osmanlı toplum yapısının son dönemlerini dikkatle analiz edilmelidir. Bilinmektedir ki Osmanlının sondönemleri hem Batı etkisiyle hem de modernleşme çabaları ile yadsınamayacak bir değişimle karşı karşıya kalmıştır. 1980’li yıllardan itibaren Türkiye’de dünyadaki köklü değişimlerden nasibini almıştır. İlk olarak çekirdek aile yapısında ekonomik, sosyal, teknolojik, tarihsel ve felsefi değişimlerin etkisiyle değişim olmuş ve değişik yaşam tarzları ve eğilimler ortaya çıkmış, Bu geçiş döneminde gelenekçi ve bireyci değerler birlikte görülürken, 1990’lı yıllarda bireyselleşme ve evrenselleşmeye doğru bir gelişim gözlemlenmiştir.(Aktaran Ekşi,2012:137)

Ekşi’ye göre Türkiye’de kişisel gelişimi anlamak için öncelikle bu kavramın gündeme geldiği 1980’li yılları ve bu dönemin toplumsal değişimlerini anlamak gerekir. Çünkü 1980’li yıllarda Türkiye’de etkili, hızlı ve geri dönülemez değişimler yaşayarak dünyadaki değişime ayak uydurmuştur.(2012;137)

N. Gürbilek’e göre Ülkemizde 1980’lerde yaşanan kültürel havayı tarif edebilecek tabirlerden ilki ‘sözün bastırılması’, ikincisiyse ‘söz patlaması’dır. Çünkü 80’li yılların ortalarında ülkemizdesanki baskıcı bir zaman diliminden geçildiği varsayımına sebep olabilecek kadar yaygın bir söylem, nesne ve görüntü patlaması yaşanmaya başlamıştır. Bu durum da ülkemizde 80’li yılların ortalarına kadar

‘mahrem’ olarak kabul görmüş, daha bir isimlendirme bile yapılmamış birçok alanın ilk kez o günlerde toplumun gündemine gelmesine imkan vermiştir. (Gürbilek, 1993;16 ve 17)

İşte bu değişimlerden en dikkat çekici olan toplumsal yöndeki değişimdi. “12 Eylül darbesinden sonra en büyük değişim toplumsal alanda gerçekleşti. İnsanlar Batılı olmaya, Batılı gibi yaşamaya çalışır hale geldiler. Böylece henüz Batı ülkelerinin tüketim düzeyine erişememiş Türk toplumunu yeni baştan tasarlamak, tüketim alışkanlıklarının değiştirmek için medyanın aracılığıyla büyük bir “toplumu yeniden inşa” harekâtı başlamış oldu.” (Aktaran Ekşi, 2012;139)

Bu yaşanan sorunlarla ilgili Sayar şöyle bir açıklamada da bulunur. “Türkiye’nin yaşadığı bu hızlı sosyal değişim doğal olarak karşımıza bazı yaşam sorunları çıkarttı. Popüler kültür ise buna çözüm bulmakta gecikmedi ve insanlara anlık çözümler sunmaya başladı: ‘Zincirlerini kır, bağlarını kopar, özgürleş, rahatla!’ Pop psikoterapistler kendi yaşam biçimlerini ya da anlayışlarını bilimsel bir dil kullanıpdanışanlarınasundu. İşte böylece toplum ‘sev, anlayışla karşıla, kendini gerçekleştir, hayatını yaşa’ gibi sıradan önerilerle tanışmış oldu. (2006;26)

Bütün bu değişimin daha da hızlandığı bir dönem daha vardır. Türkiye’de kişisel gelişim ekolüne olan merak 1990’lı yıllarda başlamış ancak 2001 krizinden sonra ise daha da artış olmuştur. Bu dönemler ‘kendine sadece sen yardım edebilirsin’ tarzı fikirlerin oluşmaya başladığı bir dönemdir. Yani anlaşılmaktadır ki kişisel gelişim ekolüne olan meraktaki artış; bize kendimizden başka yardım edecek kimsenin olmadığı çalışma yaşamında kaygı ve güvensiz ortamın hâkim olduğu kriz ve sonrası dönemlere denk gelmiştir. (Özdemir, 2010;68)

Şirin Kişisel gelişimin Türkiye’de nasıl yayıldığını ise şöyle anlatır. Doksanlı yıllarda yurtdışına, psikoloji ve sosyal bilimler gibi çeşitli alanlarda doktora ve yüksek lisans eğitimine giden akademisyenler Türkiye’de henüz tam bilinmeyen bir akımla karşılaştılar. Kişisel gelişim adı verilen bu akımın Batı’daki popülaritesinden etkilenen bu akademisyenlerden bazıları aynı oluşumu Türkiye’ye de taşımaya karar verdiler. Böylece Türkiye’de de Batı’dakilerinin benzeri danışmanlık hizmeti veren şirketler kuruldu. Alanındayeterli bilgi birikimine sahip

olup olmadığı belli de olmayan bu kişiler, eğitim sisteminin dolduramadığı boşlukları klasik eğitim usullerinden farklı yöntemlerle dolduracakları iddiasındaydılar. O günlerde toplumda “entelektüelliğiyle” tanınmak isteyen bir kitle de bu eğitimleri almaya başladı. Bu durum öyle bir hal aldı ki “kişisel gelişim” seminerleri almak için yüksek ücretler ödemek normal karşılanır oldu. Bu ilgi Türkiye’de kişisel gelişim uzmanı olmak çok kolaymış gibi gösterdi ve Batı’dan tercüme edilip, insan gibi karışık yapıdaki bir varlığı anlayabildiğini iddia eden kitaplardan 10- 15 tanesini okuyanlar, kendilerini kişisel gelişim uzmanı olarak tanıttılar.” (2005;13)

Şirin Türkiye’de Batıdan çevrilen Kişisel Gelişim kitapları için şunları da söyler: Kişisel gelişimin Türkiye’de, Türk kültüründen uzak görünmesi, sadece belli bir kesime ulaşabilmesine ve dini ve kültürel konularda daha dikkatli olan insanlara ulaşamamasına sebebiyet vermiştir. Halbuki, Türk insanının ‘doğal kişisel gelişim’ kaynağı olarak görebileceği oluşumlar zaten mevcuttur. Başta tasavvuf kültürü olmak üzere insanı ve insandaki olumsuz duygularını düzeltmeyi hedef olarak belirlemiş ve yüzyıllardır bunu başarıyla devam ettirmiş olan oluşumlar zaten vardır. İslam Dini’nin etkisiyle meydana gelen bu oluşumların en önemli özelliklerinden birisi belli bir kesime ve belli bir zaman aralığına hitap etmek yerine her durum ve her koşulda kullanılabilir bilgiye sahip olmasıdır. (2005;36)

2.10.1. Türkiye’deki Kişisel Gelişimciler

Türkiye’de kişisel gelişimin nasıl yayıldığına bir göz attıktan sonra, incelenmesi gereken bir diğer konu da Türkiye’deki kişisel gelişimcilerdir.

Türkiye’deki ilk kişisel gelişimciler deyince akla gelen ilk isimler şöyledir. “Türkiye’de 1938 yılında Dale Carnegie’nin “Dost Kazanmak ve İnsanlar Üzerinde Tesir Yapmak” kitabı Ömer Rıza Doğrul tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ali Fuat Başgil’in yerli kişisel gelişimin öncüsü sayılabilecek Gençlerle Başbaşa kitabı 1949 yılında yayınlanmıştır.” (Ekşi, 2012; 149)

Türkiye’deki kişisel gelişim serüvenindeki diğer önemli isimleri Nejat Sezik şöyle anlatır; “Türkiye’de Kişisel gelişimle ilgili çalışma yapıldığında karşılaşılabilecek ilk isim Nüvit Osmay’ dır. Nüvit Osmay gösterdiği çaba ve düzenlediği konferanslar

ile kişisel gelişimi Türkiye’de yaygınlaştıran isimdir. ABD’de DaleCarnegie enstitüsünden aldığı eğitimlerin etkisiyle ‘Düşün, Konuş, Dinle (DKD)’, ‘Toplum Önünde Söz Söyleme Sanatı’ adı altında kurslar açan NüvitOsmay ‘İnsan Mühendisliği’ ve ‘Düşünce Atlası’ isimli kitapların da yazarıdır. (2000;165)

Sezik sözlerine şöyle devam eder: Zikredilmesi gereken isimlerde NüvitOsmay’dan sonra ikinci sırayı R. Oğuz Türkkkan alır. Yurtdışında kazandığı deneyimlerden sonra kaleme aldığı kitapların yanı sıra hızlı okuma seminerleri de düzenlemiştir.(2000;166)

Bu isimlerden sonra zikredilmesi gereken en önemli isimlerden biri de Doğan Cüceloğlu’dur. CüceloğluTürkiye’de kişisel gelişim kavramını ilk kullanan kişisel gelişim yazarıdır. Psikoloji biliminin verilerini de kullanan Cüceloğlukişisel gelişim kavramına ‘ruh’katmıştır. Öyle ki “İnsan ve Davranışı” ve “Yeniden İnsan İnsana” kitapları defalarca baskı yapmıştır.Yaptığı televizyon programları ile ulaştığı kitlede oldukça fazlalaşan Cüceloğlu sayesinde Kişisel gelişim fazlaca ilgi görmeye başlamıştır.(Sezik, 2000;167)

Türkiye’deki kişisel gelişim serüveninde üzerinde durulması gereken bir diğer nokta da tercüme eserlerdir. Tercüme eserlerin arasında ilk zikredilmesi gereken kitapların başında ‘Sınırsız Güç’gelir. Sınırsız Güçkitabıyla tüm dünyada büyük bir etki uyandıran AnthonyRobbins’in kitabının 1994 yılında yapılan çevirisiylekişisel gelişime olan ilgi iyice artmıştır. Bu kitap, insanların içlerinde gizli olangücün farkına varabilmeleri için bazı yollar gösteriyordu. Bu kitap sayesinde Türkiye’deki insanlar NLP kavramıyla da ilk kez tanışmış oldu.(Sezik, 2000, s.168)

N. Sezik bu konuda son olarak şunları söyler. Türkiye’de öne çıkan yerli kişisel gelişim yazarlarından Oğuz Saygın, Turgay Biçer, Cengiz Eren, Mümin Sekman da sayılmalıdır.(2000, s.169 ve 170)Adil Maviş, Adem Özbay, Ahmet Şerif İzgören, Cengiz Erengil, Münir Arıkan, Nil Gün, Rıdvan Şanal, Zülfikar Özkan da zikredilmesi gereken yerli kişisel gelişim yazarlarıdır. Ayrıca Ekşi’ye göre “Psikoloji ve eğitim alanından gelen Doğan Cüceloğlu ve Üstün Dökmen’iyerli kişisel gelişim yazarları arasında farklı bir kategoriye koymak gerekir.”(2012; 153)

Akademik çalışmalarına Psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında devam eden Üstün Dökmen'in bu konudaki bazı eserleri şöyledir; 'Küçük Şeyler, İletişimin Çatışmaları ve Empati, Gelişmek, Uzlaşmak. Doğan Cüceloğlu' nun bazı eserleri ise 'İçimizdeki Çocuk, Savaşçı, İnsan İnsana ve Geliştiren Anne- Baba'dır.

Alanlarında pek çok eser veren kişisel gelişim yazarları bunu yeterli bulmamış, interneti de etkin şekilde kullanmışlardır. Bu sayede hem düşüncelerini daha geniş kitlelere ulaştırmışlar hem de ürünlerini pazarlamışlardır. Kişisel gelişim yazarlarının fikirlerini yaymak için kullandıkları bir diğer yöntem ise kendi danışmanlık şirketleri ile kurumlara verdikleri seminerlerdir. Bu seminerler kurumsallaştıklarının da bir delilidir. (Ekşi, 2012;153)

3. NLP ve TARİHÇESİ

3.1. NLP Nedir?

NöroLinguistik Programlama yada kısaca NLP, belirlenen hedeflere ulaşmak için, düşünme, dil ve davranış süreçlerinin bireye en etkin şekilde nasılyardımcı olacağını öğreten bir çalışma alanıdır. (Knight, 2004, xi) NLP'yi anlayabilmek için ilk olarak onu oluşturan kelimelerin ne anlama geldiğini anlamak gerekir. Kelimelere tek tek bakıldığında ise 'Nöro' sözcüğü, zihinsel faaliyetleri ve düşünce dünyamızın hayatımızı nasıl şekillendirdiğimizle alakalıdır. 'Linguistik' sözcüğü, konuşma esnasında uyduğumuz kuralları ve bu sürecin hayatımıza olan etkisi hakkındaki çalışmalardır. 'Programlama' sözcüğü ise, amaçlı şekilde yaptığımız hareketleri ve bu hareketlerin sonuçlarını açıklar. Anlaşılmaktadır ki NLP ilişkilendirilen bağlantılarla alakalıdır. Yani "insanların etraflarındaki kişilerle, dünyayla ve manevi boyutla ilişkilendirdikleri düşünceleri, konuşmaları ve hareketleriyle ilgilidir." (O'Connor ve McDermott, 2008, xiii)

NLP, Sinir Dili Programını simgelemektedir NLP bireylere 'bireysel olarak mükemmelliğe ulaşma'nın yolunu ve 'özel deneyimler kazanma'nın yolunu gösterdiği iddiasındadır. "NLP, bireyler arası iletişim yeteneklerini, düşünme ve davranma şeklini değiştirmenin pratik yollarını bir sanat şeklinde sunar. Milyonlarca insan daha iyi ilişkiler kurmak, yeni güven seviyelerine ulaşmak ve hayatlarının her

alanında başarılı olabilmek için NLP' nin basit prensiplerini ve tekniklerini uygulamıştır.”(Adler ve Heather,2001, s 15)

NLP' nin ne olduğunu da NLP açıklar. NLP'nin insanlar tarafından kolaylıkla uygulanabilmesinin ilk sebebi, NLP'nin pratikte kullanılması ve insanların deneyimleri hakkında olmasıdır. NLP, yi öğrenen kişidünya görüşünüzü zenginleştirmiş olur. NLP' nin başlangıç noktası, insana duyulan merak ve hayranlıktır. Öznel deneyimlerin yapısının araştıran NLP yaptıklarımızı nasıl yapıyoruz, Nasıl öğreniyoruz, Herhangi bir alanda başarılı olan insanlar istedikleri sonuçlara nasıl ulaşıyorlar? Bu soruları cevaplamak için, NLP nasıl düşünüp hissettiğimizi inceler ve yaşamın her alanındaki mükemmelliyeti araştırır veya 'modellendirir'. Bu araştırmaların sonuçları başkalarına öğretilir. Amaç herkesin mükemmelliğe ulaşmasıdır.”(O'Connor ve McDermott, 2008, xiv)

Buradan da anlaşıldığı üzere NLP, hayata bir bakış biçimidir. Ne bir felsefi düşünce ne de bir inanç konusudur. Eğer isterseniz NLP' yi huzur ve mutluluğunuz için kullanabilir, doğru bulduğunuz modelleri kullanabilirsiniz. (Eren,2001:35)

Peki kimler bu eğitimi, bu pratikleri öğrenebilir. Bu sorunun cevabı da yine NLP'den gelir.“NLP fikrini savunanlara göre her insan bu öğretileri öğrenebilir ve onun uzun süreli sonuçlarından faydalanabilir. Öğrenilen şeyleri işte, evde veya hayatınızın herhangi bir alanında uygulayabilirsiniz. Bu konu hakkında ön bilginiz olması da gerekmiyor. Her olayda fazlasıyla pratik olması ve sonuç vermesiyle NLP diğer metodolojilerden ayrılmaktadır.”(Adler ve Heather,2001:15 ve 25)

- “NLP çalışmaları kişisel, profesyonel ve ruhsal gelişim, değişim ve dönüşümle ilgilidir. Önce kendi üzerinize çalışarak gerçekten olmak istediğiniz kişi olursunuz sonra etkin bir şekilde başkalarına yardım edersiniz. Kendinizle ve çevrenizle daha iyi iletişim kurarsınız. Sevgiyle hizmet edersiniz.” (Özbay ve Erengil 2005:7)Zaten yaşamınızı daha da iyiye götürmek budur. (Knight, 2004:86)

3.2.NLP'nin Tarihçesi

“NLP, California Üniversitesi'nde psikoloji öğrencisi olan Richard Bandler'ın 1970'lerin başlarında, dilbilimi dalında yardımcı profesör olan John Grinder ile yaptığı çalışmalarla başladı.(O'Connor ve McDermott, 2008:xiv)Grinder dil biliminde uzmanlaşırken, Bandler'in özel alanı matematik, bilgi teknolojisi ve psikolojiye duyduğu ilgiydi. Temelde ilgilendiği konu insanlar arası iletişim “tecrübe” ve mükemmeli gerçekleştirmeye çalışmaktı.(Adler ve Heather,2001:24) Birlikte, üç kişiyi model aldılar. Geşalt terapisinin önderi, FritzPerls, aile terapisinin önde gelen uzmanı Virginia Satir, son olarak da fikirleri, Ericksonhipnoterapisi adı altında sürdürülen, dünyaca ünlü hipnoterapistMiltonErickson. Aynı zamanda başka uzmanların ve özellikle İngiliz yazar, antropolog ve sibernetik ve iletişim teorisi düşünürü GregoryBateson'uniçgörülerinden ve düşüncelerinden yararlandılar.” (O'Connor ve McDermott,2008:xiv)

Bütün bu çalışmaların sonunda hem bireysel hem de çalışma hayatlarındakullanılabilecek çeşitli NLP yöntemleri oluşmuş oldu. Bu yöntemler, hem karşıdaki kişilerle daha iyi iletişim için hem de insanın kendi içindeki değişimleri düzenlemek için kullanılmaktadır. (O'Connor ve McDermott, 2008: xiv)

3.3. NLP'nin Faydaları

İnsan için kurgulanan her fikir, ortaya atılan her iddia insanlara faydalı olacağı inancıyla ortaya çıkar. NLP'nin de bu konuda inancı aynıdır. NLP bu faydaya ulaşma yolunun kişinin içinde olduğunu söyler; “Geleceğin anahtarı kişilerin içinde saklıdır. Onların düşüncelerini, davranışlarını ve iç çatışmalarını yönetmedeki ustalıkları, parlak yaratıcılığa ve işbirliğine dayalı bir geleceğin kapılarını açacak; çağa ayak uyduranlar ile yarışı terk etmek zorunda kalanlar arasındaki farkı yaratacaktır.” (Knight, 2004:xi)

- **NLP öğrenme sürecini hızlandırır;**“NLP, daha önce hiç olmadığı kadar bireysel hedeflerinizi daha hızlı ve daha etkili şekilde başarabilmenizi sağlar. Diğer bir deyişle, istediğinizden daha fazlasını yapabilir, daha fazlasını bilebilir ve özellikle de istediğiniz kişi olabilirsiniz.”

- **NLP güçlü iletişim tekniklerini uygulayarak, insanlarla güçlü diyaloglar geliştirebilmenizi sağlar;**“Bunu yapmak için sahip olduğunuzu bile bilmediğiniz zihinsel kaynaklarınızı (Neuro (sinir) kısmınızı) kullanacaksınız ve ideallerinizi gerçekleştirebilmek için dili çok özel yöntemlerle nasıl kullanabileceğinizi öğreneceksiniz.(Linguistic (Dil) kısmı). Aynı zamandan, ruh halinizi nasıl kontrol edeceğinizi, inançlarınızı nasıl sıraya koyacağınızı, elde ettiklerinizin istediğiniz sonuçlar olup olmadığını değerlendireceğinizi öğreneceksiniz ki bu da NLP'nin “P” yani “Program” kısmıdır. (Adler ve Heather,2001:16)
- **NLP seçeneklerinizi artırır, etki alanınızı genişletecek esnekliğe ulaşmada sizi destekler.**
- **Duygu ve düşüncelerinizi yönlendirerek iç dünyanın sahibi ve geleceğinizin mimarı olabilirsiniz;**(Knight, 2004:xiii)“Bu dereceye gelmiş kişisel kontrol özsaygınızı desteklediği kadar, size güven de verecektir.(Adler ve Heather,2001:16) Mesela kontrolümüzü kaybettiğimizde sinirleniyoruz. Peki kendi dünyamızı her zaman ve her an kontrol etsek sinirlenir miyiz diye düşündüğümde bana hiç öyle görünmüyor. Bir an düşünün yaşadığınız subjektif dünyanızda her şey sizin kontrolünüzde. Siz öneriyorsunuz ve siz yapıyorsunuz, ne istiyorsanız, kolayca. Böyle bir durumun olabileceğine biraz inanıyorsanız, bu sizi mutlu ediyorsa, bundan daha fazlasını elde edebilirsiniz. (Eren,2001,s.30) Çünkü NLP aynı zamanda kişisel başarılarında, ilişkilerde ve uzun süreli kendi kendini geliştirme programlarında da ek faydalar sağlayacaktır.”(Adler ve Heather,2001:16)

3.4.NLP' nin İlkeleri

NLP'nin dört temel ilkesi vardır. Bunlar;

- 3.4.1.İlişki:** NLP de bahsedilen ilişki hem kendimizle hem de karşımızdakiyle kurduğumuz, karşılıklı güven ve saygıyı temele alan ilişkidir.

3.4.2. Ne İstedini Bilmek: NLP, ‘Sorun ne?’ diye sormak yerine Ne istiyorum’ ve ‘Ne İstiyorsun’ sorularını sormayı tercih eden bir öğretiler. Çünkü ne istediğini bilmeyen başarıya ulaşamaz.

3.4.3. Duyusal Keskinlik: NLP öğretilerinde ‘Duyusal Keskinlik’ hedefinizle ilgili ‘duyularınızın dünyasını’ keşfetmenizdir. Böylece hedefinize yaklaşım yaklaşmadığınızı anlar ve durumunuzu yeniden değerlendirebilirsiniz.

3.4.4. Davranış Esnekliği: Davranış Esnekliği hedefinize ulaşana kadar farklı yol ve yöntem denemektir. Eğer seçenekleriniz çoğaltırsanız hedefinize ulaşım şansınızı da yükseltmiş olacaksınız. Aslında basit bir yöntem olmasına rağmen genelde uygulanmamaktadır. (O’Connor ve McDermott, 2008, 3)

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL GELİŞİM ve NLP’NİN

DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1.Kişisel Gelişimin ve NLP’nin Din Eğitiminde Kullanılabilecek Yönleri

4.1.1.Dinin- Olumlu Düşünmenin ve Duanın Başarı Üzerindeki Etkisi

Kişisel gelişim yazarlarından bazıları kitaplarında ‘Din ve Ahlak’ üzerine fikir beyan etmişlerdir. Çalışmanın bu bölümünde H. Vincent Peale isimli yazarın ‘Olumlu Düşünmenin Gücü’ adlı kitabındaki Din ve Ahlak konularındaki olumlu bakış açısı üzerinden değerlendirme yapılacaktır. Bu noktada Kişisel gelişim kitaplarında Din ve ahlak üzerine olumsuz düşünceler -bilinçli yada bilinçsiz şekilde- beyan eden yazarlar olduğunu da zikretmeden geçmemek gerekmektedir.

Peale’a göre kişinin kendi hakkındaki düşünceleri zamanla gerçekleştirmeye başlar. Eğer sağlıklı olduğunuzu düşünüyorsanız, bu düşünce size etkisini gösterecek ve siz gerçekten kendinizi sağlıklı hissedeceksiniz. Eğer aklınız size yorgun olduğunuzu hissettiriyorsa, beyniniz bunu algılayacak ve siz birazdan gerçekten yorgun hissedeceksiniz. Eğer aklınız ve düşüncelerinizle bir konuya gerçekten isteyerek yönelirseniz, o faaliyeti kesintisiz şekilde sürdürebilirsiniz. İşte dinin başarı üzerine etkisi tam da bu noktada devreye girmektedir. Din, insanın düşünceleri aracılığıyla insana etki eden bir sistemdir. Dinin bu özelliği ile insan aklı, düşünce dünyasını inançlı bir tutumla besleyerek gücünün üstüne çıkabilir. Böylece din, kişinin ihtiyaç hissettiği destek ve güç kaynağına sahip olduğunu fark ettirerek müthiş bir iş başarmasına yardımcı olur.(Peale, 2010, 49-50) Addington bu durumu “İnsanın kendi hakkındaki inancı, bilinçaltına verdiği emirdir” (2007; 100) diyerek özetler. Bu yaklaşımda dinin bir işi başarıma üzerindeki işlevini görülmekte. Çünkü aşkın olan bir varlığa inanmanın insanda sağlayacağı güven ve huzur insanı doğru yöne yönlendirecektir.

İslam anlayışında Yaradan'a tümüyle teslim olmak vardır. Bu 'İşittik ve İtaat ettik'(Bakara Suresi 2/285) gerçeğiyle şekillenen bir anlayıştır. Çünkü kalben bağlanarak, tümüyle iman ettiğinizde size yardımda bulunacak bir güç hep var olacaktır.(Enfal Suresi, 8 /9-10) İşte böyle bir iman ve inancın 'kendini gerçekleştirme' gücü ile istediğini kendine uydurma gücü hep vardır. Ne kadar eminseniz, tahminlerinizin ve hislerinizin gerçekleşmesi o kadar kuvvetlidir. İlahi yardımı böylece yanınızda hissedeceksiniz.

Kişisel gelişimin bu öğretisi 'Hedef belirleme' aşamasında kullanılabilir. Bu öğretinin önemi öğrencilerin hedefini belirleyip yapabileceklerine inandırmanın yanı sıra dini inançlarının olmasının ve ısrarla dua etmelerinin bireyi olumlu yönde etkileyecek ve başarılarını attıracak olmasıdır.

Yazar, kitabında olumlu düşünmenin yanı sıra doğru şekilde dua etmenin de önemi üzerinde de ısrarla durmaktadır. Peale, dua etmeyi Yaratıcıyla konuşmaya benzetir ve yapıcı dua, resmetmekle(hayal etmekle) de birleştirildiği zaman insan başarıya bir adım daha yaklaşacaktır, der. Ayrıca duayı düzenli olarak yapmak gerektiğini ancak bu şekilde dua etmekten verim alınabileceğini de belirtir.”(Peale, 2010:68ve69)Bu yöntem duanın önemini göstermesi açısından Din Dersi açısından oldukça verimlidir. Çünkü sadece istemenin, sadece hayal etmenin başarı için yeterli olmadığını anlaşılması gerekmektedir İnsan hayatıyla ilgili her şeyin kendi elinde olmadığını anlayıp dua ederek Allah'a yönelmeli Allah'ın yaratıcılığını fark ederek hayatını ona göre şekillendirmelidir. Çünkü “Dua insanın bütün benliği ile Allah'a yönelerek maddi- manevi ihtiyaçlarını ve halini O'na arz etmesidir. Dua insanın kendini eğitmesidir, insanın kendini denetlemesidir.” (K.Topçu, 2011:37)Allah-u Teala duanın değerini anlatmak için şöyle buyurmaktadır: “Duanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin.”(Furkan Suresi 25/77)Kul ile Yaradan arasındaki en doğal ve aracısız iletişim yolu olan dua Yaradan'ın kuluna değer vermesine imkan sağlıyor. Aradaki bu iletişim bağı kimse tarafından bozulamaz. Yalvarıp yakaran olacağına içten inanarak sarsılmaz bir şekilde isteyen kişinin başaramayacağı çok az şey vardır. 'İstemek' Ruhu harekete geçiren anahtarlardandır.İstemeyi bilen insan da İslam Medeniyetinin sahip olduğu kişisel gelişim anlayışını tarafından arzulanan insandır.

Ama unutulmamalıdır ki ne istendiği, nasıl bir arzuyla istendiği de önemlidir.(Şirin, 2005: 284-285)

Peale'in kitabında tavsiye ettiği yaklaşımlardan bir diğeri de, başkaları için dua edebilmektir. Kişisel gelişimci bazı yazarlar kitaplarında - Örneğin Savaşmadan Kazanmak isimli kitabında Kirscher- okurlarını sadece kendini düşünmeye yönlendirirken, başkaları için dua edebilmeyi öğretmek insanın kendisinden başkalarını da düşünmeyi öğretmesi açısından ahlak eğitimi alanında dikkat çekicidir. (2010:81) Çünkü yaşamları boyunca sadece kendini düşünüp sadece kendi için isteyenler küçük kalmaya mahkumdur.(Şirin,2005:284) Ne var ki sadece kendi için yaşayan insanlar Hz Muhammed'in "Kardeşinin gıyabında dua eden hiçbir mü'min yoktur ki melek de 'bir misli de sana olsun' demesin"(Müslim, Zıkr 86) hadisini bilseler ve de uygulasalar hayatları belki de şu anki durumlarından daha iyi olacaktır.

Kişisel gelişimin din eğitimi açısından eleştirilen bölümünde de bahsedildiği üzere bazı yazarlar başarıyı bireyin istemesine bağlı olarak kabul etmektedir. Ancak kulun elinden gelen çabayı gösterdikten sonra dua ile gerisini Tanrı'ya bırakması 'Tevekkül anlayışı' için de önemlidir. Tevekkül anlayışı toplumdaki her insan için kazandırılması gereken bir yaklaşımdır. Tevekkül konusunda Peale şöyle bir iddiadadır: Çok basit görünen Tevekkül aslında önemli bir iş. Yapmanız gereken sıkıntıyı veya bir işin sonunu Yaratıcıya bırakıp, düşüncelerinizin gücüyle o problemin üzerine çıkmaktır. Ancak sizin gücünüzden üstün bir güç daha vardır ve bu güç sizin için her şeyi yapabilir. O güce kendinizi bırakın ve O'nun kuşatıcı rahmetiyle karşılaşın. Bu üstün güce sığınma gibi bir şansınız varken neden kaybettiğinizi düşünesiniz? Sıkıntınızı O'na söyleyin ve size özel olan bir cevap alacağınıza inanın. Bu size Tanrı'nın yardımıyla zorluklar sayesinde güç kazanma şansı tanıyor. (2010:219 ve 274) Buradaki bakış açısı İslam öğretisiyle örtüşecek bir şekildedir. İslam anlayışında da kul elinden geleni yaptıktan sonra işin sonucunu Allah'a havale eder. Tevekkül kavramı ve önemiyle ilgili çalışmanın ilerleyen bölümlerindeayrıca açıklama yapılacaktır.

4.1.2.Başarı İçin İnanmak ve Çalışmak

Kişisel gelişim öğretisinin amacı inanları istedikleri konuda başarıya ulaştırmaktır. Onun için hemen hemen bütün kişisel gelişim kitaplarında başarıya ulaşma yolları hakkında bilgiler mevcuttur. Başarıya ulaşmanın ilk noktası olarak da ‘inanç’ı kabul eden yazarlar vardır.

İlk olarak kitaplarda bu konularla ilgili ne söylenmiş buna bakalım. Sağlam bir inanç başarıya ulaşmak için çıkılan yolun başlangıç noktasıdır. Bu yolculukta inandıktan sonra; ulaşmak istediğiniz sonuçları bilmek, sonra yapmanız gereken işe başlamak ve istediğiniz sonucu elde edene kadar hayatınızda ve kendinizde meydana gelecek değişme esnekliği kabul etmekle devam eder. Öner, sözlerine inanmanın başarı için önemiyle devam eder; Bir şeyin gerçek olduğuna inandığınız da, sizi aynı zamanda onu tam olarak gerçek olduğunu kabul eden bir ruh durumuna sokar. Elde etmek istediğiniz iyi bir yaşama kavuşabilmek için inançlarınız size yardımcı olacak etkiye sahip hale gelebilirler. Değiştirmek veya kazanmak istediğiniz bir davranış için başlangıcı noktası sağlam bir inanç’tır. Eğer başarıya inancınız yüksekse bu sizi yürüyeceğiniz yolda güçlendirecektir. Tam tersi başarısızlık inancınız yüksekse bu inancınız da sizi başarısızlığa yönlendirecektir. Başaracağınızı söyleyin ve başardığınızı görün. (2005:116 ve 118)

İnancın kişinin sergileyeceği performans üzerine etkisini de Knight şöyle anlatır. İnanç duygusu kendini gerçekleştirmek isteyen insan için bir vasıta. NLP bu konuda sizi destekleyen inançlara sahip olmanızın öğrenme, kendini gerçekleştirme ve istediğine ulaşma üzerindeki önemini size kazandırmak ister. İnsanın kendi hakkındaki benliği, benimseyerek yaşadığı inançlarla oluşur. Düşüncelerinize kısıtlama getiren bir inanca sahip iseniz inancınız performansınızı azaltır, bu da inancın etkinliğini sorgulatmış olur. Mesela ‘mükemmelliği aramak’ gibi size güç verecek bir inanca sahip olmak, kapasitenizin en üst sınırını belli eder. Böylece asıl kişiliğinizi gösteren davranışlar oluşur.(Knight, 2004:99) Knight’a göre NLP size, ortaya çıkartmak istediğiniz bu davranışlar için gerekli olan tüm kaynaklara sahip olduğunuzu ama önemli olan bunların en etkili şekilde kullanılması gerektiğini söyler. Anlaşıldığı üzere NLP’yi öğrenmek, kişide birilerleme ve değişim oluşturma sürecidir.(2004:xviii) Bu konuda Peale ise; kapasite olarak en iyisi zaten siziniçinizdedir. Sizin burada ki göreviniz sadece onu meydana çıkarmak, hatta bu

gücü yaymaktır. Ancak bu gücü meydana çıkarmak cesur bir tavır, kararlı bir duruş ama en önemlisi güçlü bir inanç ister der.(2010:128)

Peki sadece inanmak yeterli mi? Tabi ki hayır. Başarıya ulaşmak için çalışmadan inanmak hiç bir işe yaramaz. İnanç ancak çalışmakla kusursuz hale gelir ve asıl etkiyi göstermeye başlar. Amaçladığınız şeyi elde etmek içindurmayın, hemen harekete geçin. Amacı belirledikten sonrahareketsiz kalmaksiz zarar verecektir. Ayrıca çalışmadan sadece inanmanın yeterli olduğunu düşünmeksizi üretip yeni şeyler bulmaktan da uzak kılar, sadece hayal dünyasında yaşamış olursunuz. (Addington,2007; 57)

Din eğitimi için belki de en önemli yaklaşım budur. Çünkü sadece istemekle, hayal etmekle hiç bir şeyin olmayacağını, her şeyin çalışmakla kazanılabileceğini gösterir. Diğerlerinin hepsi başarı için bir basamakken, çalışmak zirveye ulaştıracaktır. Kuran-ı Kerimde Allah “Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.”(Nem Suresi 53/39)Diyerek kulları için bu konuda doğru yolu göstermiştir. Hz Muhammed de “Hiçbir kimse, asla kendi kazancından daha hayırlı bir rızık yememiştir.” (Buhârî, Büyû’ 15)diye buyurarak konunun önemini anlatmıştır.

4.1.3.Öfke Kontrolü’nün Din Eğitimi Açısından Önemi

Savaşmadan Kazanmak isimli kitapta ‘Öfke Kontrolü’nün sağlanması için bazı örnekler üzerinden fikirler sunulmaktadır. (Kirscher,1995;12) Bu konuda kullanılması gereken en önemli bilgi, inançlarla duygular arasındaki ilişkidir. Unutmamak gerekir ki insana zarar verecek inançlara sahipseniz inancınız size zehirli duygular üretmeye yardımcı olur. Bu zehirli duyguların başında öfke, kıskançlık, çekememezlik, tasalanma gibi duygular gelir.(Şirin,2012:265) İşte bu yüzden din derslerinde ahlakla ilgili bölümler işlenirken, öğrencilere yaşanması muhtemel örnekler üzerinden öfke kontrolünü nasıl sağlanacağı öğretilir.

Cenab-ı Hak takva sahiplerinin özelliklerini sayarken şöyle buyurur: “Onlar, bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler ve insanları affedenlerdir. Allah iyilik edenleri sever.”(Ali İmran Suresi, 3/134) Öfke

kontrolünün sağlanması için Hz Muhammed'in de bazı tavsiyeleri vardır. Allah Rasûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Güçlü, güreşte gücünü gösteren değil, öfke anında nefesine (kendine) hâkim olandır."(Buhârî, Edeb, 76) Hadis-i şerif, ayettetakva sahiplerinin özelliklerinden sayılan "öfkeyi yenme" hususuna işaret etmektedir.Şirin bu konuda şöyle der: Her insanın 'duygu' su vardır ve insanlar hayatı duyguları ile yaşarlar. Toplumsal bir varlık olan insan her an öfke nöbeti yaşamaya müsait bir yapıdadır. Ancak ayet ve hadisten de anlaşıldığı üzere bu duyguların kontrol altında tutulması gerekmektedir.(2005: 225)

Öfke kontrolüyle ilgili Hz Muhammed'in kendisinden tavsiye isteyen bir Müslümana 'kıзма' deyip bu uyarıyı aynı kişiye defalarca kez tekrarlaması da(Buhârî, Edeb, 76) öfkesine yenilip bunu bahane eden kişilere, bunun bir sebep olmayacağını göstermektedir. (S. Duman, 2017:178) Çünkü Hz Muhammed öfke anında yapılması gerekeni de "Şüphesiz ki öfke şeytandandır, şeytan ise ateşten yaratılmıştır. Ateşi su söndürür. O halde sizden birisi öfkelendiğinde abdest alsın" diyerek belli etmiştir. (Ebu Davud, Edeb,4) Zaten kişisel gelişim kitapları da kişinin öfkeye yenik düşmekten, karşısındakiyle kavgaya tutuşmaktan uzak tutmaya çağırır.(Kirscher, 1995:13-14). Bu konuda Kişisel gelişim öğretilerinin İslam gerçekleri ile örtüşmesi dikkat çekicidir.

4.1.4.Çözüm Yollarını Kendi İçinde Bulmanın Bireye Kazandırdıkları

Kişisel gelişim kitaplarında din eğitim alanında kullanılabilecek güzel bir görüş de şöyledir. Karşılaştığımız herhangi bir sorunda çözümü dışarıda aramak yerine, kendi içine girip, kendi becerileriyle çözmeye çalışan kişi, kendisi için en faydalı ve geliştirici yolusemiş olan kişidir.(Kirscher,1995:92) Çünküinsan ilerleme yolunda dış kaynaklara ne kadar az başvurursa, bu onun kendi içinde o kadar çok kaynağa ulaşmasına imkan sağlar. (Sekman, 2007:42) Ancak her karşılaştığı problemde çözüm ve sonuca ulaşabilmek için hemen başkalarınakoşanlar, kendi içlerinde uyandırılmayı bekleyençözüm yollarını zamanla yok ederler. (Kirscher,1995:92)Aslında insan yanıtları dışarıda aramak durumunda değildir. Çünkü çevresindeki insanların çözüm yollarını uygulayanlar kendilerini

yetersizbulacak, bu da haset duygusunun oluşmasına sebebiyet verecektir. (Sekman, 2007:42)

Öğrencilerin başarılı olabilmeleri için gerekli bilgi ve gücün kendi içlerinde olduğunu bilmeleri başlamak için önemli bir teşvik kaynağıdır. Bu kişinin çalışıp, başarırken kendisine karşı bir yarış içine girmesi, rekabet ortamının oluşmamasına imkan verir. Böylece başarılı olanları kıskanmadan aynı başarıyı kendisinin de sağlayabileceğini görüp, kendi ilgi ve yeteneklerine değer verir. Din derslerinde ahlak öğretiminde kullanılacak bu öğretinin kazandıracığı iki değer vardır.

- Haset duygusunun gereksizliği
- Sadece kendi başarıları için çalışacakları için diğer öğrencilerin başarısız olmasını istemelerine gerek olmadığı

Din Eğitiminde haset etmenin, kıskançlığın zararını anlatması için Felak suresinde kıskançlığın kötülüğünü anlatan ayetin (Felak Suresi, 113/5) yanı sıra Hz Muhammed'in şu hadisi şerif de kullanılmalıdır. "Kıskançlıktan çekininiz. Çünkü kıskançlık, ateşin odunu yiyip bitirdiği gibi iyilikleri yer bitirir."(Ebu Davud, h. no: 4903)

4.1.5. Anı Değerlendirmenin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Kişisel gelişim kitaplarında yer alan konulardan eğitim alanında yararlanılacaklardan biri de 'anı yaşamaktır'. Aslında hem olumlu hem de olumsuz açıdan değerlendirilebilecek bu konu şimdi burada olumlu yönüyle değerlendirilecektir. Bir Müslüman ve Din Eğitimi açısından 'Anı Yaşamak ve Anı Değerlendirmek' önemlidir çünkü en değerli vakit içinde bulunduğumuz an'dır.

Anı değerlendirmenin ne olduğu ile ilgili kişisel gelişim kitaplarında özet olarak şu değerlendirmeler vardır. Kişi ne daha iyi bir geleceği düşleyerek ne de geçmişin güzel olaylarını hatırlayarak başarı kazanamaz. (Kirscher,1995;133) Ancak içinde bulunduğu zaman diliminin farkında olup o anda yaşayan insan, kendini en verimli haline getirmiş olur. Çünkü anı yaşayan kişilerin bu esnada, düşünce

dünyaları berraktır, sınırları gerilmemiştir bu durum duygu dünyalarını da olumlu etkiler. Akıllı insan, içinde bulunduğu anda yaşar ve etrafında dönmekte olan yaşamın canlılığını, biricikliğini, güzelliğini, benzersizliğini kaçırmamış olur. Bu da kişinin hayatını olumu yöne doğru geliştirir.(Özkan,2006:220-221) Bu öğretiyi iyi anlayan bir öğrenci ne geçmişteki başarısızlıklara üzülmeye ne de gelecekteki başarı hayalleriyle meşgul olarak bugününün başarısını ertelemeyecektir.

Anı yaşamak o an neyi gerektiriyorsa onu yapmaktır. Müslüman'ın hayatında her ibadete ayrılmış özel zaman dilimlerini vardır. Anı yaşamak, insanın ibadetler için Allah tarafından belirlenmiş bu özel anları iyi kullanmayı öğretmesi açısından oldukça anlamlıdır. Akyürek 'anı değerlendirme' yi ibadetler açısından değerlendirir ve şöyle der; İnsanın içinde bulunduğu her an ibadetler için son zaman dilimi anlamına gelir.Onun için müminbunun bilincinde olup ibadet ve kullukta acele etmeye başlar. İnsan dünya alemine bir kez geliyorsa ve bir daha böyle bir imkan bulamayacaksa Allah'a karşı kulluk görevindeen iyisini yapmalıdır. Bu bilinçte, ibadetlerizamanında yerine getirip, o anın gereğini yaparak yaşamak ve en iyi şekilde değerlendirmek demektir. (Akyürek, 2008;63)

Kişisel gelişimin bu öğretisi zamanın değerini kavratması açısından oldukça önemlidir. Her insanın yaşadığı anın tekrarı olmadığını anlayıp, o an hangi görevleri hangi ibadetleri yapacaksa zamanını programlamayı öğrenmelidir. Bu, öğrencilere kavratılması gereken bir değerdir.Çünkü bu değeri iyi anlayan öğrenciye içinde bulunduğu anın değerini öğretmesi, bu günün, bu yılın telafisinin olmadığını göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Biz Müslümanlara Allah tarafından da zamanın önemi öğretilmektedir. Allah günü namaz ibadeti ile 5'e bölerek (İsra Suresi,17/78) yılda bir kez Ramazan Ayı'nı bize hediye ederek (Bakara Suresi 2/183) (ve diğer ibadetler) ve Asr suresinde zamana yemin ederek(Asr Suresi,103/1) zamanın değerini göstermiştir. İşte bütün bunlar insanın zamanın değerini bilip, anı değerlendirmeyi öğrenmesi içindir. Böylece Müslüman olan kişi zamanı iyi değerlendirip, başkalarına faydalı olmayı olumlu ve güzel işleri zamanında yapmayı öğrenecektir.

Anı değerlendirmenin önemini öğretmesi açısından Hz Muhammed'in de buyurduğu gibi "Beş şey gelmeden önce beş şeyi ganîmet bil: İhtiyarlığından önce gençliğini, hastalanmadan önce sıhhatini, fakirliğinden önce zenginliğini, meşgul zamanlarından önce boş vakitlerini ve ölümünden önce hayâtını!"(Buhârî, Rikak, 3)

4.1.6. İyi Çevrenin Din Eğitimi İçin Önemi

Kişisel gelişim kitaplarında 'çevrenin başarı üzerindeki etkileri' üzerinde de durulmaktadır. Bu konuda; insandaki, olumsuz düşüncenin çok fazla olmasını etrafındaki olumsuz düşüncelere sahip insanlarla kurduğu uzun süreli ilişkiye, basit alışkanlıkları ise basit insanlarla kurduğu yakın ilişkiye bağlayan yazarlar vardır. Bu fikri savunan Schwartz, büyük fikirleri olan insanlarla aynı ortamda bulunmanın bizim düşünce yapımızda olumlu değişim yapacağını ve çalışma hırsıyla dolu insanlarla kurulan yakın ilişkilerin de bizi başarı için hırslandıracağını da görüşlerine ekler. Sözlerine devam eden Schwartz, Uzmanların, insanın kişiliğinin, isteklerinin, elde ettiği başarıların içinde bulunduğu fiziksel çevreye bağlı olduğunu söylediklerini aktarır. Ve ekler, Eğer hayatta daha büyük başarılar kavuşmak istiyorsanız fikir dünyanızı çeşitlendirecek, geliştirecek, size farklı bakış açıları kazandıracak, düşüncelerinize daha çok besin sağlayacak bir ortam içinde bulunmalısınız.(2010; 135 ve 146)Çünkü iyi bir çevre kendisini ilmen ve fikren geliştirmek isteyen her insana fırsatlar sunacak bir şanstır.

Etrafınızdaki insanları seçmenin önemini göstermesi açısından insanların özelliklerini bilmek oldukça önemlidir. Eğer başarısız insanların arasındaysanız, bir hedef belirlediğiniz de, size bunun gerçekleşmeyeceğini söylerler. Çünkü bu insanlar bir görevi tamamlayabilme açısından ancak ortalama bir seviyededirler. Duyduğunuz fikirler sizin sahip olduğunuz imkanları fark edememenize neden olur. İşte bu da etrafınızdaki insanların sizi kendi seviyelerine indirmelerine olanak tanır. Bu fikirlerin sizi etkilemesine izin vermeyin. Bu fikirler zehirleyicidir. Böyle bir ortamdan etkilenmemenin tek yolu ortam değiştirip, ilerlemeyi düşünen ve başarabileceğinizi söyleyen insanlarla beraber olup, onlarla zirveye tırmanmaktır. (Schwartz, 2010; 139 ve 143)

Türk kişisel gelişim yazarlarından Sekman kişinin çevresini seçerken bilinçli davranmasının ve yeni bir çevre oluşturmasının başarı için önemini şöyle belirtir: Çözüme giden ilk adım sorunun farkında olmaktır. Öğrenilmiş çaresizlik yaşayan insanların arasında mı yaşıyorsunuz. Bunu fark ettiğinizde çözüme yaklaşmış oluyorsunuz. Peki onları değiştiremeyeceğiniz düşüncesindeyseniz nasıl yeni bir çevre kurup, istediğiniz başarıya ulaşabileceksiniz? Belki içinde yaşadığınız topluma gücünüz yetmiyordur ama birlikte yaşadığınız topluluğu seçmek sizin elinizde. İşte kendinize kuracağınız yeni bir çevreyle başarıya ulaşabilirsiniz. (Sekman,2007; 48)

Kuracakları çevrenin, etraflarındaki kişilerin başarılarını ya da başarısızlıklarını belirleyeceğini bilen öğrenciler bu konuda dikkatli olmayı öğreneceklerdir. Arkadaş seçiminin önemini anlatan bu fikirler Hz Muhammed'in hadisiyle de desteklenmelidir. "Peygamberimizin iyilerle arkadaşlığı misk / koku satanın yanında duran, kötülerle arkadaşlığı da kömürkünün veya körükçünün yanında durana benzetmesi"(Buhari, Zebai 31) aynı gerçeği desteklemesi açısından ilgi çekicidir.

4.1.7. Mantıksal Düzeydeki Değişimlerin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Mantıksal Düzeyler, NLP teknikleri hakkında sağlıklı düşünülmesi için bir bağlam oluşturur. NLP eğitimcisi Robert Dilts tarafından 'Kişisel Değişim', 'Öğrenme' ve 'İletişim' üzerine oluşturulan seçkin bir modeldir. (O'Connor ve McDermott, 2008; 3)

Öğrenme ve Değişimin farklı düzeyleri şunlardır:

- **Çevre Düzeyi:**Gün içinde iletişim içine girdiğimiz ve davranışlarımıza tepki gösteren insanlarla kurduğumuz ilişkinin gerçekleştiği düzeydir. (Seçilen çevrenin eğitim açısından önemi bir önceki bölümde incelenmişti)
- **Davranışlar Düzeyi:** Bu düzey her gün tekrar ettiğimiz bize özel davranış ve eylemlerimizin olduğu düzeydir.

- **Beceriler ya da Yetenekler Düzeyi:** Hayatı devam ettirirken seçtiğimiz yöntemlerin ve becerilerin oluşturduğu düzeydir. Kullandığımız öz kaynaklarımız, yeterliliğimiz, duyarlılığımız, uyum sağlama becerimiz, esnekliğimiz, odaklanarak düşünebilme kapasitemiz, bu düzeyin örnekleridir.
- **İnanç ve Değerler Düzeyi:** Gündelik davranışlarımızın temelini oluşturan inançlarımız doğruluğunu kabul edip, değer verdiğimiz şeylerdir. İnançlarımız, duygularımızla desteklendiği için verdiğimiz kararları etkilerler.
- **Kimlik ve Misyon Düzeyi:** İnsanın kendini kabul edip, saygı duyduğu düzeydir. İnsanın yaşamdan ne beklediğini de belirleyen düzeydir. Çünkü kişinin dünyasını kendine bakışı belirleyecektir.
- **Ruhsal/Manevi Düzey:** Hayata gönderiliş amacımızı belirleyen düzeydir. Bu düzeye bakışımız günlük hayattaki davranışlarımızı ve amaçlarımızı belirleyecektir. Onun için tüm bu düzeyler arasında en önemlisi olarak kabul edilir. (Özby ve Erençil, 2005; 12 ve 13)

İnsanın elde etmek istediği değişim her düzeyde mümkündür. Onun için hayatını değiştirip, kişisel gelişim yoluna gireceklerin bu düzeyleri iyi bilmesi gerekir. Birbiriyle etkileşim içinde olan bu düzeyler birbirini de etkilemektedir. Yani inanç dünyanızdaki bir değişimin beceri ve davranışlarınızda etki göstermesi beklenir. Kimlik düzeyindeki bir farklılık ise çok daha büyük bir değişime imkan sağlayacaktır. İşte bu düzeylerin önemi burada ortaya çıkıyor. Bir sorunu aynı düzeyde çözmeye çalışmak hüsrana sebebiyet verecekken farklı bir düzeyde kaydedilecek bir ilerleme o sorunu kendiliğinden çözüme kavuşturacaktır. (O'Connor ve McDermott, 2008: 11)

NLP'nin bu düzey çalışmaları öğrencinin dinle ilgili yanlış tutumlarında veya ibadetlerdeki yanlış ve eksikliklerin giderilmesinde kullanılabilecek bir yöntemdir.

- Davranış Düzeyinde yapılacak bir çalışma, İslam dinindeki şekilsel ibadetlerin içselleştirilmesi aşamasında kullanılabilecek bir yoldur.
- İnanç düzeyindeki bir değişimin, beceri ve davranışlar üzerindeki etkisi yüksektir. İnanç konusunda eksikleri tamamlanan öğrencinin davranışlarında da olumlu bir değişim gözlemlenebilir.
- İnanç ve Değerler Düzeyinde ise İslam dinindeki Ahlaki davranışların, kutsal değerlerin kazandırılması açısından incelenebilir.
- Çevre Düzeyinde ise bulunduğunuz çevrenin dini yaşayış üzerindeki etkisi düşünüldüğünde etkileşimde bulunduğumuz insanları seçmenin önemi bir kez daha kendini belli eder. (çevrenin başarı üzerine etkisiyle alakalı yukarıda bilgi verilmişti.)
- Özellikle Ruhsal/Manevi düzey; bu dünyaya gönderilme amacımızı, dünyadaki görev ve sorumluluklarımızı hatırlatma ve öğretme aşamasında kullanılabilir. Allah tarafından dünyaya gönderiliş hikmetini anlayan bireyin bu gerçeği diğer düzeylere yansıtması beklenir.

Din dersinde özellikle şekli ibadetlerin kazandırılması ve kalıcı hale gelebilmesi için öğrenilen bilgilerin önce inanç düzeyine sonra da kimlik düzeyine geçirmesi gerekir. Bunu sağlamak için kullanılabilecek bir yöntemdir. İslam dininin emir ve yasaklarını kendi kişiliğiyle, misyonu ile özdeşleştirebilen bir kişi hem kendisi için doğru bir karar vermiş hem de başkalarına örnek teşkil etmiş olacaktır.

4.1.8. Din Eğitiminde Ayak Uydurma ve Öncülük Etme

Doğadaki bütün canlılar devamlılıklarını devam ettirmeleri için bir yaşam mücadelesi içerisindeyler. Yaşam savaşında başarı kazanmak isteyen canlıların birbirleriyle ve çevresindeki diğer canlılarla uyum içerisinde olmaları gerekir. Çevresiyle iletişim köprüleri kuran insanlar anlamlandırma ve değerlendirme süreçlerini tamamlamış olurlar.(Knight, 2004:35) İşte, yaşam savaşında başarı kazanmak isteyen insan hem fiziksel, zihinsel ve ruhsal uyumunu sağlayarak kendisiyle barışık olmalı; hem de 'ayak uydurma' ve 'rehberlik etme' yoluyla

etrafındakilerle ‘güven ve saygıya’ dayanan dostane bir ilişki kurmalıdır. (Özbay ve Erenil 2005:9)Peki nedir ayak uydurma, nasıl yapılır? NLP’ ye göre‘ayak uydurma’, kişinin kullandığı ‘beden dilinde’, ‘ses tonunda’ ve seçtiği‘sözcüklerde’ karşısındakiyle uyum ve ahenk içinde olarak, onun ‘inanç ve değerlerine’ önem verdiğini göstermektedir. Ayak uydurma karşınızdaki insana doğru bir köprü kurup onu başka seçeneklerle tanıştırmaktır. Mesela, öfkeli biriyle iletişim kurmanız gerektiğinde ona ‘bedensel uyum’kurduğunuzu gösterirseniz, öfkeli kişi dikkate alındığını hissetmiş olur.Böylece karşınızdaki kişiyle iletişim kurmaya başlarsınız. Ama eğer karşınızdaki öfkeli kişiye ayak uydurup uyum sağlamasaydınız iletişime geçemez veo kişiyibaska seçeneklere taşıyamazdınız. (O’Connorve McDermott, 2008; 19 ve 20)Burada akla hemen şu soru gelmektedir. Böyle davranmak karşı tarafı kandırmak mıdır? Bu sorunun cevabı yine NLP yazarlarından gelmektedir. Yazara göre: Bu, karşıdaki kişiyi anlamak ve iki taraf için de kazançlı bir durum elde etmek için oluşturulan bir sistemdir. Böylece iletişim kurmaya çalıştığınız insan için güven verici bir ortam oluşturursunuz. Anlaşıldığını fark eden kişide duygularını açıkça ifade eder. Yani bu sistemden kişisel bir menfaat sağlama amacı yoktur. (Adler ve Heather,2001:88 ve Özbay ve Erenil,2005:10)

Kişisel gelişim ve NLP ye göre bu uyum; Beden dili, Ses, Dil ve Düşünme Tarzı, İnanç ve Değerler ve Deneyimlerde eşleştirme yoluyla yapılır.

4.1.8.1. Beden Dili- Düşünme Tarzı- Ses- Dil ve İnanç ve Değerlerdeki Uyum Yönünden

Kişiler arası iletişimin eğitimdeki önemi yadsınamayacak kadar önemlidir. Şimdi bu bölümde de bu uyumun nasıl sağlanacağı ve eğitimdeki faydaları üzerinde durulacaktır. Karşınızdaki kişiye uyum sağlamaya çalıştığınızda ona ilgi göstermiş olursunuz. Karşınızdaki kişiye ve onun dünya anlayışına saygı gösterdiğinizi ‘ses ve beden uyumuyla’ yapabilirsiniz. Böylece ilgi göstererek karşınızdaki kişiye ‘kimlik düzeyinde’ yaptığınız bir yardımda bulunuyorsunuz. Bu onunla yakınlaşmanızı sağlar. Zaten başarılı iletişimcilerin uyum sağlamak için bu yöntemi hep kullanır. Bu yöntem belki bilinçli belki bilinçsiz herkes tarafından kullanılan bir yöntemdir. Böylece bireylerin kişisel gelişim alanlarına uymuş oluruz. Bu durumu

örneklendirmek gerekirse, konuşuyorken o oturuyorsa biz de otururuz o ayaktaysa biz de ayakta dururuz. Göz hizamızı ayarlamaya çalışırız. Böyle olmadığında kendimizi garip hissederiz. Yine bu uyum seçilen sözcüklerle de yapılmalıdır. İnsanların kendilerini anlatırken seçtikleri ‘sözcük ve deyimlere’ dikkat ederek iletişim esnasında aynı sözcük ve deyimleri kullanmak gerekir. İşte o an karşınızdaki anlaşıldığı hissedecektir.(O’Connor ve McDermott, 2008:14-15-16-18)

Buraya kadar beden-ses ve sözcük seçimindeki uyumdan bahsettik. Fakat bazı yazarlara göre, sadece bedensel uyum kurmanın bazen işe yaramadığı durumlarda vardır. Karşınızdaki insanla Beden ve sesle kurduğunuz benzerlik ‘davranış’ düzeyindedir. Ancak ‘Adalet, dürüstlük ve nezaket’ gibi herkes tarafından kabul edilen ‘değerlerde’ de uyum sağlamak gerekir. Böylece ortak değerler üzerinden bir uyum gerçekleşmiş olur. Değerler konusunda uyum daha zor ve önemli iletişim durumlarında işe yarar. Değerler üzerinden kurulan bu uyumdan sonra artık beklenen davranış değişikliğidir. Onun için şimdi yapılacak olan da ‘ kendinizle karşınızdakini eşleştirme’ dir. Eşleştirme esnasında ayrıca karşınızdakine rol gösterme ve rehberlik de yapmalısınız. Bu yöntem iletişime kapalı öğrencilerle ve çok hareketli öğrencilerle kullanılacak bir yöntemdir. Sizi, empati ve eşleştirme yoluyla değiştirilmesi gereken durumlarıyla görünce iletişim tam anlamıyla gerçekleşir. Bu esnada kullanmanın gereken cümle örnekleri şöyledir: “Tam olarak neler hissettiğinizi anlıyorum. Ben de kendimi aynı şekilde hissedirdim” gibi bir ifade kullanın.(Adler ve Heather,2001: 90-91 ve101-102)

‘İnsanın söylediğiyle yaptığı bir’ olunca söylenen daha etkili olur. Öğretmenlerin, eğitimlerinin daha faydalı olması için kullanabilecekleri bu yöntem ‘kullanılan beden dili, ses tonu ve seçilen sözcükler’ in uyumudur. Din eğitimi gibi soyut alanların olduğu bir alanda öğreticilerin beden dili, ses tonu ve seçtikleri sözcüklerin, kendi içerisinde bir bütün ve uyum sağlaması gerektiği gibi seçilen sözcüklerin öğrencilerin zihin yapısıyla da uyum içerisinde olması gerekir. Böylece eğitimcinin söylediği, öğrencinin zihninde yer edebilsin. Mesela Kuran-ı Kerimde Allah ‘kelime-i tevhid’i anlatırken onu güzel söz olarak niteleyerek büyük, güzel meyve veren bir ağaca benzetmiş, kötü sözü de insanlar için sıkıntı veren bir ağaca benzetmiştir. (İbrahim Suresi, 14/24-25) Yani kelime-i tevhid kökleri sağlam, dalları

uzamış meyve veren, insanlara fayda sağlayan bir ağaca benzetilmiştir. İşte kelime-i tevhide de kalplere yerleştiğinde kişiye fayda verip kişinin davranışlarında etkisini gösterecektir. (Karaman ve vd, 2008: 315) İşte soyut bir kavram Allah tarafından seçilen kelimeler ve yapılan benzetmeyle insanlara sunulmuştur.

Din eğitimi alanında ‘bedensel uyum’ un kullanılacağı bir diğer nokta da İslam dinindeki şekilsel ibadetlerin öğretilmesidir. Bu uyum aynı zamanda davranış düzeyinde bir değişiklik meydana da getirmesi beklenir. Hz Muhammed bir gün cemaatle namaz kıldıracağında minbere çıktı ve cemaatte ona uyararak namazını tamamladı. Hz Muhammed namaz sonunda cemaate dönüp, böyle yapma sebebim bana uymanızı sağlamak ve nasıl namaz kıldığımı size göstermek içindi dedi(Buhâri, Cuma, 26). İşte Hz Muhammed’in hareketlerini görerek müşahede eden cemaat bu şekli ibadetin nasıl yapılacağını iyice kavramış olmaktadır. Bu göstererek-uygulayarak bir öğretilerdir. (Özbek, 1994: 215)

Din eğitimi alanında ‘sözcük uyumu’ un kullanılacağı alana da örnek olarak ‘dua etmek’ verilebilir. Çünkü duada herkes kendisinin de duymaktan hoşlanacağı kelimeler kullanır. Özellikle kalıplaşmış dua cümleleri insanların kişisel alanlarına ulaşmanızı sağlayacak ve iletişim böylece başlamış olacaktır.

Uyum konusuna Hz Muhammed’in hayatından da örnek sunulması gerekir. Bir din eğitimcisi olarak Hz Muhammed insanlarla uyumu çok güzel kurardı. O, insanlarla konuşurken bütün bedeni ile onlara dönerdi. Onun hayatında beden dilini kullanarak insanlara anlatmak istediğini daha etkili şekilde anlattığına dair pek çok örnek vardır. Bunlardan birini örnek olarak verecek olursak "Ben ve yetime kol kanat geren kimse cennette böyle (yan yana) olacağız" buyurdu ve işaret parmağıyla orta parmağını gösterdi. (Buhari, Talak, 25)Hz Muhammed’in beden dilini kullandığına bir diğer örnek de insanlarla tokalaşması, tokalaşırken karşıdaki bırakmadan elini çekmemesidir.(K.Topçu, 2011;76)

4.1.9. Din Eğitiminde İç Uyum Sağlamanın Önemi

Düşünme ve davranış süreçleri arasındaki bağlantılar üzerinden başarıya ulaşmak isteyen NLP’ de Din eğitimi açısından incelenmesi gereken bir diğer konu

da ‘insanda iç uyumun sağlanması ve bunun etkileri’ dir. NLP de düşündüğüyle yaptığının örtüşmesine ‘iç uyum veya bütünlük’ denir. Yani kişinin söylediğinin, söylerken seçtiği kelimenin, bu esnada bedensel tavrının ve belki de en önemlisi söylediği şeyi de yapmasının adıdır iç uyum. Her biri bir parçaya benzetilebilecek bu maddeler birleşince elbet bütünü oluşturacaktır. (O’Connor ve McDermott, 2008; 21)

İç uyum eğitim konusunda çok önemli bir değerdir. Çünkü iç uyumu sağlayıp sağlayamaması iletişim ve iletişimin etkisinde kendisini gösterir. “İletişim bilgi, fikir ve niyetlerin dil, işaret, sembol ve davranışlarla iletilmesi sürecidir. İletişimin en önemli yönü gösterdiği etkidedir. İletişim ilişkisindeki rolünüzü iyice anladığımızda, iletmek istediğiniz mesajla ilgili olarak başka şeyler daha yapmanız gerektiğini bulabilirsiniz.(Özbay ve Erengil 2005;64) Anlaşıldığı üzere iyi bir iletişimin ilk adımı “uyum” u oluşturmaktır. Her insan iletişiminin mükemmel olmasını ister ama yine de yanlış ve eksik anlaşılmalara ortaya çıkar. Gönderici yolladığı mesajın diğer kişiye ne anlam ifade edeceğini belirleyemez, sadece kendisinin ne demek istediğini bilebilir. Ancak aldığı geribildirimler iletişimin devamında nasıl davranacağı konusunda kişiye ipuçları sağlar. (O’Connor ve McDermott, 2008;24-26)

Ancak bazen iletişim istenen noktada gerçekleşmez. Bu konuda kitaplarda yer alan görüşler ise şöyledir. Bazen ne kadar çaba harcansa da istenilen davranış değişikliği meydana gelmemektedir. Bu noktada ‘insanlar -ve özelde eğitimciler-’ kendilerine şu soruyu sorar: ‘Bu kişinin davranışını nasıl değiştirebilirim?’ İşte bu soru ve cevabı yetersiz geldiğinde sorulacak yeni soru şudur; ‘Hangi hareketimle onun bu davranışını pekiştiriyor ya da tetikliyorum?’ (O’Connor ve McDermott,2008;31)

Bu soru sorulduğunda eğitimcinin aklına ‘öğrettiklerimi kendim uyguluyor muyum, uygulamadığım için mi beklenen etki meydana gelmiyor’ soruları gelmelidir. Aslında bu konuda kural şöyle belirlenmelidir: Kazandırılması gereken davranış önce içte başlayıp sonra dışa yayılmalı. Çünkü insan, kendi içinde başaramadığı bir konuda etrafına da olumlu bir örnek teşkil edemez. İnsan önce kendi iç dünyayı düzenlemeli ki içteki ahenk dışarıya da yansısın. Sonuç olarak anlaşılmaktadır ki insanın içi değişirse, dışı da değişir. (Sekman, 2010:147) Eğitimde karşımızdakine

şöyle davran demek yerine söylediğimiz şeyi yapmak daha faydalı bir sonuç verecektir. İnandığını yaparak ve yaşayarak gösterenler batıl bir iddiadaysalar bile başarı elde etmişlerdir. (Özbek, 1994:206)Hz Muhammed'in davet metodu incelendiğinde aynen böyle bir sonuca ulaşılmaktadır; "Hz Muhammed, insanlara teklif ettiği hususları herkesten önce kendi yaşamında uygulayıp, hatta fazlasını yapmıştır. Zaten O'na inanmayanlar bile şahsi yaşayışında herhangi bir ithamda bulunamamışlardır." (Önkal, 1997; 349). Görülmektedir ki Hz Muhammed bu kuralı başarılı bir şekilde uygulaması sayesinde görevinin sonunda istediği sonuca ulaşabilmiştir. Bir önceki konuda zikrettiğimiz hadisten şimdi burada tekrar bahsedeceğiz. "Ben ve yetime kol kanat geren kimse cennette böyle (yan yana) olacağız" buyurdu ve işaret parmağıyla orta parmağını gösterdi. (Buhari, Talak, 25)Hz Muhammed'in anlatmak istediği bir konuda beden dilini kullandığına örnek gösterilebilecek bu hadis aynı zamanda Hz Muhammed'in iç uyumu nasıl başarılı şekilde kullandığına da bir örnektir. Kendisi de yetim büyümüş olan Peygamberimizin onlarla ilgilenir, evine götürür, sevgi gösterir ihtiyaçlarını giderir. Onların halinden anlayan Hz Muhammed bizlere de bu konuda tavsiyede bulunarak 'iç uyum' becerisini kazanmamızı istemiştir.(Tirmizi, Birr,14)

Bu kuralın bir diğer yönü de İslam dini inananlarında inanç oluşuktan sonra bunun ibadetlere yansımasıdır. Çünkü içte inanç tam olunca onun göstergesi ibadet de ortaya çıkmalıdır.

4.1.10. Hedef Koymanın Önemi

Kişisel gelişim yazarlarının ısrarla üzerinde durdukları ve eğitim için de önemi tartışılmaz olan bir diğer konu da 'Hedef Belirleme'dir. Bu konuda yapılan tavsiyeler ise şöyledir; "Kişisel gelişim yolculuğu en iyiyi başarma sürecidir. Onun için bu yolculukta nereye gitmek istediğinizi bilmeniz önemlidir. Hedefinize ulaşabilirsiniz, en iyi rüyalarınız gerçekleşebilir; istediğiniz yere yalnızca hedefinizin ne olduğunu bilerseniz gidebilirsiniz.' diyerek hedef belirlemenin önemini anlatırlar. (Peale, 2010, 125)

Farklı bir iddia da şöyledir; Başlamadığınız bir işe sonunu hesap edip-planlayarak başlamak, sanki varacağınız yeri iyice belirlemek demektir. İnsan bir

yolculuğa başladığında, nereye ulaşacağını bilirse, başlangıç noktasının ve ilerlediği yönün doğruluğundan da şüpheye düşmemiş olur.(Covey,2002;98) Kişisel gelişim kitaplarında hedef belirlememenin zararları ise şöyle anlatılır. “Hedefi olmayan insan başıboş dolaşır nereye gideceği belli olmayan insandır. Hedefi olmadığı için bir sonuca da varamaz. Anlaşılmaktadır ki “Hedefler başarı için en zorunlu bileşenlerdir.” Onun için bugününüzü on yıl sonranızı planlayın, yola öyle çıkın ki başarının zevkini tadabileceğiniz. (Schwartz, 2010; 234,253 ve 254) Başarıya ulaşmada plan yapmanın önemini ise Buzan şöyle anlatır. Eğer plansız bir şekilde işe koyulursanız başlangıç noktanız ile varmak istediğiniz nokta arasındaki mesafe asla kapanmaz.” (2008;139)Yazarların bu görüşlerinden başarıya ulaşmak için hedef belirleyip, planlar yaparak yaşamının gerektiği anlaşılmaktadır.

Hedefe Ulaşabilmek için;

- **Hedefi Olumlu bir şekilde ifade edin**

Hedefi olumlu ifade edip, olumlu konuşmanın önemi ile ilgili Öner şöyle der: “Çocuk eğitiminde yetişkinlere çocuklarına tavsiyede bulunurken yetişkinlerin kullandıkları kelimelere dikkat etmeleri söylenir. Şöyle ki: Çocuklara “yapma, kırma, gitme, konuşma” gibi olumsuz ifade edilen isteklerin genellikle tam tersi olur. Çünkü beyin olumsuz bildirimlere odaklandığında, o olumsuzluğu gerçekleştirme eğilimlidir. Bu durum sadece çocuklar için değil tüm yetişkinler için de böyledir. (2005;102) Kuran-ı kerimin 14. Suresi olan İbrahim suresinde ki ‘Görmedin mi, Allah güzel bir sözü nasıl misal getirdi? Güzel bir söz, kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir’(İbrahim Suresi 14/24)ve Hz Muhammed’in ‘Güzel söz sadakadır’ (Buhari, Edeb, 34)sözü olumlu konuşmanın önemini anlatması açısından dikkat çekicidir.

Ulaşmak istediğiniz sonucu olumlu ifade etmek, istemediğiniz yönden uzaklaşmak yerine, istediğiniz yöne doğru gitmek anlamına gelir. Olumsuz ifadelenirilmiş bir sonuç bildirgesi, alışverişe “istemediklerim listesi” ile gitmeye benzer. (O’Connor ve McDermott, 2008; 33-34)

- **Sizin ve başkalarının ne yapmaları gerektiğini belirleyin**

Bu konuda Öner, eğer bir kişi belirlediği hedefe ulaşabilmeyi istiyorsa onun göstermesi gereken çaba, diğerlerinin vermesi gereken destekten daha fazla olmalıdır (2005; 102) der. Çünkü hedef belirlemek, hedefin adını bir kağıda yazmaktan çok daha fazlasını gerektirir. Bu konuda siz ve yanınızdakiler ne yapacak belirlemelisiniz. Adler ve Heather,2001;46)

- **Sonucu olabildiğince özgül hale getirin**

Bir hedef belirlediğinizde bunu tamamen kafanızda canlandırın. Sonucu tamamen kendi istediğiniz şekilde belirleyin. Hedefiniz zihninizde canlı bir hale geldiğinde ona ulaşmak için yapmanız gereken başka şeyleri bile fark edebilirsiniz. (O'Connor ve McDermott, 2008; 36)

- **Başarı göstergelerini tespit edin**

Hedefinize ulaşma yolculuğunda kendinize geribildirim verin. Böylece doğru yolda olup olmadığınızı ve ne kadar ilerlediğinizi anlamış olursunuz. Geri bildirimlerin zamanında yapılması da sonucu etkileyecektir.(O'Connor ve McDermott, 2008;7)

- **Elinizdeki kaynakları değerlendirin**

Çevrenizdeki insanlar, yaşadığınız yerdeki tarihi mekanlar, maddi imkanlarınız ve sizi siz yapan değerler. Hepsi hedefinize ulaşma yolculuğunda size yardımcı olacak unsurlardır..(O'Connor ve McDermott, 2008;38)

- **Sonuç içinize sınıyor mu?**

Hedefinize ulaşmak için çalışmaya başlamadan önce son adım olarak istediğiniz sonuçtan emin olun. Hayal ettiğiniz sonuç,kim olduğunuza, kişiliğinize uygun mu? Gerçekten istediğiniz sonuç bu mu? Soruların cevabı evet iseyapılacaklar listenize uyum ve çalışmaya başlayın. (O'Connor ve McDermott, 2008, 41)

- **Hedefleriniz neleri etkiliyor?**

Hedef belirlerken kendinize dürüstçe sormanız gereken bir soru vardır. İstedğim bu hedefe kavuşmak şu an benim olan bir şeyi kaybetmeme sebep olacak

mı? Bu sorunun cevabı hedefiniz sizin hayatınızda, sevdiğinizin hayatında ve çevrenizde ne tür değişimlere sebebiyet vereceğini öğrenmektir.(Adler ve Heather,2001;52)

Yapılan açıklamalarda hedef belirlemenin önemi, hedef belirleme de dikkat edilecek hususlar ve hedef olmazsa karşılaşılabilecek sıkıntılar hakkında bilgi verilmiştir. Eğitimde öğrencilere, genel bir başarı için de özel bir başarı için de hedef belirlemek çok önemlidir. Çünkü hedef belirlemek öğrencinin sene boyunca neyi neden yaptığını anlaması açısından ve sene sonu kazanımları açısından önemlidir. Hedef belirlerken öğrencileri, sene sonu kazanacakları başarılarından haberdar etmek öğrencilerin hedef belirlemelerinde faydalı olacaktır. Öğrencilerle, belirlenen hedefe ulaşmanın önemini göstermek için sene içerisinde de eğitimcilerin yapacağı görüşmeler hedefin gerçekleşmesine yardımcı olur.

Eğer hedeflerin sonunda istenen başarı yakalandı ise öğrencinin kat ettiği mesafe öğrenciye hissettirilmeli ve yeni izlenecek metodların belirlenmesi ise başarı devamlılığı sağlanmalıdır. Belirlenen hedefe tam olarak ulaşamadığında ise öğrenciye haksızlık etmeden, kaydedilen ilerleme fark edilip, başarıya engel olan sebepler bulunmaya çalışılmalıdır.

Allah insanlara emir ve yasaklarına riayet ettiklerinde iki dünya mutluluğunu ve kurtuluşu vereceğini pek çok ayette ifade eder (bkz Nisa Suresi, 4/13 ve Hicr Suresi 54/45) Yani bir nevi ‘hedef belirler’. Hz Muhammed’in hadislerinde Cennete kavuşmak için aynı ‘hedef belirleme’ ye rastlamak mümkündür.(bkz: Buhari, Edeb, 69 ve Müslim, Cennet, 27)

Hız Muhammed’in günlük şeylerde belirlediği hedefler de mevcuttur. Bunlardan Müslümanlar için belirlediği belki en önemli hedef ‘ilim hedefi’ dir. Hız Muhammed bu hedefi hem Müslümanlara hem de tüm insanlara belirlemiştir. İlim hedefinde herhangi bir sınır olmadığı gibi, bu hedefe ulaşmaya bir engel de bahane olarak gösterilememektedir. (Özbek, 1994:74)

4.1.11. Din Eğitiminde Öz Modelleme

Dikkat çeken yaklaşımlardan bir diğeri de kişideki geliştirilebilir yönlere dikkat çekmektir. Bu konuda NLP şu iddialarda bulunur. NLP de öz- modelleme insanın yetenek ve kabiliyetlerinin farkında olmasıdır. Çünkü kişinin dikkatini yapamayacaklarına odaklamak yerine iyi olan yeteneklerini fark edip onları güçlendirmek daha doğru bir yaklaşımdır. Eğer bir davranışın olmasını kolaylaştırmak istiyorsanız olumlu davranışı geliştirmeye çalışmak gerekir. (O'Connor ve McDermott, 2008; 43)

Bu yöntem 1400 yıl öncesinde Hz Muhammed tarafından da kullanılmış, güzel bir uygulamadır. Hz Muhammed'in ezanla dalga geçen Ebu Mahzure'yle olan ilişkisi öz modellemeye örnek olarak verilebilir. Ebu Mahzure ezanla dalga geçmiş bunu fark eden Hz Muhammed onun ezanla dalga geçmesiyle değil sesinin güzelliğiyle ilgilenmiş ve ona ezan okutturup Ebu Mahzure'nin de ezanı güzel okuduğunu fark etmesini sağlamıştır. Böylece öz modelleme yaparak hem Ebu Mahzure'nin Müslüman olmasına vesile olmuş hem de onu müezzinlik görevine getirmiştir. (Sarıcık, 1994: 179-180)

5.1.12.Ruh Haline Bağlı Öğrenme ve Güdülenmenin Din Eğitiminde Önemi

Öğrenmenin gerçekleşmesi belli durumlara bağlıdır. Bunlardan biri de kişinin kendini öğrenmeye hazır hissetmesi, ya da o ruh haline güdülenmesidir. Bu konunun öğrenme üzerindeki önemi kitaplarda şöyle açıklanır: İçinde bulunduğunuz 'ruh hali' çevreden gelen uyarıcılara verdiğiniz tepkiyi belirler. O an yaşadığımız duygu değişimleri hedeflenen sonuca ulaşmanızı bile engelleyebilir. Ruh haliniz, başarıyla başarısızlığın kazanmayla kaybetmenin arasındaki rekabetin belirleyicisidir. (Adler ve Heather,2001;298)

Öğrenmek için özel bir ruh haline ihtiyacınız var mı? NLP öğrenmek için nasıl bir ruh hali içinde olmamız gerektiğini de incelemiştir. Ortay şöyle bir sonuç çıkmaktadır: “Bir şeyi öğrenmek istediğinizde kendinize soracağınız ilk sorular şunlar olmalıdır; Hangi durum çabuk, kolay ve zevkle öğrenmemi mümkün kılıyor? Yeni bir şey öğrenmek için hangi ruh halinde olmalıyım? İyi öğrencilerin bir dizi öğrenme stratejileri bulunur; bundan daha da önemlisi, kendi ruhsal durumlarını

yönetirler, çünkü iyi bir ruh halinde olmadan stratejiler işe yaramayacaktır.”(O’Connor ve McDermott, 2008;61)

Herhangi bir şey öğreteceğiniz de, bir eğitmen, öğretmen veya rehber bile olsanız ilk olarak muhataplarınızda öğrenme için ‘ruh hali’ ni nasıl oluşturacağınızı planlamalısınız. Genelde dikkat çekici bir hikaye, coşkun bir selamlama işe yarayacaktır. Bazen de karşınızdaki grupla sağlayacağınız ‘uyum’ da olumlu öğrenme halinin oluşmasını kolaylaştırır. .(O’Connor ve McDermott, 2008; 62)

Bu uygulama Din eğitimi açısından incelendiğinde karşımıza şöyle bir sonuç çıkar. Din ve ahlak eğitimi esnasında, öğretilecek konuyla alakalı olarak Hz Muhammed’in ve örnek şahsiyetlerin hayatlarından kesitler ve örnek olay anlatımı ile öğrenciler derse güdülenip, dikkatlerinin canlı tutulması sağlanabilir. Tabi ki burada dikkat çekmek için örnek gösterilen şahsın kimliği de önemlidir. “Ben ancak güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim”(Kalem Suresi 68/ 4) ayetinde dikkat çekilen ahlaki boyutun önemine binaen sunulan örneklerin Hz Muhammed’in hayatından olması daha etkili olacaktır. Çünkü Birşık’ın da belirttiği gibi “Yüce Allah insanlara elçisini anlatıp onu örnek almayı tavsiye ederken, hayatının pek çok safhası karanlıklar içinde bulunan bir kişiyi referans göstermiyor.(1998:112)

Ayrıca bu konuda Hz Muhammed’in ashabına bir şey anlatacağı zaman yaşanmış bir olayla insanları güdüleyip, ortamı öğrenmeye hazır hale getirdiğine dair pek çok örnek vardır. Burada bir tanesi zikredecek olursak “Susuz kalmış köpeğin halinden anlayıp, ayakkabısıyla köpeğe su içiren adamın merhameti”(Buhari, Şirb, 9)Hz Muhammed tarafından merhamet konusunda güdüleyici olarak kullanılmıştır.

5.1.13. Davranış Esnekliği –Modellemenin Din Eğitiminde Önemi

Din eğitimi açısından incelenecek bir diğer yöntem de ‘modelleme’ dir. NLP öğretilerinden biri olan modelleme ‘nasıl’ sorusuyla ilgilenir. Modelleme, bizim dışımızdaki bir kişinin ‘yeteneğini ya da üstün becerisini’ öğrenmek niyetiyle ‘kodlama’ya denir. NLP’ ye göre düşünce, davranış, inanç her şey modellenabilir. Modellemeye karar verdiğiniz şeyin ‘mantıksal düzeyine’ de bağlı olarak modelinizin kimliğine bürünmeli ve onun inanç ve değerlerini benimsemelisiniz.

Böylece başarı yöntemlerini, kendi özgün dünyanızda almış olursunuz. (Knight, 2004:75 ve 81)

‘Modelleme Yöntemi’ nin amacı başarıyı sağlayabilmektir. NLP’nin özü olarak da kabul edilen bu yönteme göre “Eğer bir insan bir şeyi yapabiliyorsa, bunu modelleme yoluyla başkalarına öğretmek mümkündür” fikrini savunur. (O’Connor ve McDermott, 2008:107) Başarılı birini modellemek ‘Eğitim Açısından’da ‘Din Eğitimi Açısından’ da kullanılabilir bir yaklaşımdır. Ulaşılmak istenen başarılı sonuç için önceden başarılı olmuş kişilerin, peygamber, sahabe vb. şahsiyetlerin hayatları modellenmelidir. Ayrıca insanların kendilerinden başkalarının başarabilmiş olduğunu görmek cesaret verecektir. Burada Ahzab suresinde geçen ayet zikredilmelidir. “Rasulullah sizin için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar için ve Allah’ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.”(Ahzab Suresi 33/21) Bu ayetten de anlaşıldığı üzere İslam Dininde ‘modelleme’ rehberimiz Hz Muhammed’i örnek kişi kabul ederek uygulanmaktadır.

NLP’ ye göre modellemeyi ne kadar çok yaparsanız bilgi birikiminiz o kadar artar. Ayrıca modelleme, iş başında gözlemlemeye dayalı bir öğrenmedir. Modelleme esnasında, kişi dikkatli olmalı, esnek ve duyarlı olmalıdır. Çünkü beden dili ve bakışların etkisi sözlü iletişimden daha fazladır. Knight, 2004:75 ve 82) Modelleme, İslam Dinindeki şekilsel ibadetlerin hem şekilsel yönlerini hem de yapan kişinin ruhunu kavratılmak adına Din eğitiminde yıllardan beri kullanılagelen bir öğretim tarzı olarak dikkat çeker. Özbek hem göze hem kulağa hitap eden bu yöntemin Hz Muhammed tarafından da pek çok kez uygulanmış olduğunu, söyler. (Özbek, 1994:223) Mesela kendisine abdestin nasıl alınacağını soran kişiye bunu bizzat kendisi de abdest alarak göstermiştir. (Ebu Davud, Tahare, 51)

4.2. Kişisel Gelişimin Din Eğitimde Kullanılmayacak Yönleri

4.2.1.Kişisel Gelişimin Dinin Yerine Geçmeye Çalışması

Modern dönemde meydan gelen değişimlerin sonucunda en çok etkilenen alanlardan biri ‘din’ alanıdır. Sorunlar karşısında din insanlar için çözümlenemeyen konumdayken modernizm, dinin etkisinin azalmasına sebebiyet vermiştir.

Peygamberleri ve kutsal kitapları dışlayan modern dünya, oluşan boşluğa kendi dinlerini oluşturmakta gecikmedi. İşte tam da bu aşamada Kişisel Gelişim kitapları, Batı üzerinden ‘uydurma bir din’ olarak hayatımıza girdi. (Akyürek, 2008: 11)Moderniteden sonra manevi hayattaki değişimlerle ilgili olarak Ö. Taburoğlu şöyle der: “Dünyanın sisinin dağıldığı, yerdeki yaşamın fazlasıyla aydınlandığı modernlik ile birlikte fizik ötesine dair derin kuşkular da başlar. Bu kuşku çağında kalabalıklar tarafından kabul gören dinlerin yerine, kesik kesik, ortak temaları olmayan maneviyat biçimleri ortaya çıkar. Neredeyse her bireyin kendi ikonlarını, kişisel metafiziğini yaratabileceği çoğul bir kutsallık alanı açılır. Bireyliğin ifadesi olarak “yaşam biçimleri” bu kutsallığın deneyimlendiği alan halini alır. Kişilerin farklılığı üzerinden kurulan maneviyat alanlarıdır bunlar. Böylece kutsallık da bireyselliği süsleyen bir şekle bürünecektir. Böyle bir maneviyat ise aşkın olan varlıkla ve diğerleriyle olan ilişkiyi zayıflatır. Hatta kendini özne yerine koyanların, bireyselliklerinin daha büyük bir varlık tarafından kuşatılması onları rahatsız edecektir.(Taburoğlu,2008:223)

Kişisel gelişimin din yerine konmaya çalışılmasıyla ilgili bir diğer yorum da şöyledir: Kişisel gelişim’ in kendine görev edindiği 2 konu vardır. Bunlardan ilki piyasanın istediği kalifiye insan ihtiyacını gidermek için, remi eğitimin eksiklerini hizmet içi ve dışı kurslarla tamamlamaya çalışmaktır. Dini kurallarının görmemezlikten gelindiği, ‘dünyevileşmiş bir toplumda’, oluşan ahlaki boşluğu dini tabirlere yer vermeden ve ‘sekülerlikten’ de vazgeçmeden hayatın içine taşımak da kendine edindiği ikinci görevdir. Yazara göre bu durumun en dikkat çekici örnekleri Stephen Covey isimli Amerikan kişisel gelişim uzmanının ‘Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı’ ve ‘Önemli İşlere Öncelik’ isimli kitaplarında görülebilir. Bu kitaplar, dinin uzaklaştırılmaya çalışıldığı toplumlara ilahi dinlerin ahlaki tavsiyeleri benzeri tavsiyeleri kişisel gelişim adı altında sunmaktadır. (S.Aydın,t.y: erişim tarihi 20.02.19)Anlaşıldığı üzere toplumda ahlaki kuralların boşluğu da kabul edilemez bir duru. Bu yüzden dine ait olan öğretiler sanki kişisel gelişime aitmiş gibi toplum içindeki yeri korunmaya çalışılmaktadır.

Köse’ ye göre Batı’nın geleneksel inançlarını zedeleyen etkenlerin başında endüstrinin ilerlemesiyle beraber modernizm de yaygınlaşması gelmektedir.

Ekonomi de ki hızlı değişim de kendisini kültürel anlamda göstermiştir. Hristiyanlık dinin de artık bir varlık gösterememesiyle birlikte ‘ahlaki kontrol’un sağlanması ‘mekanik ve bürokratik araçlara’ kalmıştır. Burada insanın ruhsal olarak yalnızlaşmasının sebebi teknolojinin ilerlemesiyle beraber modern aletlerin kullanımının fazlaşmasının da insanların birbiriyle olan diyaloguna zarar vermiştir.(Aktaran Ekşi,2012;47)

Baumann’a göre: Oluşmuş yerel bağların parçalanması, toplumda önceden kabul görmüş yasalara karşı toplumda oluşan isyan yeni başlangıcın sarhoş edici etkisini yarattı. Yazar görüşünü şu cümlelerle tamamlar. “Ancak, ne kadar hırslı olursa olsun, hiçbir amacın insani düşünme, keşfetme, icat etme ve eyleme yeteneğinin ötesinde olmadığı görüldü.”(Baumann,2005;31)Bütün bunlar da gösterdi ki; Aydınlanmanın ahlaki öğretileri, güçten düşen dinin yerine entelektüel bir temel bulmak için harcanan umutsuz çabaların bir kanıtıydı. (Horkheimer ve Adorno, 1995;103) Ve aslında hiçbir gelişme insanın dünyaya gönderiliş amacını merak etmesini ve ruhsal olarak da doyum sağlama ihtiyacını engelleyemez. İşte bu sorulara cevap verecek geleneksel dinler önemsizleştirildiklerinde birey bu cevapları arama da başrolü üstlenmiştir.(Ekşi,2012;48)

Akyürek ise cevabı merak edilen bu sorulara bireyin nasıl bir cevap verdiğini şöyle anlatır: Aslında geleneksel dinlerin etkisi azaltılmaya çalışılırken ihtiyaç duyulan alanlarda da yeni öğretiler yeni kavramlar üretilmiştir. Mesela ‘dua’ kelimesinin yerine “Yoğunlaşma, Çekim Gücü vb” kelimeler buldular.‘Allah’ı zikrederek huzur bulma’ nın yeni adı‘Meditasyon’ oldu. Tek tanrılı dinlerin karşısına; sadece kendi gövdesi, yeteneği ve gücüne güvenen sahte tanrılar yaratmaya çalışıyorlar. (2008;232)

Dine karşı tavır alınmasının sebeplerini de Kişisel Gelişimle ilgili kitaplar yazan Kirscher kitaplarında şu anlamdaki cümlelerle karşılaşmaktayız; Her ideoloji, din ya da ahlak, kuralları sorgusuz sualsiz kabul etmeye,fazla soru sorulmamasınısizi ikna etmeye çalışır. Ayrıca size doğru-yanlış-çirkin-güzel gibi yaptırımlar uygulayarak sizi aldatmaya çalışırlar.Zaten yıllardır kiliseler Tanrıyı ve Onun

yüceliğini kabul etmemiz için onlara ne kadar çok ihtiyaç duyacağımızı benimsetmeye çabalamaktadır. (Kırscher,1995;196,207 ve 232)

Görüldüğü üzere oldukça ilgi çekici bu söylemlerin Dünyayla beraber Türkiye’de de kabul gördüğünü Sayar’ın şu cümlelerinden anlıyoruz; Tanrının aşkın özelliklerinin göz ardı edilmeye çalışılıp tanrının kişileştirildiği bir anlayış yayılmaya çalışılmaktadır. ‘Tanrı senin içinde’, ‘Yüce kudretler senin ruhunda gizli’ gibi söylemler zaten kişilerin egolarını yükseltip, benliklerini yücelten kişisel gelişimle de örtüşmektedir. Böylece tanrı bireyin içine hapsedilen bir hale dönüşünce o zaman herhangi bir ahlaki öğretinin de bir bağlayıcılığı, etkileyiciliği kalmıyor. Tam tersine Tanrı yerine konduğunu hisseden insan herkes tarafından da bunun böyle kabul edilmesini istiyor. (2017; 118)

Yukarıdaki cümleler olayın vehametini gözler önüne sermektedir. Ancak İslam’la şekillenen Türk kültür ve insanının uygunluğuna dikkat edilmeyerek yabancı dillerden Türkçe’ye çevrilen kişisel gelişim metinleri, çokça tavsiye edilerek insanlara okutturuldu.(Akyürek, 2008:13)Çok manidardır ki Nurettin Topçu’nun da yıllar öncesinden uyardığı gibi, “Amerika’dan gelen akımların insanlığı olumsuz etkilemesi sonucu gelecek karanlık gözükmemektedir. Dünya insanlığın kurtuluşu, Amerika’dan gelecek olan bu olumsuz akımlara karşı koyacak kudrette fikir geliştirip alacakları önlemlere bağlıdır. (2012; 239) Ancak ülkemizde kişisel gelişim kitaplarının okutulmadan önce herhangi bir incelemeye tabi tutulmadığı gibi, Türk yazarların da Batılı yazarlardan oldukça etkilendi gözlemlenmektedir.

4.2.2.İstemekle Her Şeyin Elde Edilebileceği Düşüncesi

Kişisel gelişim kitap ve yazınlarında Din eğitimi açısından dikkatle incelenmesi gereken bir diğer konu ‘her istediğine ulaşabilme’ konusudur. Bu konuyla ilgili olarak kitaplarda ‘iste ve sahip ol’ vb isimlerde bölümler olduğu gibi, bu konu bütün kitaplarda sıklıkla işlenmektedir. Peki gerçekten elde etmek istediğimiz her şeyi elde edebilir miyiz? Her istediğimizi elde etmek sadece bize mi bağlı? Ya da benim istediğim gerçekten benim için hayırlı mı? Bununla ilgili olarak kişisel gelişim kitaplarındaki düşünceler şöyledir: Görünen gidişatta olumsuz fiziksel sonuçların belli olduğunda bile, siz bu değişimi etkileyebilirsiniz. Durumu

gözlemleyin, bakış açınızı farklılaştırıp zenginleştirin, böylece oluşacak durumu olumluya çevirebilirsiniz. Ve fark edersiniz ki en dibe varmış olsanız bile kaderin kurbanı değilsinizdir. Tam tersine böyle davrandığımızda kendi kaderiniz hakkında söz söyleyebilen bir değişim yaratıcısı olduğunuzu fark edeceksiniz. (Buzan, 2008:76 ve 80)Bu konuda ki görüşler şöyle devam eder: Başarınızı garantileyebilmek sizin elinizde der Peale. Düşünce sisteminiz o kadar kuvvetli bir hale gelmeli ki, işinize başarı garantisiyle başlamalısınız, işte bu sizin durumunuzu cazip hale getirecektir. Böylece evrenin yapıcı güçlerini de kendi üzerine çekmiş olursunuz.(2010, 127)

Addington ise ‘Kendini Yönetme’ adını verdiği sistemi şöyle açıklar; Bilinçaltınız zamanla düşünceleriniz tarafından şekillendirilir ve gerçek bir yaşantı sonucu düşünceniz eyleme dönüşmüş olur. Çünkü düşüncenin gerçekleşmesi hayatın bir yasasıdır. İnsan her işte emirleri kendisi verir, ancak sonuç ortaya çıktığında bu her zaman insanı hoşnut etmez. Bu durumda hata düşünce sisteminde gizlidir. Böylece insan düşüncelerinin oluşturduğu eylemlerini fark etmeye başlar ve günlük deneyimleri ve düşünce sistemi arasında bir bağ kurar. Bu da insana düşüncenin düzenli, bilimsel bir süreci yönettiğini fark ettirir. İşte bu gelişimi kavrayan insan da düşünceleri üzerindeki gücünü keşfeder. ‘Kendini yönetme’ adı verilen bu durum, eylem halindeki ‘Psikojenez’dir. Psikojenez; bilinçli olarak düşünülen her düşüncenin, bilinçaltını etkilemesi ve bu etkinin, düşüncedeki isteğin ısrarına bağlı olarak eyleme dönüşmesidir. İşte bu noktada Addington insanların çoğunluğu tarafından kabul edilen görüşün kendi görüşüyle çeliştiğini söyler. Ona göre birçok insan kadere inanıp ve hayatı Tanrının istediği şekilde, değiştirilemeden yaşanacağını kabul ediyor. Ayrıca bu insanlar kendi hayatlarının kontrolünün zaten kendi ellerinde olmadığını kabul ediyor. Anlaşıldığı üzere kader inancını kabul etmeyen Addington ‘Kendim için sadece deneyimlemek istediğim şeyleri seçiyorum. Bunlar; sağlık, zenginlik, bolluk, mutluluk, arkadaşlık, başarı. Bilinçaltınız istediğim şeyi sunmak için gerekeni yapacaktır.’ Diyerek karşılaşılması muhtemel sıkıntı ve imtihan durumlarının kendisine zaten uğramayacağını iddia ediyor.(2007:31,32 ve 36)

İnsanın istemekle her şeyi elde edebileceği konusu alt başlıklar halinde incelenecektir.

5.2.2.1 Kader İnancı Yönünden

Yukarıda bahsi geçen fikirler Din eğitimi açısından ilk olarak, insanlardaki kader inancının zarar görmesi ihtimali üzerinden incelenmelidir. Çünkü bu yaklaşım insanda kendi başına her şeyi yapabileceği, her istediği şeye ulaşır, her türlü kötülükten korunabileceği inancının gelişmesine sebebiyet verebilir. Akyürek bu fikirleri eleştirerek şöyle der; İnsan, asıl güce sahip olanın Allah olduğunu ifade etmediği zaman kendini yersiz yere yücelterek, kendi düzenini kurar ve kendi kafasına göre koyduğu yasaları uygulamış olur. (2008;29) Bu yanı sıra düşmemek için sahip olmamız gereken tavır ise yazar şöyle açıklar; Müslüman inançlarına göre kişinin sadece Allah'a güvenip sığınması ve karşılaştığı zor durumlarda ondan yardım istemesi gerekir. Bu kişi kaza ve kader gerçeğine inanarak, eylemlerin öznesine kendisini koymamaya çalışarak, doğaldır ki kendisi için sağlık, mutluluk gibi iyi temennilerde bulunur.(Akyürek, 2008; 277) Ancak ilerleyen bölümlerde de yeniden değinileceği üzere insanın başına gelenlerin onun hayrına mı şerrine mi olduğunu en iyi bilen Allah'tır.

Bu konuda Hz Muhammed'in tavsiyelerine başvurduğumuzda da karşımıza bazı hadisler çıkmaktadır. Allah Rasûlü (s.a.v)şöyle buyurdu: "Biriniz kaderin hayrına da şerrine de iman etmedikçe iman etmiş olamaz. Başına gelecek olanın mutlaka geleceğini; başına gelmemesi mukadder olanın da mutlaka gelmeyeceğini bilmedikçe iman etmiş sayılmaz." (Tirmizi, Kader 10)

Konuyla ilgili bir diğer hadis de şöyledir. "Bir şey istediğinde Allah'tan iste! Bir yardım talep edeceğin zaman da yine Allah' tan talep et! Şunu da iyi bil ki bütün bir ümmet sana fayda vermek için bir araya gelse, ancak Allah' ın sana takdir ettiği hususta fayda verebilirler. Artık kalemler kaldırılmış ve sahifeler(in mürekkepleri) de kurumuştur." (Tirmizi, Kıyamet 59)

4.2.2.2.Tevekkül İnancı Yönünden

Her istediğine ulaşılabilmesine inanç konusuna, Din eğitiminin bakış açısıyla bakıldığında ikinci olarak 'tevekkül kavramı' üzerinden incelenmelidir. Tevekkül doğru anlaşılması gereken bir kavramdır. Tevekkül kavramını şöyle açıklayabiliriz;

Tevekkül, insanın yapmayı istediği bir iş için yerine getirilmesi gereken bütün sorumlulukları yaptıktan sonra işin sonuç kısmını Allah'a bırakması demektir.” (Kılıç,1995;68)Tevekkül kavramıyla ilgili bazı yanlış anlaşılmalarda mevcuttur. Ama tevekkül çalışmadan, hiçbir şey yapmadan oturarak hazıra konma mantığıyla anlaşılabilir bir kavram değildir. Ali İmran suresindeki ayetten de(Ali İmran Suresi 3/159) anlaşılacağı üzere azmetmeyi ve çalışıp kazanmayı anlatan bir kavramdır.

Tevekkül' ün önemi İslami bir zihniyetin ifadesi olmasından kaynaklanmaktadır. İnsan; yakın gelecekte kendi menfaatineymiş gibi görünen bir işin uzak gelecekteki sonucunu tam olarak hesaplayamaz. Çünkü sadece Allah'ın her durumu bildiği, her şeye güç yetirdiği kabul etmek zorundayız. Dolayısıyla tevekkül etmenin amacı bir insanın, gerekli gördüğü bir işte istediği sonuca ulaşabilmek için gerekli olanları yaptıktan sonra, konuyla ilgili olarak danışılacak kişiler varsa onlara danışmak ve sonucu Allah'a havale etmektir. Burada önemli olan kendi gücüne fazla güvenmeden Allah'a başvurup işin sonucunu ve ilerisini Allah'a havale etmektir. Bu davranışın kişiye kazandıracığı fayda ise sonucun insanın umduğu gibi gerçekleşmediği takdirde hayal kırıklığı yaşanmamasıdır.(Akseki, t.y: 79; Kılıç, 1995:68)

İşte böyle anlaşılan tevekkül inancının bize katacağı iki önemli erdem vardır. Birincisi hem sorumluluğumuzu bilip görevlerimizi yerine getirmemizi hem de fazlaca güvenle işin sonucunu kendi üzerimize almak yerine, yüce kudretin varlığını kavratmaktır. (Akseki, t.y; 80)

4.2.2.3. Hayırlısını İstemek Yönünden

İnsan kendisi için hep iyi şeyleri ister. Fakat istediği, çalışıp emek verdiği hakkında hayırlı mıdır, bunu bilemez. Ve istemediği bir sonuç aldığından da mağdur edildiğini düşünür. Ama insanı en iyi tanıyan Yüce Kudret bu konuda da uyarı ve tavsiyesini vererek şöyle buyurur: “Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz.” (Bakara Suresi 2/216)

Yukarıda ‘istemek’ konusuyla alakalı olarak görüşleri paylaşılan kişisel gelişim yazarlarını kendi içlerinden eleştiren yazarlar da vardır. Covey, hayırlı olup olmadığı düşünülmeden, istediği şeye kafayı takıp tüm emeklerini ona harcadıktan sonra yanlış yolda olduğunu anlayan insanın halini eleştirerek şöyle der: istediğine kavuşmak için çaba göstermenin önemine ve yaşamın hızına kapılarak, ilerlemek adına gayret gösterip sonunda vardığı yolun yanlış olduğunu anlamak beklenilmediği kadar kolaydır. İnsan bazen çok gayret gösterir, didinip durur, ama istediği sonuca ulaşamayabilir, böylece zamanını boş zaferlere harcadığını anlarlar. Ve hakkında iyi olup olmayacağını bilmeden kazanmak için sonuna kadar uğraştığı şeyin sonunda kendisi için değerli bazı şeyleri kaybettiklerini ellerine geçen basit kazancı görünce anlarlar. (2002:98)

Adam Philips’ in sapkınlığı ‘kişinin tam olarak ne istediğini bilmesi’ şeklinde tanımladığını söyleyen Taburoğlu konu hakkında şöyle söyler: Sapkın kişi çevresindeki insanlara kendi simgelerini ve kurmuş olduğu düzenini dayatır. Sadece kendi ihtiyaçlarına bağlı bir kişilik yapısına sahip olduğundan, nasıl bir insan olduğunu, neyi hedeflediğini, planladığı geleceği, hiç şüphe hissetmeden belli eder. İşte bu yüzden Taburoğlu’na göre, Kişinin, kendisini her şeye rağmen gerçekleştirme gayretinin, sapkınlıkla örtüşen yanları vardır. Belki de kişisel gelişim metinlerinin görünmeyen hedefi bu ‘sapkın’ düşünce tarzını yaygınlaştırmaktır. Yazar ‘sapkın’ kişinin nasıl bilineceğini ise şöyle anlatır; Kişisel gelişim tavsiyelerini harfiyen uygulayan sadece kendi benliğini ve kendi fikirlerinin önemli olduğunu savunan tiplerinde bir modeldir. Bu kişi kendisini tüm özellikleriyle bilir ve istedikleri için savaşıır. Zararsız gibi görünen, ‘kendinizi tanıyın’, ‘lider olmayı öğrenin’, ‘kabuğunuzu kırın’ türünden tavsiyeleri olduğu gibi hayata geçirdiği için kişisel gelişimin gizli hedefi, olan ‘ne istediğini bilen’ ve bunu elde edebilmek için belki de şiddeti bile göze alan kişiler yaratmaktır. Zikredilmesi gereken bir diğer nokta ise kişisel gelişim koyduğu hedeflerin -mesela her istediğinize ulaşabilirsiniz gibi- çoğunlukla gerçekleşmeden kalmasıdır. Zaten devamlı olarak bireyselliği vurgulayan kişisel gelişim tavsiyelerine maruz kalan kişilerde -çoğunlukla- dışa açık değil de içedönük bir kişilik olarak ortaya çıkar. Örneğin kişi lider olmak için verilen bir tavsiyeye uymaya çalışırken, kariyeri inişe geçebilir. Çakralarını daha fazla açıp

duygu dünyasını geliştirmek isterken, daha krelebilir. Karşısındaki insanı tanımak adına insan sarrafı olmak isterken onun zaaflarını kullanan bir anlayışsıza dönüşebilir. Sevme sanatını öğrenmeye çalışırken, kendine olan zseverliğini artabilir. Kendisine olan güvenini arttırmak istedikçe; eksik yanlarını fark edip özgüveninin daha da sarsabilir. Bütün bu ihtimallerin sebebi ise şudur; Kişisel gelişim tavsiyeleri, kişinin yeteneğini ya da eksik yönlerini, başkalarından bağımsız, sadece kendisi ile baş başa deneyimlemesini ister. Halbuki kişi kendisiyle ilgilenip, şekil vermeye çalıştığı, ‘kendisini bozup’, benliğini yitirmeyle karşı karşıya kalabilir.(Taburoğlu, 2011:169-171)

4.2.3.Ahlakla İlgili Kuralların Yok Sayılması

4.2.3.1. Ahlak Kurallarıyla İlgili Yaklaşım Yönünden

Kişisel gelişim kitaplarında Ahlak kurallarıyla ilgili olumsuz pek çok yaklaşım mevcuttur. Bunların başında ‘pişman olmamayı, suçluluk duygusuna yenik düşmemeyi, hatalarının olabileceğini kabul etmemeyi telkin eden tavsiyeler gelmektedir. Kirscher’e göre yaptıklarından pişmanlık duyan insanlar ‘kendileri için neyin doğru neyin yanlış olduğunu’ bilemedikleri için başkalarının etkisinde kalarak ‘günah işledikten sonra hemen tövbe et!’ mantığıyla hareket ederler. İşte din ve ahlak öğretileri günah işleyip ve hata yapanları korkutarak sindirmekte ve kutsal değerlerin korumacılığını yapanlar bu insanları ellerinin altında tutmaktadır. İnsanların bu ‘suç-ceza’ oyunundan kurtulmaları için yapılacak ilk şey başkalarına ve başkalarının kurallarına bağımlı kılan kuralları yok saymaktır. (1995; 57 ve 161) Bu cümlelerden çıkacak tehlikeli sonuçlardan biri herkesin kendi hayat kurallarını kendisinin koymasını ve hatasının olup olmadığını düşünmeden yaşamasıdır. Ancak toplum içerisinde böyle bir anlayışın yerleşmesi, toplumu yaşanmaz hale getirecektir. Çünkü herkes istediği gibi davranacaktır. Bunun sonucunda da - yazarın da istediği gibi- ‘insanların kendilerinden üstün bir varlığı, hukuku tanımadıkları ve kaosun hakim olacağı bir ortam’ oluşacaktır. Yazar şöyle devam eder; “Boyunduruğu altında bulunduğunuz kuralları atın, onların yerine kendi kurallarınızı yerleştirin. Başkaları sizi ilgilendirmesin.”(Kirscher,1995;141) bu anlayışın toplumda meydana getireceği duruma eleştiri Aydın’dan gelmektedir: Kişinin zgrlğ ve toplumdaki ahlak

kuralları arasındaki denge incelendiğinde ise görülmüştür ki kişi özgürlüğü ile toplum kuralları arasında uyum gözetilmelidir.

Özgürlük ile toplum arasındaki denge şöyle gözetilmelidir: birey bir davranışı yerine getirirken 2 şeye dikkat etmelidir hem kendi istekleri hem toplum kuralları. Çünkü bireyin özgürlüğü; kişiliğini, yeteneklerini geliştirip ona yalnız iş yapabilme yetisi kazandırırken, bir yandan da kararlarının başkalarını etkileyip etkilemediği kabul görmüş kurallara uyup uymadığını fark edebilme anlayışını geliştirmelidir. Böylece birey fitrattan gelen “bencillik, korku, endişe, hırs, haset, kibir, zorbalık” gibi duygularını eğitmeyi ve olumlu yöne kanalize etmeyi de öğrenmiş olacaktır. Yani birey hem özgürleşmiş hem de toplumla bütünleşmiş olacaktır. (M.Z.Aydın,2008:245)

Oluşacak bir diğer problem de Vicdan ve vicdan eğitiminin tamamen ortadan kalkacak olmasıdır. Çünkü insanın yaptığı hatadan dolayı vicdanının sızladığı bir anda ona müdahale edip ‘kendini suçlama kim olsa böyle yapardı, kendini affet’ (Akyürek, 2008;172) demek yerine; ‘Her insan yanlış yapıp, hatalı kararlar verebilir. Önemli olan bu hatayı fark ederek tevbe edip tekrar aynı yanlışla düşmemeye çalışmaktır’ denirse daha yapıcı olacak ve ayetteki tavsiyeye (Ali İmran Suresi 3/135) uygun davranılmış olacaktır. Çünkü bu tavsiyeler ahlak eğitimi ve din eğitimi bakış açısından oldukça tehlikeli sonuçlar doğurabilecek yaklaşımlardır. Toplumda ve sınıf ortamında böyle bir yaklaşımın uygulanmasını isteyip hiç bir hiyerarşiyi kabul etmeyen birey ve öğrenci karmaşaya sebebiyet verecektir. Ayrıca bu noktada Hz Muhammed’in dikkat çekilerek öğretilmesi gereken bir hadisi şöyledir: “Utanmadığın sürece dilediğini yap”(Buhari, Enbiya 54)

Güngör, Ahlak’ın toplumda yerleşmesi ve sürekliliği için şunları söyler; Ahlak kendisinden fedakarlık yapılamayacak öneme sahip bir konudur. Ahlakın taviz vermeye tahammülü yoktur; bir konuda zayıf davranır ve kurallarınızdan taviz verirseniz bu fedakarlığın sonu gelmez. Zaten insan benliği kendisiyle tutarlı kalabilmek adına hatalı davranışları haklı ve mazur görerek bir sebebe dayandırma eğilimindedir. İşte böyle bir mekanizmayla haklı kabul edilen bir davranış insan şuuruna haklı bir davranış olarak yerleşir. Zamanla her hatalı hareket başka bir hatalı

hareketi davet eder. ‘Tekrar’ın alışkanlık kazanmanın başlıca yöntemlerinden biri olduğu göz önüne alındığında, sık sık ahlak dışı davranışlar yapan insanın da ahlaksızlığa alışması gayet doğaldır. (1995;69)

4.2.3.2 İntihara Bakış Açısı Yönünden

Özellikle Batı Kaynaklı bazı kişisel gelişim kitaplarındaki ölüm ve intiharla ilgili bölümler de Din Eğitimi açısından incelenmeye tabi tutulmalıdır. Kitaplarda yer alan görüşler şöyledir: Yazar, başarının son adımı kişinin kendine göre ölüm için doğru zaman geldiğini hissedince ölmeyi istemek, insanın kendi ölümünü konusunda bağımsız bir tutumla kararlılık göstermek olarak anlatır. Ona göre insanın ölüm anına karar verip bu son oyunu kaçırmaması gerekir. Yazar ölümle ilgili bu fikirlerinin ‘alışılagelmiş ahlak kurallarını yerinden oynattığını’ savunmaktadır. Ayrıca bu konuyla ilgili olarak yaşanmış bir hikaye de anlatır. Hikayede ‘ölüm talep’ eden bir hastaya, ölüm hakkı tanımayıp yaşatmak için uğraşan doktorlar eleştirilmektedir. Yine bu konuyla ilgili olarak yazar, bir insanın hayatta yapmak istediği her şeyi yaptıktan sonra hayattan tat alamadığı zaman ne yapması gerektiğini sorar. Bu kişi ölümün kendisine gelmesini mi bekleyecektir? Sorularına kendisi cevap verir ve hayatta kendisiyle ilgili her şeye karar veren bir insanın ölümüne de kendisinin karar vermesi gerektiğini söyler.(Kırscher,1995; 96-100)

Bir diğer yazar da intiharı olumlu bir niyet altında işler ve intihar eden kişilerin yaşadıkları sıkıntı, acı ve dertlerine kulak verildiği takdirde kişinin kendini yok etmesi olarak bilinen intiharın bile olumlu bir sebebinin olabileceğini savunur. (O’Connor ve McDermott, 2008; 49)

Kişisel gelişim kitapları her yaştan ve her eğitim düzeyinden insanın kolaylıkla ulaşabileceği kitaplardır. Ölüm ve intiharla ilgili bu görüşler kişiliği tam oluşmamış ya da zor bir durumdan bunalmış kişiler için tehlikeli sonuçlara sebebiyet verebilir. Kendi hayatlarına son verme haklarının olduğunu düşünmeye başlayabilirler.

Din Eğitimi açısından incelediğimiz bu konu ayet ve hadislerde de yer bulmuştur. Nisa Suresinde “..... kendinizi öldürmeyin.....”(Nisa Suresi,4/29) buyrulmaktadır. Hz Muhammed ise “Biriniz başına gelen bir zarardan dolayı sakın ölümü istemesin, eğer bunu yapacaksa ‘Allah’ım yaşamak benim hakkımda hayırlı ise yaşat, ölüm hakkımda hayırlı ise beni öldür’, diye dua etsin”(Buhârî, Merdâ 19)buyurmaktadır.

Hz Muhammed hadislerinde “Müslümanın başına gelen hastalık, ağrı, yorgunluk, dert, hastalık, üzüntü ve kaygı gibi sıkıntıların karşılığında Allah’ın, o Müslüman’ın günahlarını ve kötülüklerini bağışlayacağını” müjdeler.”(Buhari, Merda,2)Bu sıkıntılara katlanmadan intihara karar vermek ise kolayı seçmektir. Güngör, bu konuda: İntihar ile cinayetin arasında bir farkın olmadığını ve intiharın en önemli ahlak prensiplerinden birini yok saymak olduğunu belirterek, İslam dininin kendi yaşama hakkını elinden alan kişiyi katil kabul ettiğini ve ona dini bir cenaze töreni düzenlenmesine bile gerek duymadığını, söyler (Güngör, 1995;72)

Akseki de intihar olayın toplumsal yönü üzerine şunları söyler: İntiharın ahlaken yanlış bulunmasının bir diğer sebebi de intiharın toplumsal yönüdür. İnsanın topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi gerekir. Çünkü insan sadece kendinden sorumlu değildir ve yaşamaktan maksat sıkıntısız, dertsiz her problemden kaçmak anlamına gelmez. Ağır gelen sorumluluklardan kaçmak kabul edilemez bir korkaklıktır. İntihar eden kişi toplumsal sorumluluklarını görmezden gelip ‘Ben yalnız nefsim karşı cinayet işliyorum’ diyemez.(Akseki, t.y; 295)

4.2.4. Kişinin Sadece kendini Düşünmesi- Kendini Çok Önemsemesi- Bireysellik

“Ne kadar mükemmel olduğunuzu biliyor musunuz? Yaratıcının imajı ve suretisiniz siz. Yüce düşüncenin görkemi için giriş ve çıkışları oluşturuyorsunuz. Tüm Bilgelik ve Güç sizinle ifade edilmiş. Sizin gerçeğiniz bu. Gerçek benlik budur. İnsan kendisini küçümser ve sürekli başkalarıyla kıyaslama eğilimindedir. Yalnız bir insan dünyada neler yapabilir? Çok şey. Büyük işler başarabilir. Kendi gerçek Ben’inin içindeki Yüce Güç’ün farkına varan insan olanaksız denen şeyi başarabilir.” (Addington, 2007:38)

“Düşüncelerimi seçme hakkım olduğunu idrak ettim, Başkalarının benimle ilgili düşünceleri beni bağlamaz. Ben izin vermedikçe kimse benim düşüncelerimi biçimlendiremez, Kendim için sağlık, mutluluk, refah, sevgi ve anlayış düşüncelerini seçiyorum, Bu andan itibaren hayatımın hakimi benim.” (Addington, 2007:28)

Kişisel gelişim kitapları bu ve benzeri paragraflarla doludur. Yine Kişisel gelişim kitap yazarları “Mutluluk senin hakkın, Büyük düşün çok kazan, Neden Az İle Yetinesin, Çevrenizi yönetin Kontrol sizde olsun” benzeri başlıklar atarlar.

Akyürek kişisel gelişimin bu özelliğini şöyle anlatır: Kişisel gelişim kültüründe kaybetmek, az ile yetinmek, var olana şükretmek, ikinci olmak yok. Aciz olmayı sevmeyen kişisel gelişim’in asıl niyeti ‘kulluğu’ dışlamaktır. Yapılan bir hata kendine olan değeri sarsıp, yeniden başarmak için gözü kapalı bir hırslılığa sebep oluyor. Yazar’a göre bu fikirlerin kabul ettirilmesi için insanlara farklı pek çok yol sunuluyor. Bu yollar, karşılarındaki insana verilen sonsuz özgürlüklerin, her şeyin onların mutluluğu için olması, günahları, vicdan azaplarını kabul etmenin gereksizliği gibi.(Akyürek, 2008; 187 ve 188) Kişinin kendi düşüncesine sahip olması, sadece kendi mutluluğunu kazanmaya çalışması vb şeyler bireyin gelişimi açısından muhakkak faydalıdır. Ancak bütün bunlar abartılı bir şekilde işlenmesinin bir de sonucu vardır. Sadece kendini önemsemek, diğerlerini dışlamaya hatta narsisizme kayan sonuçlara varmaktadır. Bu duruma kişisel gelişim kitaplarından verilebilecek şu örnek oldukça dikkat çekicidir.

“Başkaları için savaşmaktan bıkmış olan bu insanlara verilebilecek en değerli hediye ‘Savaşmadan kazanmak’ davranış modelidir. Elbette ki “savaşmadan kazanmak” gibi yüksek bir sanatı öğrenmek arzusunda olan kişiyi zorlu bir mücadele bekliyor. Bu mücadelede kişinin yaşamının tamamen değişmesi mümkündür. İşini, eşini kaybetmesi, kendine deli gözüyle bakılması bile ihtimal dahilindedir”. (Kirscher,1995; 16)

Bireyin ve bireyselliğin, bu kadar önemsenmesi Batılı ve Türk bazı yazarlar tarafından eleştirilmektedir. Bu eleştirileri bireysel ve toplumsal zararları yönünden, eğitime verebileceği zararlar yönünden ve narsizime yol açması yönünden olmak üzere 4 başlıkta inceleyebiliriz.

4.2.4.1. Bireysel Zararları Yönünden

İçinde bulunduğumuz dönemin özelliklerini inceleyen uzmanların araştırmalarının sonucunda bu dönemin insanı ‘bireyselleşen, yalnızlaşan, özgürleşen

ama doğaya ve kendine yabancılaşan, toplumsal değerlerin kısıtlarken muhafaza edici özelliğinden' mahrum kalan bir varlıktır. Toplumda yaşanan ekonomik, siyasal ve toplumsal değişimlerin de etkisiyle zarar gören aile kurumu, dinin toplumdaki etkilerinin azalması gibi sebeplerde bu dönemin insanı bir boşluk duygusu yaşamaktadır.(Ekşi,2012:64 ve 65)

“Yakın geçmişte ve bugün yaşadığımız her şey -adı ister modernite ister postmodernite olsun- bireye indirgenmiş, her şey birey için, birey tarafından ve bireyin kendisi yüzünden olarak anlaşılmaktadır.”(Ekşi,2012;52) Bu durumu Baumann şöyle özetler: “Hastalanmaları halinde bunun sebebi sağlık rejimine uymakta kararlı ve yeterince gayretli olmamalarıdır. İşsiz kalmaları halinde bunun sebebi, bir iş görüşmesinden başarıyla çıkma becerilerini öğrenememeleri ya da tek kelimeyle işten kaçmalarıdır. Kariyer beklentilerinden emin olmamaları ve geleceklerini düşünerek acı çekmeleri halinde, bunun sebebi, dost kazanma ve insanları etkileme konusunda yeterince iyi olmamaları ve kendini ifade etme ve başkalarını etkileme sanatlarını öğrenmeyi başaramamış olmalarıdır. Onlara söylenen ve inanmaları sağlanan şey budur. Dolayısıyla, “sanki” bu durum gerçeğin ta kendisiymiş gibi davranırlar. (2005:63)

Kendi düşüncelerini önemsemenin bireye getirdiği bazı sorumluluklar da vardır elbette. Yukarıda da belirtildiği üzere birey ‘koruyucu kalkan’ını kaybetmiştir. Baumann da bu durumu şöyle tespit etmiştir: Bu dönemin bireyi yaptıklarının sorumluluğunu almak zorunda, çünkü modern toplumda bireye örnek olacak, sorumluluğunu paylaşacak ‘büyük liderler’ yok. Toplumun bir kesimi bireyselleşmeyi istediği için değil de mecbur bırakıldığı için benimsemiştir. Ve henüz bireyselleşmenin getirdiği sorumlulukların altından kalkacak yeterliliğe de sahip değildir. Bireysellik ‘kimliğini edinme’, ‘kendi kendini yönetme’, ‘kendini kabul ettirme’ görevlerinin yanı sıra bir de bu görevler esnasında ‘kendine yetme’ görevini bireye yükler.(Baumann,2005; 132ve132)İşte modern bireyin karşılaştığı bu zor durumun getirileri karşımıza Sayar’ın satırlarında da çıkmaktadır. Bu dönemin hastalığı olan ‘yalnızlık, yabancılaşma ve rahatına düşkünlük’ gibi durumlar, başkalarına körelmiş, kendi alanları koruyan, kendisi için küçük çıkarların peşinden koşan bir insan profili meydana getirmiştir. İşte bu maddiyatçı dünyada ilk

vazgeçilenler ise ‘aile, ilişkiler ve duygusal gelişim’ imizdir. Bu vazgeçişlerin sonunda ‘gelenekten, toplumdan, paylaşılan anlamdan’ soyutlanma kendisini ahlaki ilişkilerde de göstermektedir. Toplumsal yaptırımlardan kopan birey kendi düşüncelerine göre ahlaki kurallar benimser ve ‘seçtiğim benim için iyiye iyidir’ düşüncesini ortaya çıkar.(2017: 20 ve 37) Sağlam düşüncenin ve değerlerin eksikliğinden kaynaklanan bu ‘benlik’ problemlerinin çözümüne bu dönemin insanı mesaisinin büyük bir kısmını ayırmaktadır.(2017:79)

Bireyselliğin bireysel ahlak kurallarının oluşmasına sebebiyet verdiği görmüş olduk. Sayar’ a göre: Oluşan bir diğer problem de ‘insanların fayda sağladığı sürece değerli kabul edilip, sağladığı fayda bitince değersiz kabul edilmesi’dir. “Eğer kendinizi yeniden yaratamaz, daha verimli, daha yaratıcı hale gelemesiniz, siz de her an öneminizi yitirebilirsiniz. İşte her şeyin mübah olduğu bir dünyada yeni bireyciliğin etkisinde kalan ‘kendini yaratma’ tehlikeli bir maceraya dönüşüyor. Tüm bunlar da modern bireyin ruh sağlığını zorluyor.”(Sayar, 2017:132)

Görülmektedir ki buradaki problem de insanın değersizleşmesidir. Bu konuda N.Topçu’ görüşleri özetle şöyledir: Şu an topluma en çok zarar veren davranışlardan biri sevgi eksikliğinden kaynaklı ‘insanın değersiz bir varlık’ haline gelmiş olmasıdır. Ancak insanın kendi gibi varlıkların en değerlisi kabul edilen insana saygısızlığı, kendi kendimize verilen bir zarardır, değer düşürmedir. İşte bu durum insanları birbirleri için bir nefret sebebi haline getirir. (2012:133)Halbuki bu konuya İslam’ın bakışı tam ters yöndedir. Çevremizdeki kişiler İslam anlayışına göre başarı için bir engel olarak görülmez aksine onlar başarı için bir nimettir bir fırsattır. Yaran bu konuyu şöyle açıklamaktadır: Kurani Kerimin muhataplarınca kabul edilecek önemli ilkelerinden biri çevremizdeki varlıkların Allah tarafından kullarına birnimet, ihtiyaç durumunda başvurulacak bir kaynak ve destekçi olmasıdır.(Yaran, 2010:235) Bu anlayışın hakim olacağı bir toplumda bireysellikten kaynaklı sorunlara çözüm kendiliğinden ortaya çıkmış olacaktır.

4.2.4.2. Toplumsal Zararları Yönünden

Bireyselliğin fazlaca önemsenmesinin toplumsal yönden yol açacağı zararlarda mevcuttur. Şentürk bu konu da şöyle der: İnsanların düşünce hayatından

Tanrı fikri çıkartıldıktan sonra oluşan boşluğa özne kavramı yerleştirilmeye çalışılmıştır. Böylece Tanrı ile insan(dünya) arasındaki mesafe, “din” yerine “ben” in temsili söylemi ile telafi edilmektedir. (Aktaran Ekşi,2012:53)Bahsedilen bu dönemin cevabı en çok merak edilen soruları ‘Ben kimim? Kendimi nasıl daha iyi bir hale getirebilirim’ sorularıdır. Bu merak Amerikan kaynaklı kişisel gelişim kültürüyle yoğrulan insanlara ‘Ben nesli’ ismi verilmesinin sebeplerindedir. Bu neslin bu adla anılmasına sebep olan en belirgin özellikleri, özgürlüğü ve bireyselliği doğal karşılayıp, bireysel ihtiyaçlarını önceleyerek, kendilerinden memnun olmaya odaklanmalarıdır. Bir diğer özellikleri ise toplumda kabul görmüş olan kuralları gereksiz görüp, toplumun ihtiyaçlarını ikinci plana atma eğiliminde olmalarıdır. Bütün bunların sebebini ise yazar bu nesle öğretilen ‘kendini düşünmek’, ‘sadece kendi olmak’ kavramlarının mantığıyla açıklar. Elbette bunların bir de sonucu olacaktır. İşte sadece kendini düşünen bu nesil kendileri tarafından oluşturulan düşünce ve standartlara uyuyor toplumun örf ve adetlerini ise görmezden geliyorlar.(Twenge, 2009:19 ve 34)

Bireyselleşme, hep kendini önceleme, kendi kararlarını kendi başına verme görüşleri ahlaki konularda da kendini belli etmektedir. Sayar’ a göre; Günümüzde oluşan yeni kavramlardan ‘ahlaki bireycilik’ anlayışı ile bireyler kendi ahlaki yaptırımlarını kendi ihtiyaçlarına göre tayin etmeye başlamışlardır. Bu da hiç şüphesiz ortak ahlaki değer ve kabullerin zarar görmesine sebep olmuştur. Bu durumun topluma yansımaları da Sayar şöyle açıklar: toplumdaki bireyselleşme rüzgarından sonra ‘ahlaklılık’ kişinin kendi kendisine oluşturduğu bir uzlaşıdan ibaret kalmıştır. Bireyler tarafından bu şekilde yapılan ahlaki değerlendirmenin dayanak noktası da ‘kendini tatmin’ olunca da, kişinin kendini başkasına tercih etmesini söyleyen ‘kadim düşünce’ işitilmez olmuştur.(Sayar. 2017:40ve41) Sayar’dan gelen bu eleştiriye benzer bir eleştiri de Batılı yazar Twenge’den gelir. Ona göre nezaket anlayışı ve davranışlardaki çöküşün sebebi tam da başkalarının ne düşündüğünü umursamamak düşüncesinden geçmektedir. Zaten artık gereksiz görülen şeylerden biri de görgü kurallarının insanlara öğretilmesidir (Twenge, 2009:42)İşte görüldüğü gibi ahlakın önemi kendisini toplumsal kurallarda daha çok göstermektedir. Gereksiz görülen kurallar, topluma açıkça zarar vermektedir.

Halbuki Ahlak; birey ve fert olma sorumluluğunun farkında olup başkalarıyla beraber toplumu daha yaşanır hale getirmek isteyen her ferdi ilgilendirir. Beraber oluşturulmuş kurallar toplumda güvenlik duygusunun oluşmasını sağlar. Çünkü insanlar bir sorunla karşılaştıklarında nasıl hareket etmeleri gerektiğini bildikleri gibi, başkalarının nasıl davranacağı hakkında da bilgi sahibi olurlar. (Güngör,1995:18)

İslam'ın bu konuya bakışını belli etmek için Haşr Suresindeki ayet oldukça manidardır. “Daha önce Medine’yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olanlar (Ensar), kendilerine göç edip gelenleri (Muhacirleri) severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir sıkıntı duymazlar. Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile, onları kendi öz canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte böylesiler kurtuluşa erenlerdir.” (Haşr Suresi 59/9)

Bu ve birçok ayet, İslam ahlakının, bencilliğin karşısında durarak toplumsal dayanışmayı gösterdiğinin açık delilidir. İslam Dini, bize -canlı ve cansız- bütün yaratılmışlarla ilgili olarak görev yüklemektedir. İşte yüklenen bu sorumlulukların çok önemli bir bölümünü ise toplumsal vazifeler oluşturmaktadır. (Çağrıcı, (5.cilt) 1994;94ve95)

Bireyselleşmenin topluma vereceği zararı farklı bakış açılarıyla inceleyen yazarlar da vardır. E. Fromm ‘Erdem ve Mutluluk’ isimli kitabında insanın bilinçlenmesiyle oluşan durumları irdeler ve şöyle der; Tabiatın, doğanın bir parçası olan insanın, kendini keşfetmesi, aklının ve hayal gücünün farkına varması insanla doğa arasındaki ‘uyum’u bozmuştur. Tabiatı değiştirme gücünün olmadığını anlayan insan tabiatı aşmaya çalışmaktadır. Bütün bunlar da insanı Allah’ın yarattığı olağan halinden uzaklaştırmaktadır. (Fromm,1994:59) Belki de toplumda meydana gelen problemlerin çıkış noktası ve çözümü bu paragrafta gizlidir. Bu düşünce Allah’ın Şura Suresinde dikkat çektiği durumla benzerlik göstermektedir. “Başınıza gelen her musibet yapıp ettikleriniz yüzündendir, kaldı ki Allah çoğunluğu da bağışlar.”(Şura Suresi 42/30)

Fromm sözlerine şöyle devam eder: Aklın gücünü fark eden insan, bir çıkmaz içine girmiştir. Çünkü aklın etkisiyle devamlı ilerlemek isterken, kazandığı her yeni

başarıyla da belirsizlik ve huzursuzluk haline sebebiyet vermektedir. Cennet ve doğayla irtibatı da zarar gören insan cevapsız soruları da kendi bilgisiyle cevaplamak zorunda kalmıştır. (Fromm,1994; 60) Modern insanın akli tek genel geçer doğru olarak görmesini eleştiren Duman bu durumun oluşturduğu olumsuzlukları şöyle anlatır: Her soruyu akılla çözebileceğine inanarak akli tek ölçü olarak kabul etmek aslında en büyük akılsızlıktır. Akli tek genel geçer ölçü kabul etmek insanı hataya sürükleyebilir. Çünkü her şeyin açıklaması akılla yapılamayacağı gibi, sadece akılla algılanamayacak şeyler de vardır.Yazar sözlerine şöyle devam eder: “Nitekim bir akıl çağı olarak 20.yy, aynı zamanda en büyük savaşların ve insan kıyımlarının yaşandığı, sefaletin ve yoksulluğun baş gösterdiği trajik bir çağdır.” (2014;17)

Yukarıda anlatılanları özetlemek gerekirse bireyselleşme ilk olarak toplumun bağlarına zarar vermekte, ikinci olarak da bireyselleşme insanla- doğa arasındaki ahengi bozmaktadır. Halbuki yukarıda paylaşılan ayetlerden de anlaşılacağı üzere zarar gören her iki durum da Allah tarafından

4.2.4.3.Eğitim Yönünden

Kendini fazlaca önemsemenin, kendini merkeze koymanın ‘eğitim’ yönünden zararlarını inceleyen yazarlar da vardır. Bu konuda Twenge şöyle der; Bireyselleşmenin etkisi kendini eğitim alanında da göstermiştir. ‘Katılımcı öğrenci’ anlayışıyla eğitimde de temele alınan öğrencini karşısında, önceden ‘otorite’ olan öğretmenin adı ‘kolaylaştırıcı’ oldu. Kullanılan metodlarda değişti.‘Sınıf sunumları, grup projeleri, işbirlikçi öğrenme ve uygulama yaparak öğrenim iyice yaygınlaştı. Böylece kendi öğrenim sürecinden de sorumlu olduklarını fark eden öğrenciler kendi kendilerinin otoritesi oluyorlar. (2009:47) Bireye verilen olanakların bu kadar çoğalması ise yeni kavramların ortaya çıkmasına da neden olmaktadır.

Kişisel gelişimle ortaya çıkan kavramlardan biri de ‘özel hissetmektir’. Bu kavramın eğitimdeki anlamı ise ‘koşulsuz onaylama’ dır. Bu her koşulda öğrencinin kendinden memnun olması anlamındadır. Ama burada eleştirilen nokta, koşulsuz onaylamanın öğrenci de davranış değişikliğine, derslerdeki başarısına bağlı olmamasıdır. Ancak kendinden memnun olmak herhangi bir sebebe bağlanmadığı için bu çocuklar, ‘Benlik’ kavramıyla erken tanışmış olmaktadır.Ayrıca son

dönemlerde çocukların çok fazla eleştirilmesine karşı olan bir görüş de hızla yayılmaktadır. Bu görüşü kabul edenler, çocukların yanlışlarını, kendilerine olan saygıları azalmasın diye düzeltmiyor. Ve artık öğrencilerden “yeni bir şey öğrenmek, hedef koymak, kişilik geliştirmek ve topluma uyum sağlamaya çalışmak yerine; kendilerini iyi hissetmeleri, eğitime hazır olmaları bekleniliyor.” Peki bütün bunlar beklenen sonuca ulaşmayı kolaylaştırıyor mu diye bakıldığında yazar’ ın cevabı olumsuz oluyor “küçük yaşta yüksek dozda tanıştıkları ‘özgüven’ onları ‘alınan, eleştiriyi kabul etmeyen, başarısızlığın sorumluluğunu alamayan, kaba davranıp, işbirliğinden kaçan’ bireyler haline geliyorlar. Çünkü, başkalarının fikirlerine değer vermeyip, iç dünyalarının mükemmelliğine inanırlar. Twenge; “özellikle Amerika’ çok önemsenen, ‘öz saygı’ nın gençleri suç işleme vb kötülüklerden ve zenginlik düşkünlüğünden korumadığını” belirtir ve aslından ‘Öz saygı’ nın etrafımızdakilerle kurduğumuz ilişkilerle kazanılabileceğini, belirtir (Twenge, 2009:82ve93 arası ve 130)

Karşımıza çıkabilecek bir diğer problem de istedikleri hedefe ulaşamayan öğrencilerin durumudur. Twenge’ nin konu hakkında fikirleri de şöyledir. Herhangi bir alanda başarısız olan öğrenci kendini kötü hissetmek yerine, yeniden denemeye yönelmelidir. Çünkü bazen başarısızlık hissi ve yeniden denemek tetikleyici olabilir. Böylece nedensiz yere kendinden memnun olmak yerine, yaptığı mücadele ve yeni bir şeyler öğrenmeyle ‘öz saygı’ yı kazanmış olacaktır(Twenge, 2009:94 ve 95)

Yenilgiye uğramanın, başka alanlara yönelmenin özsaygıyı tekrar kazanma konusunda yardımcı da olabilir. Yazar kişinin bunu fark etmesinin ona kazandıracak faydaları da şöyle açıklar. “Ayrıca herkesin farklı alanlara ilgi ve yeteneği vardır. Akademik başarı sağlayamayan veya atletizmde iyi olmayan çocukların resme, müziğe ilgisi olabilir. Arkadaş canlısı ve yardımsever olabilir. Çocuk eğer kendinden memnun olacak şekilde bir alanda yeteneğini fark ederse, öz saygısını da bir temele oturtmuş olur. Bireyin hiçbir şey yapmadan kendini mükemmel bulması, tembelliğe sevk edici bir etkidir. Ancak sınır iyi ayarlanmalı, bireyin kişisel değeri iyi not almak gibi dışsal faktörlere de bağlanmamalıdır.” (Twenge, 2009: 95)

Öğrencilere kazandırılacak ‘özdenetim, sabredebilme ve denemeye devam etme yeteneği’, yaşamın sizin için hazırladıklarınızı kendinize fazladan beslediğiniz öz saygıdan daha çok yardımcı olur. Çünkü yapılan araştırmalarda da görülmektedir ki kendi kendini kontrol edebilen çocuklar, akademik anlamda daha kalıcı başarılar elde ediyor. Ancak gereğinden fazla olan ‘öz saygı’ ise hayatın zorlayıcı gerçekleriyle karşılaştığında, hiç ummadık problemlerin oluşmasına sebebiyet veriyor. Yazara göre gerçek hayat karşılaşılmaması muhtemel pek çok problem ile iç içeyken gençlere ‘kendinizi başkalarıyla kıyaslamayın’, ‘kendinize inanın’ tarzındaki tavsiyeler gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü oluşmuş dünya düzeninde yeni bir okula kayıt yaptırma esnasında ya da bir iş başvurusunda herkes muhakkak başkalarıyla karşılaştırılıyor. Bu tarz tavsiyeler ilk başta fayda sağlayacak gibi görünse de işler umdukları gibi ilerlemediğinde kendilerini korumaya bir yardımcı bulamayabilirler. (Twenge, 2009:96 ve 121)

Bireyselliğin ön plana çıktığı durumda ortaya çıkabilecek problemler bu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Sayar, bu durumun oluşmaması için eğitime katılması gereken ruhu şöyle anlatır; Eğitim eğer şefkat ve merhamet duygularından beslendiği takdirde, kendi dışındaki için de mesuliyet hissedebilmeyi, onun da ilgi, iyilik ve adaleti hak ettiğini kabullenmeyi beraberinde getirir. Çünkü başkasının iyiliğinden kendisini sorumlu hissetmek başkasını önemsemek, çocuklara verilebilecek en büyük değerdir. (2007; 65)Çünkü, İbn Miskeveyh şöyle der; İyilikte bulunan, iyilikte bulunduğu kimseyi gerçekten sever, ondan bir yarar beklemezse gerçek sevgi oluşur. İşte uzun süre iyilikle beslenerek oluşan sevgi, emek verilerek kazanılan şeyler gibi değerlidir. Emek verilerek kazanılan şeylerin sevgisi ise daha fazladır, onlar daha çok korunurlar.(İbn Miskeveyh,2013:173)

Ve şu hikaye bu olumsuz durumların yaşanmaması için güzel bir örnektir: Afrika’da çalışan bir antropolog bir kabilenin çocuklarına bir oyun oynamayı önerir ve ağacın altına koyduğu meyvelere ilk ulaşanın ödülü kazanıp meyveleri yiyebileceğini söyleyerek ‘Haydi, şimdi başla! Birinci olan alacak!’ der. O an bütün çocuklar elele tutuşup, koşarlar ve ağacın altına beraber varırlar ve hep beraber meyveleri yemeye başlarlar.Antropolog neden böyle yaptıklarını sorduğunda ise cevap oldukça ilginçtir.

-Biz ‘ubuntu’ yaptık: Yarışsa idik, yarışı kazanan bir kişi olacaktı. Nasıl olur da diğerleri mutsuzken yarışı kazanan bir kişi ödül meyveyi yiyebilir? Oysa biz ubuntu yaparak hepimiz yedik.

Dünyanın kendi etraflarında döndüğünü düşünen çocuklara ‘Öz saygı’, ‘kendine inan’, ‘mükemmelsin’ gibi kavramların, zaten çok fazla vurgulanması onların ‘ego’larını daha da şişiriyor. Dönemsel özellik olarak zaten benmerkezci bir tavır sergileyen bu çocukların egolarını şişirmek ‘narsisizmin’ ilk temel taşlarını koyabilir. (Twenge, 2009;97)

4.2.4.4. Narsistik Özellikler Yönünden

Narsizim ilk olarak Amerika da baş gösterdiğini söyleyen yazar, bu konuyla alakalı şöyle söyler. Narsizim Amerika’dan çıkarak ölümcül bir virüs gibi nesilde nesile yayıldı. Önceden -eğitim yolu ile- dini liderler, çevre ve aile tarafından tevazuve terbiye duyguları ile ego ve kibir kontrol altında tutulurdu. Ayrıca önceden toplumda bulunan kuvvetli bağ ile herkes birbirini olduğu gibi kabul eder, hoş görürdü. Kimse kimseyi etkilemeye çalışmaz, dışsal sunum önemsenmezdi. Ancak dost canlısı ve mutlu çocuklar yetişme iddiasında bulunan narsizim, benmerkezci, narsist gençlerin yetişmesine yardımcı olmuştur. (Twenge ve Campbell, 2010; 68ve69)

“Narsisizm, psikologların tamamen olumsuz olarak kabul ettikleri kişilik özelliklerindedir. Narsistler kendilerine fazlaca odaklanıp diğer insanların bakış açılarını anlamaya yanaşmazlar. Ayrıcalık hak ettiklerini düşünür ve diğer insanlardan üstün olduklarına inanırlar. Bu da onların başkalarından farklı bir muamele beklmelerine sebep oluyor. İşte bu bakış açısı toplumsal birliğe zarar verdiği noktadır. Bunun sonucu olarak da narsistler, ilişki yaşamaları zor ve birlikte çalışmanın da sorun yarattığı kişilerdir. Ayrıca narsistlerin cümle kalıpları ise şöyledir “İnsanları kullanmak çok kolay”, “İnsanların benimle ilgilenmesini bekliyorum”, “Hak ettiğim saygıyı görmek istiyorum” vb. (Twenge, 2009;97 ve 99 veTwenge ve Campbell, 2010; 319) Bu konuda Özbek şöyle söyler: Bugün görülmektedir ki insanların birbirlerini sevmemelerinin başında ‘hakların gasbedilmesi’ gelmektedir. Halbuki Hz Muhammed’in bu konudaki ikazı oldukça

dikkat çekicidir. “Ben ancak bir insanım. Siz bana bazı davalarla geliyorsunuz. Belki biriniz delilini diğerinden daha güzel ifade eder ve ben de ondan duyduğuma göre onun lehine hüküm vermiş olabilirim. Bu şekilde kime kardeşinin hakkından bir pay vermişsem onu almasın. Zira bu takdirde ona ancak bir ateş parçası vermiş olurum.(Buhâri, Ahkam, 20). Yazara göre, toplumda ancak birbirlerinin haklarına saygı gösteren insanlar arasında sevgi oluşabilir. (Özbek, 1994: 91-92)

Narsist öğrencilerin bir diğer özelliğini de şöyle anlatır yazar; Narsist öğrenciler, öğretmenlerine bile saygı duymayıp, yüksek not alabilmek için uğraşmanın gereksiz olduğunu düşünüyor. Çünkü ‘not’ da dahil, her şeye istemeleriyle ulaşacaklarına inanıyorlar. Ancak narsisizm etkisi sadece notlarda kendisini göstermiyor. “Birçok araştırma narsistlerin aşağılandıklarında ya da reddedildiklerinde etrafa saldırdığını ortaya koymaktadır.” (Twenge, 2009;100)

Birçok yönden tevazu, narsisizmin tam tersidir. Tevazu kötü bir şeymiş gibi yorumlayıp ‘küçük düşme’ ile aynı görenlere rağmen tevazu aslında ‘güç’ demektir. Tevazuda insanın kendisini olduğu gibi görmesini sağlayacak gerçek dost ve aile üyelerinin etkisinin yanı sıra din etkisi görülmektedir. “Mütevazi insanlar, etraflarıyla daha ilgilidirler. Çünkü benliğinizi şişirmedığınız zaman çevrenize zaman ayırmanız için daha çok vaktiniz olacaktır.”(Twenge ve Campbell, 2010; 385)Tevazunun bir diğer faydası ise sevgi ve muhabbete imkan verip, insanlar arasında sayılıp sevilmeyle sağlanmasıdır. (Akseki, t.y. 209). Tevazunun Kuran-ı Kerimdeki ifade ettiği anlama(Lokman Suresi 31/18) baktığımızda ise, Allah’ın tevazu sahiplerini sevdiğini anladığımız gibi, tevazu sahiplerinin de toplum tarafından sevilip kabul edileceğini anlıyoruz. (Karaman ve vd. 2008, 338) Çünkü tevazu sahiplerinde bulunması gereken bir özelliği de şu Hadis-i Şeriften anlamaktayız. “Yeryüzünde yükselttiği her şeyi alçaltmak Allah üzerine bir haktır”. (Buhâri, Rikak: 38) Hadisten anlaşılıyor ki hayattaki hiçbir şey -başarı, zenginlik-devamlı ve kalıcı değildir. Bugün iyi olan, başarının zirvesinde olan yarın bu pozisyonunu kaybedebilir. İşte bunları anlayan kul başarısıyla gururlanıp etrafındaki insanları incitmez. Çünkü elde edilen hiçbir başarı elimizde kalıcı değildir.(S. Duman, 2017: 99-100)

Hak iddia etme, özel muamele bekleme fikirlerinin yanlış olduğunu belirtmek için Hucurat Suresindeki ayet de delil olarak kullanılabilir. “Ey insanlar Allah katında en değerli olanınız O’na itaatsizlikten en fazla sakınandır.” (Hucurat Suresi, 49/13) Bu ayet gerçek üstünlüğün neye göre olduğunu anlatması yönünden dikkat çekicidir.

4.2.5. Kendini Beğenme- Kendine Güvenme Kendi Görüşlerini Kabul Etme

Kişisel gelişim kitaplarında her insanın kendine güvenmesi, kendine güvendiği takdirde istediği her şeyi yapabileceği fikri yoğun şekilde işlenmektedir. Örnek olarak: “İnanın gerçekten inanın, bir dağı yerinden oynatabilirsiniz, bunu yapabilirsiniz. Pek çok insan dağı yerinden oynatabileceğine inanmaz. Bu nedenle pek çok insan bunu denemez.”(Schwartz, 2010; 4) Benzer bir cümle, Savaşmadan Kazanmak kitabından da geçer. Kirscher şöyle der “... Düşünen ve kararlarını veren benliğim, bir yumruğumla bir tahta parçasını delip geçeceğime dair bir karara varmışsa, bu işin gerçekleşmesi bir an meselesidir. (1995;179)

Yazara göre savaşmadan kazanma becerisini tam anlamıyla kavrayıp ele almak isteyen birinin şu noktaya ulaşması beklenir: “Ben bir tek kendime inanır, kendime güvenirim. İşte bu yüzden de başkalarının güvenine ihtiyacım yoktur. Basit gibi görünen bu karar, size özgürlüğünüzün kapılarını açacaktır. ‘Kazanan’ için bir tek gerçek söz konusudur; kendi gerçeği. Diğerleri onu zerre kadar ilgilendirmez. Bunu yanı sıra o da başkalarına kendi gerçeklerini kabul ettirmeye çalışmaz. Başkalarının tasdiğine de onayına da ihtiyacı yoktur kazananın. İşte bunun için tüm enerjisini ve zamanını kendi başarıları için saklar, boşa harcamaz. Böylece ‘Ben kendi kendimin gerçeğiyim’ ilkesini de gerçekleştirmiş olur. (Kirscher,1995;112,205 ve 207) Yazarlar bu konuda ki görüşlerine şunları da ekler: “Davranışlarımızdaki serbestlik, kendi kararımıza göre çizdiğimiz ve içinde kendimizi güvende hissettiğimiz bir sınırlama ile belirlenmiş olmalıdır. Kendi mutluluğunuza giden yolu, başkalarında ve onların tavsiyelerinde aramayın, kendinizde bulun. Her şeyden önce kendiniz için en doğru olan şeyi yapmamız, yani ne istediğinizi bilmeniz ve ondan da kaçmamanız gerekir. Doğru olduğuna inandığımız şeyi yapmalıyız. Bazı kişilerin bundan hoşlanmayacağını bilsek bile yolumuzdan ayrılmamalıyız.” Kirscher

kitaplarını yazma amacının, okuyucuların hayatlarını istedikleri gibi yaşamalarını tavsiye etmek için olduğunu söyler. (Kirscher,1994;24, 220,221 ve304)

Kişisel gelişimin eğitimde kullanılabilecek olumlu yönlerinde de işlendiği gibi, insanların kendilerine inanmaları başarı için önemlidir. Ama kendine inanmanın bir sınırı olmalı ve kendine inanmak doğru anlaşılmalı. Dökmen'e göre insanın değerini olduğundan daha düşük veya daha yüksek algıla durumunda başarılı olmak zordur, hatta imkansızdır. Başarı için insan değerini/ gücünü mümkün olduğunca gerçeğe yakın algılamalıdır. (Dökmen, 2016:115) Çünkü, aşırı güven - zaten yapabilirim anlayışı- yapılması gereken şeyleri erteleyip görev ve sorumlulukları zamanında yerine getirememeye sebep olabileceği gibi, kendini beğenip hırslanmaya da sebebiyet verebilir. Ayrıca konuyla ilgili cümleler dikkatlice incelendiğinde yine bireysellik vurgusu ortaya çıkmaktadır. "Her şey olabilirsin", "Düşlerini izle" ya da "Hayallerinden asla vazgeçme" gibi cümleler 'Ben Nesli' nin ana dilinin bir parçası olarak kişisel gelişimle yakından alakalı. (Twenge, 2009; 114)

Bu noktada Dökmen' in görüşleri oldukça önemlidir. Yazar olumlu bir niyet barındırır gibi görünen bu düşünceleri farklı bir bakış açısıyla inceler. Her güzel şeyin hayra da şerre de kullanılabileceğini söyler. Bu nokta da akla, kişisel gelişim ekolünün, görünen bazı yararlarının yanı sıra bazı gizli amaçlarının olup olmadığı düşüncesini akla getirir. (2016; 73) batıdan da aynı gizli niyeti araştıran yazarlar vardır. Kendini beğenmek Kendinize inanmak bunlar iyi hislerdir. İşte kişisel gelişimle ilgili bu fikirler iyi niyetle başladı. Yaşamlarımızı iyileştireceği inancıyla yola çıkan kişisel gelişiminin asıl niyeti toplumda sebebiyet verdiği sorunlarda kendini belli etmektedir.(Twenge ve Campbell, 2010: 35-36)

Türkiye'de kişisel gelişimin önemli öncülerinden kabul edilen Dökmen ortaya ortaya attığı sorularla bu konuyu işlemeye devam eder. Bu sorularda kişisel gelişimin tartışmasız bir şekilde yararlı olup olmadığını ve kendi içinde birtakım çelişkiler barındırıp barındırmadığını cevaplamaya çalışır. Ona göre kişisel gelişimden faydalanarak aynı iş yerinde yoğun tempoda çalışan ve benzer özellikleri ve benzer hedefleri olan kişileri geliştirmeyi hedefliyoruz. Böylece onları 'bireyselleşmiş, farklılaşmış' kişiler haline getirmeye çalışırken, aslında onlardan

başarılı bir ekip çalışması da bekliyoruz. Ona göre bu durumun bir çelişki olup olmadığı bilinemez bir olgudur. Belki de insanları hem bir ağaç gibi tek ve hür, hem orman gibi kardeş yapmak mümkündür. (Dökmen,2016;73)Ancak aynı ortamda çalışan bu kişilerin daha başarılı olmak için diğerlerini arkada bırakması gerekmektedir. İşte bu nokta aslında çelişkiyi gösteren bir ayrıntıdır. Ayrıca toplumda baş gösteren problemlerden de anlaşılmaktadır ki bireyselliğe ve bireyin benzersizliğine yapılan vurgular toplumdaki birliğin yara almasına sebep veriyor. Bu konuda Covey de eleştirel bir bakış açısı getirir ve şöyle der Ne yazık ki artık toplumda kabul gören anlayış bağımsızlığı tahta çıkarıyor. Bu bağımsızlık anlayışı hem bireyler hem de toplumsal hareketin ulaşmaya çalıştığı bir hedef oldu. İnsanların kendilerini geliştirmelerini hedefleyen birçok kaynak, iletişimin, ekip çalışmasının ve işbirliğinin hiç önemi yokmuş gibi, bağımsızlığı ön plana çıkarıyor. (2002;47)

4.2.5.1. Kibre Neden Olması Yönünden

Kişisel gelişim eğitimi alan kişilerin kişilik düzeyleri, eğitim seviyeleri, hayata bakış açıları kişisel gelişim öğretilerinin sonucunu belirlemektedir. Çünkü bireye yapılan bu kadar övgünün, yüceltmenin ‘Kibre’ sebep olması oldukça kolaydır. Allah’ın kibirli olanları sevmemesinin, kibr’in ahlakı bir kötülük olmasının, arka planındaki gerçek şudur; Allah her insana kabiliyet ve nimet vermiştir. Ama insanın kibirli olması verilen imkanları, olay ve olguları yanlış anlamlandırması demektir. Anlaşılmaktadır ki adeta gizli bir şirk olan kibr hem insanın sahip olduğu nimetlerin gerçek sahibini bilmemesi, hem de kendini tanımaması demektir. Sonuç itibariyle kibir, inanan insanın inancına ters düşen bir durumdur. (Kılıç,1995;134)

Kılıç kibir’in neden gizli bir şirk olduğunu ise şöyle anlatır. İslam’ın inanç sisteminin temelinde bulunan tevhid akidesi gereği, her şeyin gerçek sahibi bizzat yüce Allah’tır. Allah’ın her şeyin sahibi olması; hem her şeyin yaratıcısı olduğu gerçeğini hem de dünyadaki düzenin bütünüyle Allah’ın kontrolünde olduğu gerçeğini ifade eder. Böyle bir inanç sistemine sahip olan insanın kibirlenmesi, her şeyden önce inancında samimi olmaması demektir. İşte bunun için kibir’in din dilindeki adı ise münafıklıktır.(Kılıç,1995;135) Günlük ilişkilerde bile hilm’den güzel ahlaktan ayrılmamayı tavsiye eden İslam Dini’ nin kibri kabul etmesi

düşünülemez. Kur'an-ı Kerimde kınanarak bahsedilen 'yeryüzünde dolaşırken burnu yüksekte olan, 'göğsü kibirle şişip inen', 'sesleri kulakları tırmalayan', 'düşüncesizlik ve tahkir edici tavırlar ile fakiri ve zayıf ezenler' kibre ait özellikler taşımaktadırlar.(İzutsu, 2005;195) Bu konuyla ilgili bir hadis şöyledir; “ İzzet ve ululuk sıfatları benim güzel vasıflarımdır. Kim bu vasıflarda bana ortak olmaya çalışırsa, ona azap ederim” (Buhari, edebulmüfred 552)

Kibir konusu İslam âlimlerince dikkatlice incelenmiş bir mevzudur. Pazarlı ise bu konunun toplumsal yönüne dikkat çekerek, Kibirli adamın bir çeşit ruh hastası olduğunu söyler. Aslında bundan daha da önemlisi kibir duygusu, eşitlik prensibine aykırıdır. Bütün müminleri kardeş yani eşit sayan İslam Dini' ne rağmen, kibir insan başkalarını kendine saygı göstermeye mecbur kişiler olarak görür. Bu da kendini herkesten üstün görme duygusuyla sonuçlanan bir yolun ilk adımıdır. (Pazarlı,1972; 295) Bireysel olduğu kadar toplumsal zararları da olan kibir hastalığından kurtulmak için verilen tavsiyeler şöyledir: “Kibrin sebebi kişinin kendindeki ilim ve kemal gibi özellikleri bilip, başkalarındaki bu özellikleri kabul etmemesinden kaynaklanır. İşte buda gurur ve büyüklenmeyi ortaya çıkarır. Bu durumdan kurtulabilmek için de çevresindeki insanlardan ve daha öncekilerden güzel ahlak ve yüksek meziyetler ile donanmış kişilerin övülen bu yönlerini idrak ederek, onları kendisine örnekmalıdır. Böylece kendi kusurları fark eder, bu kusurların sebeplerini düşünür,örnek aldığı kişilerin güzel huylarını kazanmaya çalışır. (Kınalızade, trhsz;184-186) Zaten tavsiye edilen bu durum Hz Muhammed'in hadislerinde de yerini bulmaktadır. Hz Muhammed şöyle buyurmaktadır “Hayat şartları sizinkinden daha aşağı olanlara bakınız; sizden daha iyi olanlara bakmayınız. Bu, Allah'ın üzerinizdeki nimetini hor görmemeniz için daha uygun bir davranıştır.” (Müslim, Zühd 9)

Allah-u Teala Lokman Suresi 18. Ayette şöyle buyurmaktadır: “Gurura kapılarak insanlara burun kıvrma, ortalıkta çalım satarak yürüme; unutma ki Allah gurura kapılıp kendini beğenen kimseyi hiç sevmez”(Lokman Suresi 31/18) Akyürek Allah'ın tarafından sevilmeyen kibirli insanın bir diğer özelliğinin de başkalarını düşünememek olduğunu söyler. Çünkü kibirli insan, empatiden yoksundur. Vicdanının ve yaratılmışların sesine sağır kalarak kendini herhangi bir şeyin yerine koyamayan bu insan başka bir yaşam tarzı, davranış biçimi bilmez, işte buda

etrafındaki diğerk insanları anlamamasına neden olur. (Akyürek, 2008;195) Ancak herhangi bir incelemeye tabi tutulmadan okutulan kişisel gelişim kitaplarında tam da bunların tersi görüşlere yer verilir. Bu görüşler şu şekilde özetlenebilir: Kendi güçlerinizi ortaya çıkarmaya çalışın. Neyi bekliyorsunuz, kendiniz için çalışıp, kazanın. Bırakın başkaları için savaş vermeyi artık. İyiliksever, gönüllü ve ufak bir çıkarı bile amaçlamayan yol göstericilere gelince, artık onlara veda etme zamanı gelmedi mi sizce? (Kırscher, 1995;159ve160)Akyürek ise kibrin gözünde perde vardır kördür diyerek şöyle bir açıklama getirir; Başkalarını düşünmek, başkasının yerine kendine koymak; zulmü ortadan kaldırır, merhamete sebep verir ve rahmete ortak eder. (Akyürek, 2008;195)

Alemlere rahmet Hz Muhammed'in kibir konusuyla ilgili hadisleri de konunun önemini göstermesi yönünden önemlidir. Allah Rasûlü bir hadisi şeriflerinde şöyle buyurdu: “Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez.”(Müslim, İman 147)

4.2.6. Şartlara Göre Davranmak ve İnsanları Etkilemek

4.2.6.1. Kişisel Çıkarlar Yönünden

Ahlak eğitimi açısından tehlikeli bir yaklaşım daha vardır. Kişisel gelişim kitaplarında, ‘Şartlar neyi gerektiriyorsa ona göre davranmak ve insanları etkilemek için ne yapılması gerekiyorsa onu yapmak’ tavsiye edilir. Yani başarıya ulaşılabilmek için yalan da söylenebilir, insanları etkileyici yollar da kullanılabilir. Bu konuda yazar ‘En iyi çözümün yalan söylemek olduğu ortaya çıkınca yalan söyleyebilmek başarıyı getirecektir’ (Kırscher,1995;61)der.

Peki nedir Kişisel gelişimci yazarları bu noktaya kadar getiren? Bu sorunun cevabını Özdemir şöyle anlatır. “Giderek artan rekabet ortamında toplumsal hayatta ve özellikle iş hayatında bireylerin başarılı sayılıp, hedeflediği sonuca ulaşabilmesi için yeteneklerinin, ilgilerinin ve iletişim becerilerinin geliştirmesi tavsiye edilmektedir. Başarı ve performans için iletişim olgusunun bu kadar önem kazandığı bu dönemde günlük hayatımız da iş hayatı gibi önem kazanmıştır. Bu mantık sonucu, iletişimde ki samimiyetimiz sorgulanabilecek hale gelirken, sevgi/mutluluk

kavramları da performansımıza bağılı kabul edilmiştir. Yani kapitalist mantık burada da kendini göstermiştir. (Özdemir,2010:65) Özdemir'in bu eleştirisinde de anlaşıldığı üzere ilişki kurma çıkar sağlamak için kullanılır hale gelmiştir. Bu konuda Avcı'nın görüşleri de zikredilmeye değerdir. "Bugün dünyada en çok ihtiyaç duyulan -insan tipi- ahlaklı insanlardır. Sözle ve fiille kimseye eziyette bulunmama, kendine eziyet edenleri affedebilme, fenalıklara iyilikle muamele edebilme, öfkesini gömebilme, aldatılsa dahi kimseyi aldatmama, doğru yoldan ayrılmama, menfaatini başkalarının menfaatine tercih edebilme vb. Bunlar ahlakın kişide tezahür eden hallerinden bazılarıdır. Bu ahlakı öğretilerin tam tersi olarak ise kişisel gelişim kişiye başkalarını ezip geçme pahasına, menfaati için başarıya ulaşma, karşısındakine suni bir güler yüz ve sempati gösterme, olduğundan daha güçlü görünmeye çalışma gibi davranışları salık vermektedir." (Avcı,t.y:erişim tarihi 20.02.19)

Beden dili, ses tonu gibi konularda uyumun eğitim açısından olumlu sonuçlar sağlayabileceği daha önce işlenmişti. Ancak burada eleştirilen ise insanları kandırıp, sadece etkilemeye çalışarak sonuca gidilmeye çalışılmasıdır. Çünkü bu davranış kişiler arası ilişkiye zarar verebilecektir. Karşımızdaki insanla beden dili, ses ve sözcük kullanımında bütünlük kurmak, sanki karşımızdakini anlıyormuş gibi davranmak kandırma ortamı ve güvensizlik duygusunun gelişmesine sebebiyet verebilir. Akyürek'ün bu konudaki görüşleri şöyledir; Ayrıca 'dil uyumunda' "NLP tekniklerini bilen bir kişi karşısındakine 'Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz, siz ne önerirsiniz, benim yerimde olsanız siz ne yapardınız?' Sorularını sordukça ona değer vermiş gibi görünüyor. Böylece kişinin düşünce ve fikirleri öğrenilmiş oluyor. Ve cevap verenin cevabına göre düşünce sistemi, zekası, kişilik zaafları tespit edilerek satış stratejisi planlanıyor."(2008;121) Bu senaryo olumlu gibi görünse de karşıdaki kişinin kaybetmesine sebep olabilir. Ayrıca bu konuda Covey'in görüşünü de paylaşmak da fayda var : "Empatiyle dinlemekten kastım, 'aktif' dinleme ya da 'ayna tutarak' dinleme teknikleri değildir. Bunlar temelde diğerinin söylediğini mimiklerle yinelemek anlamına gelir. Bu tür dinlemenin temelinde karakter ve ilişkilerden kopuk bir beceri vardır ve bu dinlenen kişiye hakaret sayılır. Bu davranış ayrıca esas olarak otobiyografiktir. Bu teknikleri uyguluyorsanız, esas etkileşimde otobiyografinizi karşısındakine yansıtmazsanız bile, dinleyiş nedeniniz

otobiyografiktir. Karşınızdakini yineleyerek dinlerken, amacınız yanıt vermek, kontrol altına almak ve muhatabınızı ustalıkla idare etmektir.”(2002; 255)Eleştirilen tavır huy olarak kazanan insanlar kendi doğrularının olmadığı bir kişilik yapısına bürünebilirler. ‘Çevre’ ve ‘o an’ hangi davranışı gerektiriyorsa o şekilde davranıp insanları etkilemek için, o insanların zaaf noktalarını kullanmayı öğrenebilirler. İşte bu durumun toplumda meydana getireceği güvensizlik halini bireyselliğin olumsuz etkisiyle beraber Sayar ‘Yavaşla’ isimli kitabında şöyle anlatır: “İnsanın kendini tavaf eden bir hacı olduğu bu dönemde, ilişkiler de kısa ömürlü ve yüzeysel, sadakat ve diğerkamalık mumla aranır bir hal aldı. Güven aşınıyor. Sadece kendi benliklerini referans alan insanlar, bir diğerine şüpheyle bakıp; ‘beni kullanmak istiyor olabilir mi?’, ‘Beni sömürerek kendine menfaat sağlayacak olmasın’ tarzı şüpheler içerisinde. İşte bu korkular dostluk ve dayanışmanın da altını oyuyor. (2007:130)

4.2.6.2. Önemli Biri Gibi Görünmeye Çalışmak Yönünden

İnsanları etkilemek için tavsiye edilen bir diğer görüş de önemli bir insan gibi görünmeye çalışmaktır. Bununla ilgili fikirler şöyledir: Önemli biri gibi görününböylece bu önemli düşünmenize katkı sağlar. İnsanlardan kabul görmek istiyorsanız kendinizi karşınızdakilere gösterişli bir şekilde takdim etmelisiniz. Bir kişinin görünümü kesinlikle konuşur. Görünümünüz cesaretli olduğunuzu ve kendinize güven duyma özelliklerine sahip olduğunuzu söylesin. İyi giyinin ki görünümünüz olumlu şeyler söylesin. Böylece insanlar hakkınızda şöyle desin; Arayıp da bulunamayacak kadar önemli, zeki, başarılı ve güvenilir bir kişi. Ama özensiz giyinmiş birinin görüntüsü ise olumsuz şeyler söyler.Sıradan, özel bir ilgi hak etmiyor, işleri yolunda gitmeyen dikkatsiz, verimsiz ve önemsiz biri.(Schwartz, 2010; 119 ve 133)Bu ve benzeri cümleler kişisel gelişim kitaplarında kendisine bolca yer bulmaktadır.

İnsanların kıyafetlerine dikkat etmeleri kendi değerlerini gösterebilmeleri açısından oldukça önemlidir. Ve gerçekten de giyim ve kuşam toplumda bir yere kadar belirleyici bir rol da oynar. Ancak kesinlikle en önemli ve tek belirleyici hele ki kişisel gelişimde yüklenen anlamla asla aynı değildir. Çünkü insanın giyim-kuşamı asla kişinin güvenilir olduğuna bir delil değildir.Çünkü bir dolandırıcıda toplumda saygın bir yer edinmek için en moda yerlerden giyinebilir, etkileyici

sözcükler kullanabilir. Akyürek tarafından bu durum şöyle özetlenmiştir; Giyim kuşam ve seçilen kelimeler gibi şeylerle güvenilir görünmeye çalışmakla, ‘güvenilir olmak’ kesinlikle aynı şey değildir. Çünkü güvenilirlik konusunda Müslümanların örneği Hz Muhammed’dir. Hz Muhammed güvenilir görünmeye çalışmazdı zaten O kendisine el-emin denecek kadar güvenilirdi. (Akyürek, 2008;84)İşte sadece Hz Muhammed’in güvenilirliğini anlamak bile kişisel gelişimdeki –mış gibi davranmanın yanlışlığını göstermektedir.

Eğitim yönü eksik, alanında birikimi olmayan biri bu yöntemle sadece belli bir süre insanları etkileyebilir, ancak gerçekler ortaya çıktığında bu tam bir hüsrana sebebi olacaktır. Bu konuda Batılı Kişisel gelişim yazarlarından Covey sadece giyim kuşamın yeterli olmadığını belirterek şöyle der: Hayat zor ve çetin sınavların olduğu bir düzen üzerine kurulmuştur. Ancak sizin gerçek bir güvenilirliğiniz ve güçlü bir karakter yoksa kişi zor ve çetin sınavların karşısındagerçeklerin yüzeye çıkmasına engel olamaz ve karşınızdakiyle kurduğunuz kısa süreli başarının yerini başarısızlığabırakır.(2002;17)

İnsanları etkilemek için kullanılacak bu yöntemler, onların kandırılmalarına sebep olabileceği için dikkat edilmesi gereken ahlak kurallarıdır. Çünkü İslam ‘doğru söyleme ve doğru şekilde davranma’ konusunda çok hassas davranır. Öyle ki doğruluk İslam Ahlakının temel değerlerindedirvesöylediğiyle yaptığıın, iç alemde yaşadığı ile dışa yansıttığıın bir olması demektir. (Kılıç,1995;50) Allah- u Teala Saff Suresinde şöyle buyurmuştur “Ey iman edenler, yapmayacağınız şeyi niye söylersiniz. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren işlerdendir.” (Saff Suresi 61 2/3) Bu ayetlerde de söylenen söz ile yapılan eylemin tutarlılık içinde olmasının ve insana da yakışanın bu olduğu anlatılmaktadır.(Karaman ve vd, 2008: 332-333)

Kılıç doğruluğun önemi hakkında sözlerine şöyle devam eder: İnsanın insan gibi yaşamasını temel gereklerinden biri de doğruluktur. İnsan doğru ve dürüst davranmayı fayda görmek amacıyla değil sadece insan olmanın gereği için yapmalıdır. (Kılıç,1995;51) İşte tam da bu nokta kişisel gelişimin bakış açısıyla İslam’ın bakış açısının çeliştiği noktadır. “Her ahlaki fazilet gibi doğruluk da, ancak

girilen bir ilişkide ortaya çıkar.” (Kılıç,1995;53)Yukarıda da bahsedildiği üzere konuşma tarzı, giyim kuşam gibi şeylerle karşımızdakini bir süre etkilesek bile ilişkiler esnasında yalan söylediğimiz belli olacaktır. Yazar sözlerine şöyle devam eder: Yalan konuşmak, olmayan bir özelliği var gibi göstermeye çalışmak toplumdaki ilişkilere köklü bir şekilde zarar verir. Çünkü doğru sözlü olmak, ne kadar insanı ve ahlaki bir özellik ise, yalancılık da o kadar gayr-i insanî ve gayr-i ahlakî bir durumdur. Toplumda insanların birbirlerine güven duymaları insanlar arasında iyi ilişkiler oluşması için olmazsa olmazdır. Öbür ihtimalle birbirlerine güven duymayan insanların, sağlıklı bir ilişki kurmaları mümkün olmaz. Toplumda adaletin oluşmasına da engel olacak olan yalan sözlü olmak itimat edilen ve fikirlerine itibar edilen insan olma özelliğini kaybettirir. (Kılıç,1995;127 ve 128)

Ayrıca zengin olmayan insanın önemli gibi görünmek için giyim kuşama, ev eşyalarına vb önem vermesi, hem gösterişe, hem de tüketim toplumunun oluşmasına sebep olmuştur. “Gösteriş, kibirden kaynaklanan tutumun ve samimi olmama halinin adıdır ve ikiyüzlü davranmak demektir.”(Kılıç,1995;138) Peki bu durumun tüketim toplumunun oluşmasına katkısı nasıl olmuştur, şimdi de bunu inceleyelim.

4.2.7.Tüketim Toplumu ve İsraf

Kişisel gelişimi hayat tarzınız haline getirmek ‘seçkin bir yaşam’ oldukça maliyetlidir. Bunun için, kişinin ekonomik olarak yaşamını devam ettirme sınırının üzerine çıkmış olması gereklidir. “Kişisel gelişim yoluyla seçkinleşebilmek için, modaaya ayarlı bir bakış, yeniye ve daha hızlı olana yönelen bir ergonomiye sahip olmak zorunludur.” (Taburoğlu, 2011:175)

Toplumdaki kullan at, modaaya uy, sen de her şeyin en iyisine layıksın söylemleri insanları alım gücü olsun olmasın, aşırı bir tüketime yönlendirmektedir. Bu konuyla ilgili Büyük Düşünmenin Büyüsü adlı kitabının yazarı oğluyla yaşadığı bir örneği paylaşmaktadır. Yazar tarafından normal görünen bu durum aslında tüketime nasıl alıştırıldığımızın çarpıcı bir örneği. “Oğlum bir gün Yalnız Kovboy olmak için çıldırıyordu, ama Yalnız Kovboy şapkası yoktu. Onu başka bir şapkaıyla ikna etmeye çalıştım. Şu şekilde karşı çıktı: ‘Yalnız Kovboy şapkası olmadan o’nun

gibi düşünemem ki.’ Sonunda ikna oldum ve istediği şapkaya kavuştu. (Schwartz, 2010; 118)

Yukarıda ki örnek olaydan da anlaşıldığı üzere artık insanlar kimliklerini, tüketim ve tüketim yoluyla oluşturmaktadırlar. Bu konuda Ekşi şöyle der: Kimlik oluşturmanın bir yöntemi, artık tüketimin şeklinizdir. Modern dönemin insanı kim olduğunu tükettiği şeyler aracılığıyla belirlemektedir.(2012:62)

Köse; modern dönemde, ekonomik gelişmelerle beraber gelen ‘sahip olma’, ‘edinme’ duygusunun bir tatminsizlik getirdiğini belirtir ve sözlerine şöyle devam eder: İnsan artık ihtiyacını karşılama yeterli bulmamaktadır. Gözünü yükseğe çevirmiş, hep daha fazlasını istemektedir. Ancak bu istediğini ulaşmak da bireyi mutlu etmemektedir. İşte özünü unutup, insanın kendisi olmayı ihmal etmesi de insanı manevi bir eksikliğe sürüklemektedir. (Aktaran Ekşi,2012; 51)

Ekşi de modern insanın mutsuzluğunun bir sebebi olarak tüketime bakış açımızı görür ve ona göre: Artan çeşitlilik, yaşamın temeline tüketimin yerleştirilmesi, tüketimin yaşam tarzımıza ve kimliğimize yansması, ama yine de baş gösteren ‘tatminsizlikler’ ve ‘kimlik sıkıntıları’ modern toplumun en temel sorunlarından.”(2012; 51) N.Topçu da tüketim çılgınlığının sebep olduğu ruhsal durum hakkında Ahlak Nizamı adlı kitabında şunları söylemiştir: “Asrın başından beri Batı rüzgarlarının memlekete doldurduğu konfor ve lüks düşkünlüğüne kapılar ardına kadar açıldı. Kalpleri zehirleyen medeniyet hayranlığı her yaşta insanı etkilemekle beraber yaratılan yeni ihtiyaçlar insan ruhunun ağırlık merkezini teşkil eder hale geldi ve bu durum insana duyulması gereken sevgi yavaş yavaş yerini eşya ve maddiyata bırakmasına neden olmuştur.(2012:131)

“Eleştirilen bu modern tüketim kültürünün ortaya çıkmasında hiç şüphesiz ki, kapitalizmin, serbest piyasanın ve kitle iletişim araçlarının çok fazla etkisi olmuştur. Hayatın anlamını tükettiği nesnelere arayan, günlük hayatı estetize ederek anlamlı yaşamayı salık veren ve “yarın yok şimdi var “ anlayışını benimseten bir kitle kültürüyle karşı karşıyayız. Deneyim ve arzuya dayalı tüketim şekli kendisinden kaçamayacağımız biricik gerçekliğimiz olmuştur. Nitekim artık modern birey için tüketim, hem sınıfsal göstergenin bir aracı hem de sorunlardan kaçmanın bir yolu ve

yöntemi ama daha da önemlisi ihtiyaç kategorisinin kendisi olmaya başlamıştır.”
(Duman, 2014; 1)

Arzuların tatminine yönelik bu tüketim anlayışı kişisel gelişim öğretilerinde tavsiye edildiği üzere insanlara zengin ve önemli görünmeyi tavsiye ediyor. Böylece diğerlerine benzeyip, ‘değerli olduklarını’ düşüneceklerdir. Bu onların hissettikleri sosyal baskıdan kurtulmalarını sağlayacak. Trendlere uygun, küresel markalar kullanarak çevrelerine ‘biz de sizdeniz’ mesajını yollarlar. İşte bu mesaj gönderme niyeti bile tüketimin toplumsal açıdan analize ne kadar ihtiyaç duyduğunu gösterir.. (Duman, 2014; 3) Yazara göre, ‘haz ve konfor’ için yapılan tüketim, medya ve reklam endüstrisi tarafından desteklenmekte, kutsallaştırmakta ve insanlara ancak sürekli tüketerek mutluluğu yakalayacakları kabul ettirilmeye çalışılmaktadır. (Duman, 2014; 68) Ancak, kapitalizmin akla aykırılığı, maddileştirilmiş biçimiyle ihtiyaçları karşılama tekniği ihtiyaçların karşılanmasını olanaksız hale getirmekte ve bunu insanların imhasına kadar vardırılmaktadır. (Horkheimer ve Adorno, 1995;73) Çünkü modern birey ihtiyaçlarını karşılayamayınca mutsuz olacağını düşünmektedir ve bu düşünce onu gerçekten mutsuzluğa itmektir. İstediklerine ulaşamayınca mutsuz eden bu tüketim çılgınlığının önüne geçmenin yolu ise N.Topçuya göre irade eğitiminin eksikliği, ancak artık bu eğitimin bireylere verilmiyor olması, insanlıktaki düşüşü daha da hızlandırmıştır.(2012:145)İrade eksikliğinin yanı sıra bir diğer eksik de şahsiyet eğitimidir. Çünkü diğerleri yapıyor ben de yapayım anlayışı Müslümanca bir tavır değildir. Çünkü Müslüman şahsiyet sahibi olmalıdır. Hz Muhammed’in Tirmizi de geçen (Tirmizi, el-Birr ve’s-Sıla, 64) hadisinden anlaşılan Müslüman’ın hayatla ilgili -dinine bağlı olarak- kendine ait bir duruşu, kimliği, kararı olmasıdır. Müslüman kimsenin ‘uydusu’ olmamalıdır. (S. Duman, 2017: 92-93)

Bütün bunların ortaya çıkardığı sonuç ise ‘kişilerin sadece kendisi düşünmesi’ dir. Çünkü hazzı, paylaşmak da değil-belki- ihtiyacı bile olmayan şeylere sahip olmakta arayan bir mantık öncelenmektedir. Bu da İslam ahlakında önemli bir yeri olan paylaşma-yardımlaşma-diğerini öncelikleme duygularının körelmesine neden olmaktadır. Halbuki “İslam Medeniyeti öngördüğü toplum modelini yardımlaşma ve insanların kendileri için istediklerini diğerleri için de istemesi ölçüsünde bir

fedakarlık anlayışı üzerine kurmuştur. Öyle ki bu anlayışa göre tüm toplum bir vücut gibidir.” (Şirin,2005:250)

Konunun öneminden de anlaşılacağı üzere İslam ahlakı bu konuda da tavsiyelerini paylaşmaktan vazgeçmeyecektir.

4.2.7.1.İsrafın Yasak Olması Yönünden

“İnsan ihtiyaçlarının sınırsız ve sonsuz olduğu ihtiyaç kavramının bitmez tükenmez arzu ve isteklerle ilintili olduğu ve bu arzulardan birinin karşılanması halinde kişide yeni arzuların uyandığı izaha gerek duymayan bir konudur.”(Arslan,1994;169)İslam’ın hedeflediği toplumda israfa yer verilmez. Ama arzu ve isteklerin tatmini de bir kural çerçevesinde olmalıdır. “Bir de akrabaya, yoksula hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma, zira böyle saçıp savuranlar, şeytanların dostlarıdır. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankördür.” (İsra Suresi 17/26-27 ayrıca bkz 6/41 ve 7/31)

“Bu ayetlerde yemek-içmek, güzel şeyler kullanmak, akrabaya, yoksula ve yolda kalmışa, ihtiyaç sahibine hakkını vermekten yana hükümlerle birlikte israf ederek saçıp savurmaya da karşı bir tavır belirlenmiştir.” Ayrıca, İslam dini, kişinin geliri ve meşru yollarla edindiği birikimi ne olursa olsun harcamalarıyla alakalı lükse düşüp, gösteriş yapmasını kabul etmez. Yani yaptığı harcamaları birikimine bağlı bir serbestlik vermez ve tüketim de de ahlaki ilkeler belirler. (Arslan, 1994; 163-165) İslam da gelişmiş tekamülünü sağlamış olan “ ‘İnsan-ı Kamil’, tümüyle ahirete dönük bir insan modeli değildir. İnsan-ı Kamil, bir denge insanıdır ve daima dünya-ahiret dengesini gözetir. Asla dünyadaki rızkını unutmadığı gibi, ahiret için de durmadan gayret göstermektedir. İşte İnsan-ı Kamil kendini kontrol mekanizması olarak işlev görür. Tüm bunlar “hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için yarın ölecekmiş gibi ahiret için çalışmak” sözüyle formüle edilmiş bir hikmete mebnidir.” (Şirin,2005;217) Halbuki Kişisel gelişim öğretileriyle yoğrulmuş kapitalist düzen bireyi her şeyi hak ettiğine inandırmaktadır. “Bu da bireylerin hiç ölmeyecek gibi adeta dünyaya hakim olmaya çalışmalarına sebep olmuştur. Bunun sonucunda daha çok çalışmak, daha çok kazanmak, daha çok bencillik, yalnızlaşma dışlanma ve soyutlanma gibi patolojik sorunlara yol açmıştır. Tabi ki bu sorunun a çözümü

kendini şifa kaynağı olarak gösteren Kuran-ı Kerim'dedir. Allah “Onlar, inananlar ve kalpleri Allah’ı anmakla huzura kavuşanlardır. Biliniz ki, kalpler ancak Allah’ı anmakla huzur bulur”(Rad Suresi, 13/28) diyerek huzur yolunu göstermektedir. Eğer insanlar Kuran yoluna uyarlar ve yaşamlarını ona göre düzenlerlerse hem bu dünyada hem de ahirette mutlu bir yaşam sürecekler aksi durumda ise iki dünyada da sıkıntılı bir süreç onları beklemektedir. (Köylü, 2011; 7 ve 8)

4.2.7.2. Başkasını Kendine Tercih Edebilme Yönünden

‘Kendime bunu borçluyum’. Modern kişinin en büyük amacı, kendinden en iyi verimi alabilmektir. Bu yüzden topluma karşı sorumluluklarıyla ilgilenmek yerine kendi ihtiyaçlarıyla ilgilenir modern insan ve onun kendi istek ve ihtiyaçlarına bu kadar dönük olması pazar ekonomisinin ekmeğine yağ sürmektedir. ‘*Senin her şeye hakkın var, O arabaya, eve giysiye hakkın var!*’ tarzı yaklaşımlar kişisel gelişim öğretileriyle de desteklenerek bu özgüven duygusu gereksizce şişirilir. Kişisel gelişimde özellikle yapılan bireysellik vurgusunun etkisiyle “Kişinin bireysel ihtiyaçları artık her eylemi meşrulaştıran bir niteliğe dönüşmektedir”, Dikkat edilmelidir ki burada da iş ‘bireysellik’ üzerinden gitmektedir ve İslam’ın ‘başkasını kendine tercih etme’ tavsiyesiyle taban tabana zıt bir durumdur bu. Sayar, “Batı sanayi kapitalizminin geldiği olumsuz nokta yüzünden, insanların başkasını fark etme duygusundan tamamen uzaklaşmış olduğunu belirtir (2017:41-43-46) ve bu durumu şöyle örneklendirir: Kendini düşünmekte ulaştığımız nokta o kadar içler acısıdır ki şehir hayatının yoğunluğunda bir ölüm haberine ya da yaşanan bir acıya kulak kabartır geçeriz, çünkü başımızda acil şekilde çözülmesi gereken bir sürü dert vardır. (Sayar,2006: 23) Ne var ki hadiste de geçtiği üzere “evine misafir götürdüğünde evde sadece misafirine yetecek kadar yiyecek olduğunu öğrenen sahabinin sergilediği tavırla”(Buhârî, Menâkıbü’l-ensâr:10) ‘hep ve önce kendini öncelemek’ uyuşamayacak bir tutumdur. Ayrıca ayette buyrulduğu üzere Allah’ın emri de “kendi canı istediği halde ihtiyaç sahiplerinin gözetilmesidir”.(İnsan Suresi 76/8)

4.2.8. Ne İsterse Ona Ulaşmanın Hakkı Olduğuna İnanmak

NLP'ye göre en önemli soru 'Ne İstiyorsunuz' dur. NLP içimizde var olan bu hedefleri gerçekleştirme meyli, amaç ve anlam arzusu üzerine bina edilmiştir. (Adler ve Heather,2001, s 39)

İnsanın yaptığı her eylemin arkasında bir sebep bulunur. İnsan bu sebebinne olduğunu her zaman bilmemesine karşın, her zaman bir şey ister. Eğer bu böyle olmasaydı, insan davranışı rastgele ve anlamsız olurdu. (O'Connor ve McDermott, 2008, 32)

Her insanın bugün ve yarın için hedefleri, arzuladığı ve ihtiyaç hissettiği şeyler var. NLP, insanın kavuşmak istediğini bu şeyleri, 'sonuçlar' olarak isimlendirir. Sonuç hedeften çok daha zgldr. İnsan emek harcamadan bile hayatında sürekli bazı sonuçlar oluşur. O zaman neden bunlar istediğiniz sonuçlar olmasın diye sorar NLP. Sorunun cevabı olarak da şöyle bir açıklama getirir : İnsanın meydana gelmesi muhtemel sonularlakendini sınırlamaması gerekir. Ne istediğiniz belirlerken, size gerçekleşmesi mümkün görünen her şeyi tercih edebilirsiniz. Çünkü kendi yaşamınızdaki belirleyici etken olmak istediğiniz sonuçların ne olduğunu belirlemekten geçer. (O'Connor ve McDermott, 2008:33-34)Hedeflerine gerekleştirmedebaşarılı olan kişiler düşünceleriyle hedeflerine odaklanan kişilerdir.(Knight, 2004, s.28)

NLP'nin bu ğretisi Kişisel gelişimde de benzer şekilde kendisini gösterir. İstemekle her şeyin elde edilebileceği, istenilen sonuca ulaşmak için istemenin yeterli olacağı vurgusu çok fazladır. Bir şeye niyet edip başlamanın ilk adımı elbette ki istemektir. Ama istemenin de bir edebi olmalıdır. Eğitim seviyesi, kişilik yapısı ve hak edip etmeme durumu göz önünde bulundurulmalıdır.

4.2.8.1. İstediği şeye Ehil Olup Olmama Yönünden

Her insanın hayatta isteyeceği şeyler vardır ve hakkıdır. Ancak yeni bir şeyi, yeni bir mevkiyi istemenin ilk kriteri kişinin ehil olup olmadiğı, yani beceri ve eğitim yönünden o mevkiyi hak edip etmediğidir. Başgil bu konuda, tüm zamanlardakarşılaşılan bir insan tipinden bahseder ve bu insan tipinin

özelliklerini sıralayarak şöyle der: Çevresindekilerin saflığından faydalanıp, insanların yoluna engel koyarak, gerçeği görmelerini engelleyerek kendi imkan ve şartlarını düzelterip, mala mülkekavuşup ün kazanan insanlar vardır. Bu insanlarla olduklarından daha iyi konumlara gelmişlerdir ama sabır ile çalışıp alın teri ile kazanmanın bulunmaz tadını maalesef tadamamışlardır. Bu insanlar sadece kendini düşünerekve kendini hayatın merkezine koyup her şeyden üstün görerek kötü bir emsal oluşturmaktadırlar. ‘Her şeye rağmen’ onların başarı yöntemidir. Benimsedikleri bu tavırları namusla alay edip, hile yoluyla bir yerlere ulaşmayı başarı kabul ederler. Hak ederek bir yerlere gelmenin önemini bu sözlerle anlatan Ali FuadBaşgil sözlerine şöyle devam eder; “Kendini insan zanneden bu ahlak düşkünü kişileri örnek almamak gerekir. Çünkü hayatta insan olan insana yaraşan yol, doğruluk ve namusluluk yoludur. Namusluluk insanın vicdanı ile baş başa kaldığı zaman utanacak bir hesabı olmamasıdır. İşte bu mesut olmanın ve iç huzuru ile yaşamının ilk ve en zaruri şartıdır.”(2009; 16)

İşi ehil olana vermek, hakkaniyet açısından önemli olduğu gibi iş kalitesini yükseltmesi yönünden de önemlidir. Bu konuda Allah-u Teala şöyle buyurmuştur. “Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi emreder” (Nisa suresi 4/58)

Ayrıca Hz Muhammed’in “İş, ehil olmayana verilince kıyameti bekle” (Buhari, İlim 2) hadisi de konunun önemini veciz bir şekilde anlatmaktadır.

4.2.8.2. İstemenin SınırıYönünden

Her hususta haddini bilip de sınırı aşmamaya ‘edep’ denir. Edepli olan insan, tüm yaşamında ve hareketlerindeki kurallara uygun olan ve ahlak ilmi tarafından belirlenen sınırları geçmez. Bu karakteri kazanan insan da hatalı ve yanlış davranışlardan uzak durma da başarılı olur. Edep gibi önemli bir fazilete sahip olamayan insansa, akademik anlamda ne kadar ilerlese de yine de insani olgunlukta istenilen seviyeye ulaşamamış olur. Yaşam yolculuğunda haddini ve sınırlarını bilmemek insanı yanlış yola sürükleyebilir. Bu durum, bu insanları toplumda da saygı görmeyen bireyler haline getirir. (Akseki, t.y; 80)

İnsan istekleri sonsuz bir varlıktır. Halbuki isteklerinde sınırı bilmek, gücünün üstündeki yüklerin altına girmemek kişinin küçük düşmesine sebebiyet verecek fiillerden uzak durmasını sağladığı için ahlak tarafından kabul edilen bir fazilettir. Öyle ki doğruluğun, güvenilirliğin ve ilerlemenin de kaynağıdır.(Akseki, t.y; 215) Ayrıca bu huyun kazandıracağı bir diğer erdem olan her insana saygı, her hareketinde dikkat ve başkalarını da düşünme, ağırbaşlılık gibi insana has davranışların, sosyal hayattaki olumlu yaşama katkısı tartışılmazdır. (M.Z.Duman,(5 cilt),1994,244)

İsteklerine sınır koyabilen insanların topluma olan katkısından sonra bu konunun bireye sağlayacağı fayda üzerinde de durmak lazım. Edebin bireysel faydası ise şöyledir; Toplum içerisinde yaşayan her insan, insan olması sebebiyle saygıya layıktır. Ancak edep sahibi olup, her şeye ulaşmayı kendine hak görmeyen insanların her yerde özel yerlerinin olduğu da bir gerçektir. İslam Dini nazarında, insanlar arasında sınıfsal bir farklılaşma yerine, terbiye, eğitim ve ahlaki yönden bir farklılaşma mevcuttur. (M.Z.Duman, 1994,244)

“İstemek- Her istediğine ulaşmayı kendine hak görmek” bahsinde Din Eğitimi açısından incelenmesi gereken bir diğer nokta da şöyledir. İnsanların dünyaya gönderiliş amacı sadece dünyalık istemek için değildir. Ancak kişisel gelişim kitaplarında sadece dünya başarısı, zengin olma ve akademik ilerleme üzerinde durulur. İslam öğretisinin konuya bakış açısı ise oldukça farklıdır. Öyle ki İslam dini açısından asıl ihmal edilmemesi gereken nokta şöyledir; “Dünya nimetleri, insanın hissi ve biyolojik yönü için gereklidir, manevi ve ahlaki hayatın bir gerekliliği değildir. Doğaldır ki her insan da günlük ihtiyaçları ve neslin devamlılığı için bu nimetlerden faydalanmak durumundadır. Fakat insan hayatında, biyolojik taleplerden daha yüce amaçlar da olmalıdır. Çağrıcı sözlerine şöyle devam eder; “dünyevi imkanlar İslam ahlakına göre insanların bu yüce amaçları için birer aracı değer işlevindedir. Aslında bu imkanlarda insanın Allah’a ve insanlara karşı yeni sorumluluklar üstlenmesine neden olmaktadır. Bütün bunlara rağmen, dünyevi istek ve arzuların peşine düşüp, hayatını sadece bunlar için harcayıp bir de bunları sadece dünya menfaati için kullanan insanların hayvanlarla bile boy ölçüşemeyeceğini Kur’an-ı Kerim’den öğrenmekteyiz.”(Çağrıcı, 1994;949)

SONUÇ ve ÖNERİLER

Dünya kurulduğundan bugüne kadar bütün din ve inanç sistemlerinin ortak hedefi insanın yaşamdaki huzur ve mutluluğu bulmasını sağlamaktır. Ancak her biri farklı kaynaklardan beslenen bu sistemlerin bireysel mutluluğu ve toplumsal huzuru kazanmada ortaya attığı iddialar birbirinden farklıdır.

Yaşadığımız çağ teknolojik gelişmeler ve bilgiye ulaşmanın kolay olması açısından yaşamaya belki de en elverişli çağdır. Çünkü insanoğlu gelişmeye ve ilerlemeye açık bir varlıktır. Birey son anına kadar, gelişimin devam edebileceğinin farkında olup bu fırsatı değerlendirmelidir. İşte bireyin gelişime bu yatkınlığından hareketle ve ayrıca son yıllarda Batı da dinden uzaklaşmanın yarattığı boşluk sebebiyle yeni arayışlar ortaya çıkmıştır. Bu yeni arayışlardan biri de Kişisel gelişimdir. Kişisel gelişim bireyin tüm beceri ve yeteneklerinin farkına vararak kendini en üst seviye çıkarmasını yani kendini gerçekleştirmesini hedeflemektedir. Bunu yaparken de bireysel deneyimlere çok fazla yer vermektedir. Kişisel gelişimin bu tavsiyelerinde eğitim ve özelde din eğitimi için kullanılabilir pek çok olumlu yön bulunmaktadır. Özellikle NLP öğretilerinde zihinsel ve davranışsal süreçlerin farkına varılması bireylerin davranışlarının ve sonuçlarının farkına varmasını sağlamaktadır. Bu düşünce oldukça dikkat çekicidir. Çünkü görülmüştür ki bireyin kendi öğrenme süreçlerini düzenlemesi ibadet- ahlak ve muamelat konularında bireye bilinç kazandırmaktadır.

Ayrıca kişisel gelişim ve NLP' nin bireye kendi yetenek ve kabiliyetlerini fark etmesine aracılık etmesi de bu öğretilerin, Din Eğitimi için olumlu yönlerindedir. Bu bakış açısı bireyin gelişimini tamamlamasına yardımcı olacaktır. Gerçekleştirilmesi gereken bir görevle dünyaya gönderilen insanoğlunun bu görevi yerine getirebilmesi için yeni tavsiye ve öğretilere açık olması gerekir.

Ancak kişisel gelişimin bu tavsiyeleri hem Batı kökenli hem de insan kaynaklı olmasından ötürü pek çok olumsuzluğu da içinde barındırmaktadır. Çünkü kendine en önemli hedef olarak 'kendini gerçekleştirme' yi koyan kişisel gelişim bunu yaparken bireyselliğin çok fazla öne çıkmasına sebep olmuştur. 'Bireysellik,

ben önemliyim, dünyada benden bir tane var vb' düşünceler kişisel gelişim kitaplarında o kadar çok vurgulanmaktadır ki, birey kendini gerçekleştirmek yani bireyselliğinin önemli olduğunu ispat etmek için her şeyi mübah ve kendine hak olarak görmektedir. Evet birey gelişmelidir, ama bu gelişme sadece kendini yücelterek olmamalıdır. Çalışmanın içinde de geçtiği üzere kişisel gelişim öğretileri çok iddialı olmalarına rağmen, beklentileri çok karşılayamamaktadır. Bize göre bunun sebebi bütüncül bir başarıyı hedeflemek yerine, bireysel başarıya vurgu yapılmasıdır. Görülmektedir ki sadece kendi başarısı için çalışıp, başkalarını düşünmemek beklenen başarıya gölge düşürmektedir. Belki de şu an toplumda fazlaca yaygın olan narsistik davranışların da temelini bu düşünce yapısı oluşturmaktadır.

İslam dininin öğretileriyle şekillenen Din eğitimi ve İslam Ahlakının da– hiç şüphesiz- en önemli amacı insan mutluluğudur. Ancak bir diğer amacı Bilgin'in de dikkat çektiği gibi, yeni gelişmelerin İslam Diniyle bağlantısını kurmaktır. (Bilgin, 1988:32) İşte bu çalışmada yeni bir oluşum olan kişisel gelişim dini ve ahlakı öğretiler açısından incelenmiştir. Fark edilmiştir ki gelişimin ısrarla vurgulanmasının sonunda bireyden kendi kapasitesinin üstünde bir beklentiye girilmektedir. Böylece birey Taburoğlu'nun da dediği gibi 'başkalarına karşı kendini olduğundan daha farklı göstermeye çalışmaktadır.' (Taburoğlu, 2011:171) Ancak anlaşılmaktadır ki bu sahte tavır kişiyi hem yüklediği yük yönünden yormakta hem de kişiliğinin zarar görmesine neden olmaktadır.

Kişisel gelişim kitaplarında bireyin, bireyin davranışlarının ve başarı için çalışmanın temele alınması aslında ilk bakışta İslam öğretileriyle uygun gibi gözükmektedir. Çünkü İslam da bireye ve çalışmaya önem vermektedir. Ancak savunulan bu görüşler Allah'ın ve emirlerinin temele alındığı din ve ahlak eğitimi sistemiyle karşılaştırıldığında kişisel gelişimin bakış açısıyla ters düştüğü gözlemlenmiştir. Çünkü İslam' da ve ön gördüğü eğitim sisteminde her şeyin temelini Allah inancı ve O'nun hakimiyeti oluşturmaktadır. İnsanın birey olarak değer görmesi de, gerçek başarıya ulaşabilmesi de bu gerçeği benimsemesinden geçmektedir.

Yaptığımız çalışmanın sonunda görülmüştür ki bireysel gelişimi tamamlamak, kendini az iyi olduğu bir konuda daha da geliştirmek için başvurulan kişisel gelişim kitapları okunurken bazı kriterler göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle eğitim ve din eğitimi ile ilgilenenlerin daha çok dikkate alması gereken bu kriterler Kişisel gelişim ve NLP' nin olumlu yönlerinden faydalanmayı kolaylaştırarakken, olumsuz yönlerinden de zarar görülmesini engelleyecektir. Bu kitaplardaki eğitimi ve öğretimi kolaylaştıracak unsurların Din eğitimcileri tarafından kullanılması yapılan eğitimin kalitesinin artmasına katkıda bulunacaktır.

Başvurulan kitapların çoğunun Batı kaynaklı olması ve Türkçe kitapların da Batı kaynaklı kitaplardan etkilenerek kaleme alındığı göz önünde bulundurulduğunda sahip olunması gereken en önemli kriter bizce 'dini emir ve konulara bakış açısı' olmalıdır. Bireyselliğin çok vurgulandığı bu kitapları okuyanların bireysellik vurgusunun yoğun şekilde işlendiğinde toplumda meydana getireceği zararlar da okuyucuların diğer önemli bir kriteri olmalıdır. Son olarak aslında insan eseri olan her şeyin ve özelde kitapların eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gayet doğaldır ve gelişime daha da faydalıdır.

KAYNAKÇA

- ADDINGTON, Jack.(2007). %100 Düşünce Gücü Psikoenez Yolu. (çev: Birol Çetinkaya) İstanbul: Akaşa Yayınları
- ADLER. Harry. ve HEATHER, Berly. (2001). 21 Günde NLP. (Çev: Fatma Can Akbaş). İstanbul: Kariyer Yayınları
- AKAR, Hanife. (2016). Durum çalışması. (edt: Ahmet Saban ve Ali Ersoy.), Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri. Ankara: Anı Yayıncılık,111-150
- AKSEKİ, Ahmet Hamdi.(t.y). Ahlak İlmi ve İslam Ahlakı. (3. Baskı). Ankara: Nur Yayınları
- AKYÜREK, Bülent. (2008). İçinizdeki Öküze Oha Deyin. İstanbul: KentKitap
- ALTUNIŞIK, Remzi vd.,(2004) Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamaları.(3. Baskı). İstanbul: Sakarya Kitabevi
- ARI, Ramazan. (2005). Gelişim ve Öğrenme. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- ARSLAN, Hüseyin. (1994). Asrı Saadet'te Tüketicinin Korunması. (edt:Vecdi Akyüz). Bütün Yönleriyle Asrı Saadet'te İslam. İstanbul: Beyan Yayınları,157-207
- ATAMAN, Ayşegül. (2004). Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- AYDIN, Mehmet Zeki. (2008). Ailede Ahlak Eğitiminde İlkeler. (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- AYDIN,Selim.(t.y).<http://hikmet.net/kisisel-gelisimden-beklentiler-neler-olmalidir/erişim tarihi 20.02.19>
- AVCI, Harun.(t.y). <http://hikmet.net/oncelik-iyi-ahlak-mi-kisisel-gelisim-mi/> erişim tarihi 20.02.19
- BAŞARAN, İbrahim Ethem.(1966). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Mektupla öğretim merkezi
- BAŞGİL, Ali Fuad. (2009). Gençlerle Başbaşa. (44. Baskı), İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı

- BAUMANN, Zygmunt.(2005). Bireyselleşmiş Toplum. (çev: Yavuz Alogan).
İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- BAYMUR, Feriha. (1985). Genel Psikoloji. (7. Baskı). İstanbul: İnkılap Kitabevi
- BİLGİN, Beyza.(1988). Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi. Ankara: Ankara Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Yayınları
- BİRİŞİK, Abdulhamit. (1998). Hz.Peygamberin Hayatından Davranış Modelleri.
Ankara: T.D.V Yayınları
- BUHARİ, Ebi Abdullah Muhammed bin İsmail. (1987) Sahih-i Buhari (çev:
Mehmed Sofuoğlu). İstanbul: Ötüken Yayınları
- BUZAN, Tony. (2008). Değişimi Kucakla. (çev: Emel Laşke). İstanbul: Alfa
Yayınları
- COVEY, Stephen R. (2002). Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı. (17. Baskı)(çev: Gönül
Suveren ve Osman Deniztekin). İstanbul: Varlık Yayınları
- ÇAĞRICI, Mustafa. (1994). Asrı Saadet'te Oluşan İslam Ahlakı.(edt:Vecdi Akyüz).
Bütün Yönleriyle Asrı Saadet'te İslam. İstanbul: Beyan Yayınları, 65-153
- ÇİĞDEM, Ahmet. (2008). Akıl ve Toplumun Özgürleşimi (JürgenHabermas Üzerine
Bir Çalışma). İstanbul: İletişim Yayıncılık
- DUMAN, M. Zeki, (1994). Asrı Saadet'te Adabı Muşeret. (edt: Vecdi
Akyüz).Bütün Yönleriyle Asrı Saadet'te İslam. İstanbul: Beyan
Yayınları,243-321
- DUMAN, M Zeki. (2014) Tüketim Toplumu Eleştirel Bir Bakış. Ankara: Kadim
Yayınları
- DUMAN, Soner. (2017) Hayat Onunla Güzel. İstanbul: Beka Yayıncılık
- DÖKMEN, Üstün.(2016). Küçük Şeyler 2(Süflörlü Yaşamlar, Tulumbacı Sendromu,
Psikolojik Düğümler).(19. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi
- EBU DAVUD, Süleyman b. Eşar. (2007) Sünen-i Ebu Davud(haz: Abdullah
Parlıyan). Konya: Konya Kitapçılık
- EKŞİ, Füsun. (2012). Kritik Bir Bakış Açısıyla Kişisel Gelişim Kitapları. İstanbul:
Kaknüs Yayıncılık
- EREN, Cengiz. (2001). NLP İçerik Sizi Düşünmek.(2. Baskı). İstanbul: Beyaz
Yayınları

- FROMM, Erich. (1994). Erdem ve Mutluluk.(2. Baskı).(çev: Ayda Yörükán). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- GÜNGÖR, Erol. (1995). Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak, İstanbul: Ötüken Neşriyat
- GÜRBİLEK, Nurdan. (1993). Vitrinde Yaşamak(1980'lerin Kültürel İklimi). (2. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları
- HORKHEİMER, Max. ve ADORNO, Theodor W. (1995). Aydınlanmanın Diyalektiği. (çev: Oğuz Özüğöl). İstanbul: Kabalcı Yayınları
- IBN Miskeveyh, (2013)Tezhibu'l Ahlak(Ahlak Eğitimi).(2.Baskı). (çev: A. Şener, İ.Kayaoğlu, C. Tunç). İstanbul: Büyüyenay Yayınları
- İZUTSU, Toshihiko. (2005).Kuran'da Dinî ve Ahlakî Kavramlar. (çev: Selehaddin Ayaz). İstanbul: Pınar Yayınları
- KARAMAN, Hayrettin. ve vd (2008).Kuran Yolu Tefsiri, Ankara: DİB Yayınları
- KILIÇ, Recep. (1995). Ayet ve Hadislerin Işığında İnsan ve Ahlak. Ankara: TDV Yayınları
- KINALIZADE Ali Efendi (t.y). Ahlak (Ahlak-ı Ala-i). (Baskıya Hzrlryn: Hüseyin Algün), İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser
- KIRSCHER, Josef. (1994). Kendin Yardım Et Kendine, Bunu Başkasından Bekleme. (3. Baskı). (çev: Suzan Çekinirer). İstanbul: Arıtan Yayınevi
- KIRSCHER, Joseph.(1995). Savaşmadan Kazanmak. (çev: Selcen Doğan), İstanbul: Arıtan Yayınları
- KNIGHT, Sue. (2004). Uygulamalarla NLP(Yaşamınızda Fark Yaratan Yöntemler).(çev: İ. GörkeyTaffe) (7. Baskı).İstanbul: Sistem Yayıncılık
- KÖYLÜ, Mustafa (2011). Kuran'da Ruh Sağlığı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 31, 5-37
- METİN, Yeliz. (t.y). Doküman İncelemesi, www.academia.edu/11019563/ Erişim tarihi: 30/04/2019
- MÜSLİM, Ebü'l Hüseyin el-Kuşeyri en- Nişaburi.(1967) (çev: Mehmed Sofuoğlu). İstanbul: İrfan Yayınevi
- O'CONNOR, Joseph ve McDERMOTT, Ian. (2008). NLP'nin İlkeleri (2. Baskı) (çev: D. Uyar Gezerler). İstanbul: Sistem Yayıncılık

- OKUMUŞLAR, Muhittin.(2016). Din Eğitiminin Bilimselleşmesi/Neliği (edt: R.Doğan- R. Ege). Ankara: Grafiker Yayınları
- ONUR, Bekir. (1986). Gelişim Psikolojisi(yetişkinlik- yaşlılık- ölüm). Ankara: VYayınları
- ÖNER, Mehmet. (2005). NLP ve Başarı(4. Baskı). İstanbul: Kariyer Yayınları
- ÖNKAL, Ahmet.(1997). Rasullullah'ın İslam'a Davet Metodu (12. Baskı). Konya: Esra Yayınları
- ÖZBAY, Adem ve ERENGİL, Cengiz. (2005). NLP Sözlüğü. İstanbul: Armoni Yayınları
- ÖZBEK, Abdullah. (1994). Bir Eğitimci Olarak Hz Muhammed.(3.baskı). Konya: Esra Yayıncılık
- ÖZDEMİR, İlker.(2010). Kişisel Gelişim Kitaplarının Eleştirel Bir Değerlendirmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,1(2), 63-95
- ÖZKAN, Zülfikar. (2006). Bilgelige Yöneliş Kişisel Gelişim Dinamikleri. (8. Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık
- PAZARLI, Osman. (1972).İslam'da Ahlak. İstanbul: Remzi Kitapevi
- PEALE, Horman Vincent. (2010). Olumlu Düşünmenin Gücü (3. Baskı) (çev: Cem Küçük). İstanbul: Profil Yayınları
- PESESCHKIAN, Nossrat. (2005). Doğu Hikayeleriyle Psikoterapi.(çev: HürolFışiloğlu) (2. Baskı). İstanbul: Beyaz yayınları
- SARICIK, Murat.(1994). Ebu Mahzure. TDV İslam Ansiklopedisi, 10, 179-180, İstanbul: TDV Yayınları
- SAYAR, Kemal. (2006). Özgürlüğün Baş Dönmesi.(2.Baskı). İstanbul: Karakalem Yayınları
- SAYAR, Kemal. (2007). Yavaşla. İstanbul: Timaş Yayınları
- SAYAR, Kemal. (2017). Terapi Kültürel Bir Eleştiri.(6.Baskı).İstanbul: Timaş Yayınları
- SCHWARTZ, David J.(2010). Büyük Düşünmenin Büyüsü (çev: Tanol Türkoğlu) İstanbul: Sistem yayıncılık
- SEKMAN, Mümin.(2007). Her Şey Seninle Başlar. (7. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları

- SEKMAN, Mümin.(2010). Limit sizsiniz(3. Baskı). İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım
- SELÇUK, Ziya.(1992). Eğitim Psikolojisi. Konya: Atlas Kitabevi
- SELÇUK, Ziya. (2004).Gelişim ve Öğrenme. (10. Baskı). Ankara: Nobel yayınları
- SEZİK, Nejat. (2000). Değişim Kuşagındakiler, İstanbul: Hayat Yayınları
- SEZİK, Nejat. (2003). Kişisel Gelişim El Kitabı. (4. Baskı). İstanbul: Hayat Yayınları
- ŞİRİN, Turgay. (2005). Kişisel Gelişim Medeniyeti. İstanbul: Armoni Yayınları
- TABUROĞLU, Özgür.(2008) Dünyevi ve Kutsal(Modernlerin Maneviyat Arayışları). İstanbul: Metis Yayınları
- TABUROĞLU, Özgür. (2011). Kent Efsaneleri (Zamanımızın Batıl İnançları ve Takıntıları) Ankara: DoğuBatı Yayınları
- TAT, Merba. (2007). Zihin Dili Programlaması NLP'nin ve Kişisel Gelişim' in Kişilerarası İletişim Üzerine Etkisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir. Erişim tarihi: 10.08.2011
- TİRMİZİ, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Serve es Sülemi (2007) Sünen-i Tirmizi (çev: Abdullah Parlayan).Konya: Konya Kitapçılık
- TWENGE, Jean M. (2009). Ben Nesli (Bugünün Gençleri Niçin Bu Kadar Özgüvenli ve İddialı Fakat Bir O Kadar da Depresif ve Kaygılı) (çev: Esra Öztürk), İstanbul: Kaknüs Yayıncılık
- TWENGE, Jean. M ve CAMPBELL, W.Keith. (2010). Asrın Vebası Narsisizm İleti. (çev: Özlem Korkmaz). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık
- TOPÇU, Kemal. (2011). Ayet ve Hadislerle Kişisel Gelişim. İstanbul: Ensar Neşriyat
- TOPÇU, Nurettin. (2012) Ahlak Nizamı. (6. Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları
- YARAN, Cafer Sadık.(2010). Kuran ve Toplumsal Ahlak.Sempozyum Tebliğ ve Müzakereleri.(edt: H. Hökelekli ve E. Uysal). Bursa: Kurav Yayınları
- YILDIRIM, Ali. ve ŞİMŞEK, Hasan. (2011). Nitel Araştırma Yöntemleri.(8. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Hilal GÜMÜŞ	İmza:	
Doğum Yeri:	Beyşehir/KONYA		
Doğum Tarihi:	09.05.1984		
Medeni Durumu:	Evli		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Nesrin ve Ayşegül Kardeşler İlkokulu		KONYA	1995
Ortaöğretim	Mahmut Sami Ramazanoğlu İmam Hatip Ortaokulu		KONYA	1999
Lise	Açık Öğretim Lisesi		KONYA	2002
Lisans	Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bil	KONYA	2006
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Ü. İlahiyat Fakültesi	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi	KONYA	

Becerileri:	
İlgi Alanları:	
İş Deneyimi:	Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursu Öğreticiliği Milli Eğitim Bakanlığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
Aldığı Ödüller:	
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Ahmet GÜZEL N.E. Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdür Yardımcısı
Tel:	0535 782 77 62
Adres	Saadet Mah. Silahşör sok. Mimoza Evleri. Meram/KONYA